

A
MADÁRON
VETT
MENYASSZONY

BAMBARA
MESÉK

A MADÁRON VETT MENYASSZONY

BAMBARA MESÉK MALIBÓL ÉS SZENEGÁLBÓL

VERONIKA GÖRÖG-KARÁDY ÉS GÉRARD MEYER GYŰJTÉSE

NÉPEK MESÉI

SZERKESZTI KARIG SÁRA

FORDÍTOTTA TÓTFALUSI ISTVÁN

VÁLOGATTA, AZ UTÓSZÓT ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA GÖRÖG VERONIKA

LEKTORÁLTA VOIGT VILMOS

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1984A KÖNYV BORÍTÓJÁT, KÖTÉSTBRVÉT ÉS ILLUSZTRÁCIÓIT A BUDAPESTI
NÉPRAJZI MÚZEUM ANYAGÁNAK FELHASZNÁLÁSÁVAL LÓRÁNT LILLA KÉSZÍTETTE

HUNGÁRIÁN TRANSLATION © TÓTFALUSI ISTVÁN, 1983

HU ISSN 0133-400X

A MADÁRON VETT MENYASSZONY

BAMBARA MESÉK MALIBÓL ÉS SZENEGÁLBÓL

VERONIKA GÖRÖG-KARÁDY ÉS GÉRARD MEYER GYŰJTÉSE

NÉPEK MESÉI

SZERKESZTI KARIG SÁRA

FORDÍTOTTA TÓTFALUSI ISTVÁN

VÁLOGATTA, AZ UTÓSZÓT ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA GÖRÖG
VERONIKA

LEKTORÁLTA VOIGT VILMOS

EURÓPA KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1984A KÖNYV BORÍTÓJÁT, KÖTÉSTBRVÉT ÉS
ILLUSZTRÁCIÓIT A BUDAPESTI NÉPRAJZI MÚZEUM
ANYAGÁNAK FELHASZNÁLÁSÁVAL LÓRÁNT LILLA KÉSZÍTETTE

HUNGÁRIÁN TRANSLATION © TÓTFALUSI ISTVÁN, 1983

HU ISSN 0133-400X

AZ APA LÁNDZSÁJA

Hét ifjú ember történetét mesélem.

Mindennap, mikor a piacra indultak, apjuk meghagyta nekik, hogy nőt ne érintsenek, nőt meg ne szeressenek.

Egy nap a hét fiú megint a piacra ment. A legifjabb megszeretett egy nőt, egy szellemlányt. Megszerette a lányt, és egymáséi lettek.

Mármost, ha a piacon jártukból hazatértek a fiúk, apjuk elébük tartotta mindig a lándzsáját, és mondta, esküdjenek meg a lándzsára, mert a lándzsa átveri azt, aki nőt érintett.

Hát jó. Amikor a legkisebb fiú a lánnyal egyesült, rajta volt egy karperec; levette a perezet, hogy a lánynak adja. Oda is adta, és meghagyta neki, hogy hazatérve vegye le a karperecét, és tegye friss tejbe. Másnap hajnalban menjen, és nézze meg a tejet, és ha látja, hogy a tej vérré vált, abból tudhatja, hogy szerelmese meghalt. Ha azonban a tej nem változott el, abból tudhatja, hogy ő él. Azzal elváltak.

Az apa tehát nyújtotta a lándzsát. A legidősebb fiú megragadta, és így énekelt:

*Röppenj, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, piacra mentem,
ha nőt érintettem, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, döfj át engem, lándzsa,
röppenj, Szttmanguru, röppenj, Szumanguru,
döfj át engem, bélem ontsd ki,
röppenj, Szumanguru.*

A legidősebb testvér nagyot ugrott, és a lándzsa nem bántotta. Jött ifjabb testvére, és így énekelt:

*Röppenj, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, piaara mentem,
ha nőt érintettem, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, döfj át engem, lándzsa,
röppenj, Szumanguru, röppenj, Szumanguru,
döfj át engem, bélem ontsd ki,
röppenj, Szumanguru.*

Az idősebb testvérek mind jöttek, sorban mind énekeltek és ugrottak, és a lándzsa nem tett kárt bennük.

Így került sorra a legkisebb fiú.

– Apám – mondta várj, amíg leveszem a köpenyemet, mert így nem tudok ugrani.

Levetette köpenyét, a földre tette, és így énekelt:

*Röppenj, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, piacra mentem,
ha nőt érintettem, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, döfj át engem, lándzsa,
röppenj, Szumanguru, röppenj, Szumanguru,
döfj át engem, bélem ontsd ki,
röppenj, Szumanguru.*

De ugrani nem mert.

– Apám – mondta –, várj, amíg leveszem a sapkám, és a földre teszem.

Levette a sapkáját, és a földre tette. Mégsem szánta el magát az ugrásra.

– Apám – mondta válj, amíg leveszem a nadrágomat.

Levette a nadrágját, és a földre tette.

– Lám csak – mondta az apja –, talán bizony nővel volt dolgod?

De a fiú tagadta, hogy nőt érintett volna.

– Akkor hát ugorj! – parancsolta az apja.

A hú pedig újra belefogott az énekbe:

*Röppenj, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, piacra mentem,
ha nőt érintettem, röppenj, Szumanguru,
röppenj, Szumanguru, döfj át engem, lándzsa,
röppenj, Szumanguru, röppenj, Szumanguru,
döfj át engem, bélem ontsd ki,
röppenj, Szumanguru.*

És ugrott. A lándzsa átdöfte és megölte.

Apja pedig roppant haragra gerjedt, megtiltotta fiainak, hogy eltemessék, inkább meghagyta, hogy vonszolják el, és vessék a szemétdombra. Elvonszolták hát, és a szemétdombra vetették.

Másnap reggel szerelmese felnyitotta a tejesedényt, és látta, hogy a tej mélyvörös, hogy a tej vérré vált.

Sírva fakadt a lány, aztán elment a bozótosba a kígyókhoz. Látta, hogy a kígyók épp egymást öldösik. Volt ott egy apró levél. A

megölt kígyók orrukat a levélhez érintették, és tüstént életre támadtak.

A leány ezt látva, letépte a levélkét, és a kebléhez szorítva elment a szemétdombhoz. Ott rátalált a hú tetemére. A levélkét a fiú orrához érintette, és az tüstént talpra ugrott.

Azon nyomban összeházasodtak.

Ahol ezt a mesét leltem, oda leteszem.

A KIRÁLY, AKI MEG AKARTA TARTANI A LÁNYÁT

Hát jó. Egy lányról fogok mesélni. A király lánya volt, és csodálatosan szép. Amikor a lánynak kitelt a melle, a király bezárta őt a saját udvarán egy házba, és az egészet fallal vétette körül. Teremtett lélek be nem léphetett oda. Nem is volt más ott, csak egy öregasszony, ő élt a lány mellett. Senki férfi az országban meg nem kaphatta azt a lányt.

Volt egy férfi, a hálókunyhójába zárkózott, és gödröt vájt a földbe, ásott, ásott, amíg a lány háza alá nem ért. Alagutat ásott a földben, ásta, ásta, azon át jutott a lányhoz. Amikor leszállt az éjszaka, lemászott az alagútba, ment, ment és ment, és elért a lányhoz. Így történt. És teherbe ejtette a lányt.

Amint a lány teherbe esett, az anyja a királyhoz ment, és így szólt:

– Király atyám, király atyám, lányodat fal keríti, a falat másik fal keríti, a lányod mégis teherbe esett.

A király így szólt:

– Hozzátok elém az öregasszonyt. Le kell vágni a fejét, és az unokája fejét is.

Az unoka pedig így beszélt:

– Király atyám, király anyám, nem én voltam! Vágasd le nagyanyám fejét, de ne vágasd le az enyémet. Mondja el a lányod, ki ejtette teherbe őt!

A király kifaggatta a lányát, de az azt mondta, nem ismeri a férfit.

És ez így ment, és már készültek megölni az öregasszonyt. Volt ott egy griot, azt mondta:

– Király atyám, király anyám, ne ölesd meg őt. Akárhogy is, egy nap megismered a tettest.

A lány pedig megszült, és a gyereke nőtt, nőtt, hamarosan járni kezdett. Amint már járt a gyerek, a király összehívta az ország népét, és így szólt:

– Az a férfi, aki lányomat teherbe ejtette, most megkaphatja a gyereket.

Mindenki odagyűlt és megállt. A lányához pedig így szólt a király:

– Megismered a férfit, aki teherbe ejtett?

Akkor a férfiak sokasága mind leült, a lány pedig így énekelt a fiának:

*Menj, keresd és hívd apádat,
hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!
Menj, keresd és hívd apádat!
Hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!*

A gyerek futott, futott, futott. Egyenként megnézte minden férfi arcát, és futott tovább. Anyja pedig énekelt neki:

*Menj, keresd és hívd apádat,
hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!
Menj, keresd és hívd apádat!
Hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!*

A gyerek futott, futott, át a férfiak sokaságán. Az apja a leghátulsó sorban ült, a gyerek hozzászaladt, és a karjaiba vetette magát. A férfi felállt, csípőjére ültette a kicsit, és a királyhoz ment.

– Hogyan jutottál a lányomhoz? – kérdezte tőle a király.

– Nem hallottad, lányod mit énekelt? – felelte a férfi.

A király akkor hívta a lányát, hogy énekét ismételje el. A lány énekelt:

*Menj, keresd és hívd apádat,
hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!
Menj, keresd és hívd apádat!
Hívd, apád sörényes hangyász,
hangyász, és a földet ássa!*

– Te ástál hát alagutat a földben? – kérdezte a király.

– Úgy bizony – felelte a férfi –, gödröt ástam kunyhómban, és onnan alagutat, hogy lányodhoz jussak. Király atyám, király anyám, ha mégoly szép is a te lányod, soha nem lehet ő melletted a te ágyadban, valaki más fiához kell adnod őt.

És az időtől fogva senki sem tartja magának a lányát.

Ott hagyom a mesét, ahol rátaláltam.

A BEZÁRT SZÉP LEÁNY, AKIT FELFALT A HIÉNA

Hallottam egy históriát.

Volt egyszer egy országban egy király, és született egy lánya, Nambarama lett a neve. Olyan gyönyörűségesen szép volt a lány, hogy a király maga akarta feleségül venni. A lány bátyjai is őt akarták asszonyuknak.

Nambarama anyja ekkor megriadt; a földjén összeütött egy kunyhót, és abba rejtette a lányát. Reszketett a lányáért, azért készített neki ilyen menedéket. Ellátta enni- és innivalóval, és a leány mindig kulcsra zárta a kunyhó ajtaját.

Valahányszor eledelt és innivalót hozott a lányának, az anya így énekelt:

*Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
nemes vérű Nambarama, nyiss ajtót,
sose tudja meg a király, hogy nagylány lett Nambarama!
Ti vojongo, ti vajanga,
ti vojongo, ti vajanga!*

A lány kinyitotta az ajtót, anyja átadta neki az eledelt és az innivalót, és elment. Másnap újra jött, és a lány újra megnyitotta neki az ajtót. Így táplálta leányát az anya.

Egy vén hiénaszuka egyszer kileste ezt, és elhatározta, hogy felfalja a lányt. A kunyhó elé állt, és így énekelt:

*Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
sose tudja meg a király, hogy nagylány lett Nambarama!*

A lány nem felelt, és a vén hiéna elkotródott. Jött az anyja aztán, és így énekelt:

*Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
sose tudja meg a király, hogy nagylány lett Nambarama!
Ti vojongo, ti vajanga,
ti vojongo, ti vajanga.*

A lány kinyitotta a kunyhó ajtaját, anyja pedig odaadta az eledelt és az innivalót. Nambarama evett és ivott, anyja pedig elment.

Másnap a hiéna elment a kovácshoz, hogy csengővé kalapálja a hangját, aztán a kunyhó elé állt:

Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,

*Nambarama, Nambarama, nyiss ajtót,
sose tudja meg a király, hogy nagylány lett Nambarama!
Ti vojongo, ti vajanga,
ti vojongo, ti vajanga.*

A lány ajtót nyitott, a hiéna beugrott, és felfalta őt. Összerakta a lány karjait és lábait, és otthagya, jól láthatóan, aztán kiugrott és elfutott.

Jött az anyja, és szólította a lányt, de senki sem felelt neki.

Kinyitotta hát maga az ajtót, és meglátta a karokat meg a lábakat.

Sírva futott a királyhoz, és így szólt:

– Megkaptad, amit kerestél, a lányodat felfalta a hiéna!

Ahol ezt a mesét leltem, oda leteszem.

AZ ELTITKOLT NÉV

Most egy férfiről mesélek. Volt neki egy gyermeke, és a gyermek nevét senkinek sem akarta elárulni.

Leány volt ez a gyermek. Nőtt, növekedett, végül eladó sorba került. Igazában úgy hívták, hogy Anya-Húgya. Ha jött valaki, az apja mindig azt mondta, aki kitalálja a lánya nevét, annak adja őt feleségül.

Úgy bizony, ezután ha jött valaki, és kérdezte: „Mi a neve a lányodnak?“, az apja így felelt:

– Ha sikerül kitalálnod a nevét, neked adom feleségül.

Egyesek Fantát mondtak, mások Mamunak hívták, megint mások Dzsenebának nevezték, de senkinek sem sikerült eltalálnia az igazi nevét.

Meghallotta ezt egy griot. Fogta a hónaljdobját, és útnak indult. Találkozott az úton egy öregasszonnyal, aki megkérdezte:

– Hová mégy, fiam?

– Egy faluba megyek – felelte a griot –, van ott egy férfi, aki azt mondja, csak annak adja a lányát, aki a lány nevét kitalálja.

– És te ismered a nevét? – kérdezte az öregasszony.

– Nem én.

– Nos, én megmondom neked, ha adsz kólát és egy tojást.

A griot kólát meg egy tojást szedett elő a zsebéből, és az öregasszonynak adta, az pedig megmondta neki a lány nevét:

– Anya-Húgyának hívják.

Erre a griot kapta hónaljdobját és rázendített:

Deren-deren-de!

Mama-Húgya lesz a griot felesége!

Ezt Allah, a mindenható

örömömmre fordította.

Deren-deren-de,

dren-deren-de!

Anya-Húgya lesz a griot felesége,

ezt Allah, a mindenható

örömömmre fordította!

Deren-deren-de!

Nos jó. A leány otthon ült a házában, és sírva így énekelt:

Anyám, jaj, én anyám,

*griot mondja ki a nevem,
hogy a nevem Anya-Húgya!
Ezt Allah, a mindenható
bánatomra fordította!*

Nos jó. A lány sír, a griot pedig dalol tovább:

*Deren-deren-de!
Anya-Húgya lesz a griot felesége.
Ezt Allah, a mindenható
örömömmre fordította!*

Jött, jött hát a griot, elért a falujukba. Illendően fogadták, vízzel is kínálták. A lány még mindig zokogott, azt mondta, nem szereti a jövevényt. Az apja így szólt:

– Márpedig szeretned kell őt, mert senki más rá nem talált a nevedre. Egyesek Fantát mondtak, mások Mamunak hívtak, megint mások Dzsenebának neveztek, senki nem tudta az igazi nevedet, csak ez a griot ismeri, ezért hát hozzá adunk feleségül. Szólok máris anyáidnak, készítsék össze a kelengyédet. Megüljük a lakodalmat, és te vele mégy.

Amint mondta, úgy is lett.

Én meg ezt a mesét oda teszem vissza, ahol rátaláltam.

A LÁNY MEG A FURULYA

Nosza, halljuk hát a mesét. Kiről is szól?

Volt egyszer egy lány, aki nagyon fenn hordta az orrát, és minden kérőt elutasított. Mutathattak neki bárki férfit, egy se volt jó neki. A világon minden férfi utána esenkedett, épp csak egy nem.

A lány elment rőzsét szedni. A férfi is elindult, és furulya alakját öltötte fel. Ahogy ment a lány, rálépett a kis furulyára, és azt mondta:

– Találtam egy furulyát!

A furulya pedig így szólt:

– Találtam egy lányt!

Ezután a lány a bozótosba ment, és vitte magával a furulyát. Valahányszor a lány azt mondta: „találtam egy furulyát”, a furulya így felelt: „találtam egy lányt”. Mentek hát a bozótosba. A lány fogta a fejszójét, ágakat vágott, majd lemetszett egy liánt, hogy összekötözze.

– Hé! – mondta. – Ki rakja a fejemre a rőzsét?

– Én – felelte a furulya –, én rakom a fejedre a rőzsét.

A lány, aki a furulyát az ágyékkötőjébe dugta volt, most előhúzta. A furulya előbújt az ágyékkötőből, a földre esett, és a lány fejére tette a rőzsét. Amint a fejére tette a rőzsét, így szólt a furulya:

– Egyedül akarsz hazamenni? Vigy engem is!

A lány vitte magával, egészen hazáig. Amint hazaért, ledobta a rőzseköteget, biribiri! Aztán elővette a furulyát, és azt is ledobta, panparapan! és elindult vízért. Fogott egy kis tökhéj edényt, merített a friss vízből, jót ivott, és a furulyáról elfeledkezett. A furulya így szólt:

Furulyácska, ide jöttem,

széttört furulyácska, ide jöttem!

A furulya nem kapott a lány vizéből,

nem kapott, nem kapott a lány vizéből!

A lány így kiáltott anyjához:

Hallottad-e, mit mondott a furulyácska?

Azt mondta, hogy nem kapott a lány vizéből!

Nem kapott, nem kapott a lány vizéből,

a furulya nem kapott a lány vizéből!

– Semmirevaló lány – mérgelődött az anyja –, te hoztad magaddal, tégy hát, ahogy illik. Hozz vizet, és adj inni neki.

A lány hozott egy tökhéj vizet, és a furulya elé tette. A furulya beleugrott a vízbe, és teleitta magát.

Eljött a vacsora ideje, mindnyájan ettek, csak a furulya nem. A furulya éhen maradt, és így énekelt:

*Furulyácska, ide jöttem,
széttört furulyácska, ide jöttem!
A furulya nem kapott a lány rizséből,
nem kapott, nem kapott a lány rizséből!*

A lány anyjához fordult:

*Hallottad-e, mit mondott a furulyácska?
Azt mondta, hogy nem kapott a lány rizséből!
Nem kapott, nem kapott a lány rizséből,
a furulya nem kapott a lány rizséből!*

– Eb ellette lánya – mérgelődött az anyja –, mondtam, ne szedj össze minden kacatot, de te nem hallgatsz sose rám. Ezzel is a bajt hoztad csak a házra. Fogd hát a rizst, és etesd meg vele a furulyádat.

A furulya megkapta a rizst, belakott belőle, és lefeküdt. Ez így ment napszállatig. Ahogy leszállt az éjszaka, a lány a házba vitte a furulyát és ledobta. Ott volt hát a furulya a házban, mikor leszállt az éjszaka, és a lány is lefeküdt ágyára a ház egyik zugában. Feküdt a lány a ház zugában, a furulya pedig mocosogni kezdett, és így szólt:

*Furulyácska, ide jöttem,
széttört furulyácska, idejöttem!
A furulya nem feküdt a lány ágyára,
nem feküdt, nem feküdt a lány ágyára!*

A lány így szólt anyjához:

*Hallottad-e, mit mondott a furulyácska?
Azt mondta, hogy nem feküdt a lány ágyára!
Nem feküdt, nem feküdt a lány ágyára,
a furulya nem feküdt a lány ágyára!*

– Haszontalan lány! – mérgelődött az anyja. – Hagyj már békét az ostobaságaiddal! Fogd és fektesd magad mellé az ágyra!

A lány fogta a furulyát, és maga mellé fektette. Feküdt, feküdt a furulya, míg csak meg nem szólalt:

*Furulyácska, ide jöttem,
széttört furulyácska, ide jöttem!*

*A furulya nem érhet a lány melléhez,
a furulya nem érhet a lány melléhez!*

Mondta a lány az anyjának:

Hallottad-e, mit mondott a furulyácska?

Azt mondta, hogy nem érhet a lány melléhez!

*Nem érhet, nem érhet a lány melléhez,
a furulya nem érhet a lány melléhez!*

– Ostoba lány! – mérgelődött az anyja. – Fogd hát, és fektesd a két melle közé!

A lány fogta, és a két melle közé fektette a furulyát. Feküdt, feküdt a furulya, míg mocorogni nem kezdett, és így szólt:

Furulyácska, ide jöttem,

széttört furulyácska, ide jöttem!

*A furulya nem éri a lány gyöngyövé,
a furulya nem éri a lány gyöngyövé!*

A lány anyját szólongatta:

Hallottad-e, mit mondott a furulyácska?

Azt mondta, hogy nem éri a lány gyöngyövé!

*Nem éri, nem éri a lány gyöngyövé,
a furulya nem éri a lány gyöngyövé!*

– Semmirevaló lány! – mérgelődött az anyja. – Eddig is megtettél mindent, amit akart, tégy úgy most is!

A lány fogta a furulyát, és a hasára fektette. Mire a hajnal eljött, a furulya megejtette a lányt.

Ahol megláttam, ott hagyom a mesét.

A BOSZORKÁNY ÉS A MENYE

Hát jó. Egy öregasszonyról fogok mesélni. Ez a vénasszony, ha gyermeket hoz a világra, menten megeszi, amint gyermeket szül, befalja tüstént.

Hát jó. Volt neki egy fia. Aznap, hogy megszülte, és éjjel lefeküdt a fia mellé, kihúzta a lábát a takaró alól, és belerúgott a kicsibe. Nosza a kicsi is előhúzta a lábát, és belerúgott az anyjába.

– Ni csak, te nem alszol, fiacskám? – kérdezte az asszony.

A gyerek így felelt:

– Anyám, ha megszoptatsz, elalszom.

Az asszony odaadta a mellét, a gyerek szopott és elaludt. Telt, múlt az éjszaka, az asszony fölemelte a kezét, és a gyerekre ütött. Nosza, a gyerek is fölemelte a kezét, és az asszonyra ütött.

– Ni csak, te igazán nem alszol, fiacskám? – kérdezte az asszony.

– Anyám, ha a kezed visszabocsátod, elalszom – felelte a gyerek. Az asszony lebocsátotta a kezét, és úgy tett a fiú is.

Hát jó. Ez így ment, amíg a fiú meg nem nőtt. Minden éjjel birokra keltek, minden éjjel verekedtek, de az asszony nem tudta megenni a fiát. A gyerek felserdült szépen, körül is metélték. Az anyja szerzett neki egy lányt, hogy feleségül adja hozzá, de inkább megette a lányt. Szerzett aztán egy másik lányt, de megette azt is. A falubeliek többé nem voltak hajlandók a lányukat a fiúhoz adni, nem adják oda a lányukat, mondták neki, mert az anyja boszorkány.

Hát jó. Volt a boszorkánynak egy mostohanővére, maga is boszorkány, annak meg egyetlenegy lánya. Fogta a boszorkány, ezt a lányt adta a fiához, neki adta feleségül. Aztán indult, mondván, hogy megeszi a lányt. A fia azt mondta neki:

– Ahogy tetszik, én nem avatkozom a kettőtök dolgába. A te menyed! Amit te tudsz, azt a menyed anyja is tudja. Tégy vele, amit akarsz.

A vénasszony mindent megkísértett, de nem tudott ártani a lánynak, mert az kapott volt az anyjától egy amulett övét, s annak gyöngyei a derekát is beborították. Ha az öregasszony nekilátott a praktikáinak, ő csak levágott egy szemet, és odavolt a boszorka minden mesterkedése. Valahányszor mesterkedni próbált a boszorkány, csak levágott egy szemet a lány, és felsült a vénség.

Mondta aztán egyszer a boszorkány:

– Gyere, menjünk rőzsét szedni!

Felelt neki a lány, mondta neki:

– Nem érek rá, az edényeket mosogatom.

– Hagyd csak, előbb fáért megyünk! – mondta az anyósa. –

Mert én fázom...

Mit volt mit tenni, elmentek fáért. Az öregasszony meglátott egy nagy kangarafát, mondta a menyének, hogy mászon fel rá, és vágja le az ágait.

– Én nem tudok erre felmászni – mondta a lány.

– De bizony, hogy felmászol! – kiáltott rá a boszorkány. — Mert ha nem mászol fel erre a fára, amelyikre én akarom, megeszlek!

A lány felmászott a fára, és nekilátott gallyakat vágni, de nem sikerült neki. A boszorkány meg kapta a baltáját, a varázsfejszóját, megállt a lány alatt, és vágni kezdte a fa tövét.

A fiát Jaszunnak hívták, őt magát Naszunnak, a leány anyját pedig Nyebának.

Hát jó, az öregasszony vágta, vágta a fát a lány alatt.

Valahányszor a fa már dőlni kezdett, a lány mindig kihúzott egy szálát az övéből, és lám, a fa töve összeforrt újra. A fiú kiskutyája ott feküdt a fa alatt, és nézte a lányt.

Hát a szálak fogytán voltak már a bűvös övben, a leány énekelni kezdett:

Hej, Jaszun, hej, Jaszun!

Jaszun anyja embert eszik,

Jaszun anyja embert eszik,

Jaszun anyja bizony boszorkány!

Mire az öregasszony:

Jaszun fiam, nem engedlek,

Jaszun fiam, nem engedlek!

Kusu nemzetségből vagyok én,

Kusu nemzetségből vagyok én –

Kusu bakon liba Kusa-Kusu,

Kusu bakon liba Kusa-Kusu!

A lány levágott egy szálát, a fa újra összeforradt. Már majdnem mind elfogytak a szálak az ágyékkötőről, csak kettő maradt belőlük. A lány a fejére tette a kezét, és úgy kiáltott a fa tetejéről:

*Hej, Jaszun, hej, Jaszun!
Jaszun anyja embert eszik,
Jaszun anyja embert eszik,
Jaszun anyja bizony boszorkány!*

Mire az öregasszony:

*Jaszun fiam, nem engedlek,
Jaszun Jiam, nem engedlek!
Kusu nemzetségből vagyok én,
Kusti nemzetségből vagyok én –
Kusti bakon liba Kusa-Kusu,
Kusu bakon liba Kusa-Kusu!*

A kutya felugrott; tudta, hogy fogytán a szál a lány kötőjén, hogy már csak egy maradt, s ha az is elfogy, vége a lánynak, fölugrott hát, és futott haza.

Jaszun éppen dolót iszogatózott. A falu vénei mind ott ültek körülötte. A kiskutya odafutott, és gazdája lábához lapult, mondván:

*E vevu veve vavu,
e vevu veve vavu,
e vevu veve vavu,
e vevu veve vavu!*

Az egyik öreg értette a kutya beszédét, és így szólt:

– Jaszun, hallod, mit mond a kutyád? Te itt dolót iszogatsz, anyád pedig megeszi a feleségedet!

– Úgy! No vágón csak! – kiáltott Jaszun. Felugrott, megtöltötte a puskáját, fogta a fustélyát, és kutyája után sietett. Futottak, futottak, ahogy a lábuk bírta.

A lány levágta és eldobta már az utolsó szálát is, és sírva kiáltotta:

*Hej, Jaszun, hej, Jaszun!
Jaszun anyja embert eszik,
Jaszun anyja embert eszik,
Jaszun anyja bizony boszorkány!*

Mire az öregasszony:

*Jaszun fiam, nem engedlek,
Jaszun fiam, nem engedlek!
Kusu nemzetségből vagyok én,
Kusu nemzetségből vagyok én –*

*Kusu bakon liba Ktisa-Kusu,
Kusu bakon liba Kusa-Kusu!*

A boszorka utolsókat csapott a fa törzsére, amikor a fia megállt mögötte, és rákiáltott:

– Hát te vagy az, anyám?

– Ki volna más?

– Anyám, te vagy az?

– Én hát!

– De ez a mai nap az utolsó napod! – kiáltott a fia.

Célzott, és anyja fejébe röpítette a golyót, hogy a másik felén röpült ki. Az anyja megtántorodott, és hanyatt vágódott, ő még rácsapott a balta nyelével, aztán a fához ugrott, felfogta karjával a lezuhanó fa törzsét, aztán gyöngéden lesegítette a feleségét, és együtt hazamentek.

Ahol vettem ezt a mesét, oda teszem vissza.

A BOSZORKÁNY ÉS FIA, NKOLOMU

Egy öregasszonyról mesélek most. Boszorkány volt az az asszony, és valahányszor szült, mindig megette a gyerekeit.

Született neki egyszer egy fia.

– No, téged is mcgeszek – mondta neki.

– Anyám – felelte a fiú –, ahány gyermeked született, mind megetted, nincs már, aki vizet húzzon neked öreg napjaidra. Nem hagynál meg engem, amíg megnövök egy kicsit?

És az anyja meghagyta a gyereket, s a fiú hamarost már négykézláb mászott, aztán már járt, végül megnőtt és körülmetélték.

Aztán a fiú otthagya anyját, és elindult világot látni. Bejárta az egész országot, és végül ő lett az ország királya. Sok lova volt, sok marhája és birkája. Egy szép nap üzent az anyjáért, hogy jöjjön, és lakjon vele.

– Legyen! – mondta az anyja, és krokodillá változott, és elúszott a nagy folyóban.

Akkor a fia – Nkolomunak hívták – a lovait küldte elébe. A lovak meg a hajtóik megérkeztek, és az anyja így énekelt:

Hol van Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

Hol van Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

Ez volt a válasz:

*Nkolomunak háromszáz birkája,
Nkolomunak háromszáz marhája,
Nkolomunak van háromszáz lova,
Nkolomunak háromszáz asszonya!
Nkolomu nem előttünk jár,
a kis kalmár nem előttünk,
a kis kalmár mögöttünk jár!*

A krokodil továbbengedte őket. Jöttek a marhák is a hajcsárokkal, az anya kiemelkedett a vízből.

– Nkolomu, Nkolomu, Nkolomu? – kérdezte.

– Nem, mi nem vagyunk Nkolomu, Nkolomu nem előttünk jár, Nkolomu, a kalmár mögöttünk jön.

Hol van Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

Hol van Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

Ez volt a válasz:

*Nkolomunak háromszáz birkája,
Nkolomunak háromszáz marhája,
Nkolomunak van háromszáz lova,
Nkolomunak háromszáz asszonya!
Nkolomu nem előttünk jár,
a kis kalmár nem előttünk,
a kis kalmár mögöttünk jár!*

Ők is továbbmentek. Jöttek a juhászok a nyájukkal.

– Nkolomu, Nkolomu? – kérdezte az anya.

– Nem, mi nem vagyunk Nkolomu, ő mögöttünk jön.

*Nem, Nkolomu mögöttünk jár,
a kis kalmár mögöttünk jár.*

*Nkolomunak háromszáz birkája,
Nkolomunak háromszáz marhája,
Nkolomunak van háromszáz lova,
Nkolomu nem előttünk jár,
a kis kalmár nem előttünk!*

Ők is mentek tovább. Végül megjött maga Nkolomu is háromszáz asszonyával, odaértek a nagy kiöntés partjára. Előjött a krokodil:

– *Hol van Nkolomu?*

Hol van Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

Hol a kis kalmár Nkolomu?

*Nkolomunak van háromszáz lova,
Nkolomunak háromszáz asszonyai*

Így felelt a fia:

*Én vagyok, én Nkolomu,
én vagyok, én Nkolomu,
Nkolomu, a kis kalmár,
Nkolomu, a kis kalmár!*

Amint az anyja kimászott a vízből, a fia előkapta kését a hüvelyéből, és elvágta a krokodil torkát, aztán hazatért birkáival, marháival, lovaival és asszonyaival. Népe mind elébe futott, és kiáltozták:

– Hó, hó, itt van Nkolomu, megjött Nkolomu!

Az anyja ott ült a ház mellett, szólni akart, de nem jutott a szóig, csak elterült és meghalt.

Nkolomu meg asszonyai és gyermekei ott maradtak a házban.

A KÍGYÓ-FÉRJ

Kiről is mesélek? Egy férfi két feleségéről. A férjük naponta elment a földjére dolgozni. Indulása előtt adott az egyik asszonynak egy mérce kölest. A kedvenc feleség lánya a kölesből két gombócot készített, az egyiket anyjának adta, a másikat megtartotta. Az elhanyagolt feleségnek és a lányának nem volt mit ennie. És ez így ment nap nap után. A két társ-feleség lányai már eladó sorban voltak.

Egy nap temetés készülődött, nagy gyászünnepség. A kedvenc feleség beszélt a jövendőmondókkal, majd elővette a lányát, és így beszélt hozzá:

– Sokan eljönnek majd a gyászünnepségre. Ha közülük valaki szerelmet vall neked, te ne szeresd őt, ha sebhelyei vannak, de ha nincsenek, akkor szeretheted.

Az elhanyagolt feleség lánya léggé változott, rászállt minden gyászolóra, hogy kiszimatolja őket, és nővéréhez röppenve így szólt:

– Van a gyásznép közt egy igen szép férfi, csak hogy nem emberi lény.

– Akkor is tetszem fog nekem, ha nem emberi lény – felelte a másik.

A lány szeretője lett az idegenek, és még mielőtt véget ért volna a nagy gyász hét napja, beköltözött hozzá. Sokáig éltek együtt. Egy szép nap a férfi mondta a lánynak, hogy eltávozik. A lány könnyekben tört ki.

A férfi nem emberi lény volt, hanem emberformát öltött kígyó, és egy természetbolyban lakott a bozótosban. A lány szeretett volna vele menni.

– Ne menj vele, nővérem, nem ember ez – mondta a kisebbik lány. – Egy öreg természetbolyból bújik elő, ha vele mégy, felfal téged. Legszívesebben veled tartanék én is, ha mindenképp mégy.

De a nővér nem akarta, hogy a húga vele tartson.

A szeretők útra keltek. A kishúg hajtűvé változott, és az útra feküdt. A nővére odaérve lehajolt érte, és felvette a tűt.

– Istenem, nem is hittem, hogy tűt találok az úton. Ha a kishúgom itt volna, nekiadnám.

– Eressz, hisz én vagyok a húgod – mondta erre a tű.

– Mit keresel itt? Menj tüstént haza!

Hát így lepleződött le a húgocska titka. A szeretők folytatták útjukat. Otthagyták a húgocskát egyedül az úton. Az most szép tányérrá változott, és a nővére ismét csak felvette az útról.

– Milyen szép tányér! – kiáltott fel. – Ha a kishúgom itt volna, nekiadnám.

– Nővérem – mondta a tányér –, mi mindig együtt vagyunk.

– Nem parancsoltam meg, hogy hazamenj?

– Nem megyek haza, kövedek mindenhová.

Így hát együtt mentek tovább.

A nővér megkérdezte a szeretőjét:

– Nem értünk még oda?

– Nem, még nem értünk oda – felelte az. Elöl ment ő, a lány a nyomában.

Elértek egy öreg természetboly elé.

– Ez a mi házunk – mondta a férfi.

– Ó! – kiáltott ámulva a lány.

– Úgy bizony, itt fogunk lakni.

Mind a hárman bementek a természetbolyba; a kishúg léggé változott, úgy követte őket.

A férfi halász volt, halakat fogott a folyóban, és megette őket.

Mielőtt halászni indult, emberi formát öltött, és úgy hagyta el a házat. A folyóhoz ment, felgyűrte a nadrágját és halászott.

Biliki balaka,

az asszonyom s a húga nálam laknak.

Hazamegyek, egyik lesz ebédem,

hazamegyek, másik lesz vacsorám.

Amint végzett a halászattal, leengedte a nadrágszárát, és hazament. Hármában megették a halat.

Sok idő telt el. A férfi elvégezte magában, hogy megeszi a két nővért.

– Elmegyek – mondta, és úgy is tett.

A hóg azt mondta a nővérének:

– Én elmegyek innen. Gonosz álmom volt, nem akarom itt tölteni az éjszakát, mert ez az ember felfal. Láttam, ezt tette álmomban. Megmondom, mit tehetünk: vegyük le az egyik takarót, aztán fogjunk két mozsártörőt, egy hosszabbat és egy rövidebbet, és takarjuk be. Ha a férfi hazajön, azt hiszi majd, hogy lefeküdtünk.

Úgy is tettek, egy takaróval beborították a két mozsártörőt, a hosszabbat meg a rövidebbet. A férfi hazajött a halászatból.

*Biliki balaka,
nálam van az asszony meg a húga,
hazamegyek, egyik lesz vacsorám,
hazamegyek, másik lesz ebédem.*

Megjött a férfi, és nagyot nyújtózkodott.

– Hé – kiáltotta –, mi dolog ez? Nem hozzátok a vacsorámat? Máris lefeküdtetek, el is aludtatok?

Senki sem felelt. A két nővérnek már hült helye volt. A férfi feltúrté a nadrágját, kígyóvá változott, és fogát belevágta a hosszabbik mozsártörőbe. Azt hitte, az asszonyába mar, pedig nem ő volt az. Klokk! csattant a foga a mozsártörőn. Felrántotta erre a takarót, és meglátta a két mozsártörőt.

– Úgy, hát megszöktek! – kiáltott, és bülülülülü! utánuk eredt. Útján a két nővér egy folyóhoz ért. Az idősebbik így énekelt:
*Vigy át engem, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
vigy át engem, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
jön a kígyó, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
gonosz kígyó, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár!*

A húga pedig így énekelt:

*Ne vidd át őt, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
mert férje jön, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
derék, jó férj, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár.*

Hanem a húga akkor már átért, a túlsó parton volt, nővére pedig ottmaradt a másik parton, és közelgett a kígyó, bülülülülü! Amikor már majdnem elérte a lányt, a húga így énekelt:

*Hozzad át őt, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
jön a kígyó, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
gonosz kígyó, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár.*

A hosszúnyakú fekete kis folyó-madár erre átvitte a nővért is. Ekkor ért a kígyó a folyó partjára, és ott megállt. A húgocska széllé varázsolta a nővérét, és maga elé engedte; ő, aki sok bűvös tudományhoz értett, a nővére nyomán járt.

A kígyó tehát ott állt a parton, és többször is nekiveselkedett, hogy átgázoljon a folyón, de a kishúg így énekelt:

Ne hozd át őt, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,

*mert kígyó az, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár,
gonosz kígyó, hosszúnyakú fekete kis folyó-madár.*

És a kis folyó-madár nem vitte át a férfit. Az pedig a vízbe vetette magát, és átúszott a túlsó partra. Ott találta a kishúgot, de ő az asszonya üldözésére indult; azt pedig a húga már széllé változtatta. Futott, futott utána a gonosz, mindkettőjük nyomában pedig a húgocska, aki léggyé változott, hogy követhesse őket.

A férfi már majdnem utolérte a nővért, de akkor a húga átváltoztatta őt.

A férfi táncolt egyet, és futott tovább, a kishúg pedig mindenütt a nyomán járt. Nem emberi alakjában, hanem légy formájában. Követte mindkettőjük nyomát, és nem tágított.

Nővére futott, futott, és egy tornácra ért. Nagy ház tornáca volt az. Alig lépett a verandára, a kígyó már utol is érte, és a lábára vetette magát. A kishúg rákiáltott:

– Bolond vagy, embernek nézed a fát! A tornác oszlopát mardosod.

Arra a kígyó elengedte a lány lábát, és egy faoszlopra vetette magát. A lány nevetve befutott a házba, és a húga is jót kacagott.

A mai gyermekek nem lámák az orrukig. Azt teszik, amit megtiltottak nekik, nem csoda hát, ha rajtavesztenek.

Ott hagyom ezt a mesét, ahol rátaláltam.

SZIRIMÁN, A VADÁSZ

Egy vadászról mesélek most. Ez a vadász irtotta az állatokat. Még mikor felavatatlan fiú volt, és a többi fiúval elment vadászni, és azok ötöt elejtettek, ő egymaga tízet terített le. Ez így ment végig, amíg fel nem avatták. Fogta a puskáját, elment a bozótosba, és sorra gyilkolta az állatokat. Ez az öldöklés nagyon zokon esett az állatoknak. Mondták egymás közt:

– El kéne csípnünk ezt a vadászt. Lássuk, hogy kaphatnánk kezeink közé, hogy megölhessük!

A nyúl, aki a legravaszabb a bozótos összes állatai között, így szólt:

– Mi sem könnyebb ennél. Egyik állatot átváltoztatjuk szép ifjú nővé, és a vadászhoz küldjük. Ha egy férfi meglát egy szép nőt, nem jön álom a szemére. Vagy ilyen módon kerítjük kézre őt, vagy nem kerítjük kézre soha.

A vadászt Karibának hívták, de mert annyi állatot ölt meg, a nevét megváltoztatták, mindenki Szirimánnak nevezte őt.

Isten úgy akarta, hogy hazatérjen, megölt két bivalyt és két antilopot, aztán hazatért.

Volt ott egy antilop; a nyúl azt mondta:

– Változtassátok át ifjú lánnyá, és küldjétek el Szirimánhoz, hogy kézre keríthessük őt.

Szép ifjú lánnyá változtatták az antilopot, és a lány elment Szirimán házához. Nem találta otthon Szirimánt. Elment a falu főnökéhez; a főnök így szólt hozzá:

– Isten hozott. Szirimán a bozótost járja. Ha derék lány vagy, befogadunk, de ha nem vagy derék lány, nincs helyed közöttünk. Ha Isten is úgy akarja, Szirimán anyjának gondjaira bízlak, amíg a fia visszajön.

A főnök hívatta a vadász anyját, és rábízta a lányt.

Szirimán hazatért; hazatérőben megölt két nagy antilopot és egy lantszarvú gazellát. Amint a házába lépett, anyja így szólt hozzá:

– Jött hozzád egy nő, de nekem nem tetszik, én félek tőle. Halld csak, kérdezgettem őt, mit eszik, és azt mondta, semmit sem szeret úgy, mint a varangyot és a fűvet... Hát emberi eledel a varangy és a fű? Látod, ezért félek tőle.

– Cseppet se félj, anyám – felelte Szirimán –, ki ezt eszi, ki azt. Ha nálunk marad, megszokja a mi eledelünket.

A lány ott maradt. Eltelt egy hét és hét nap. A lány haza akart térni. A hetedik nap azt mondta az öregasszonynak:

– Én hazamennék.

– Hazamennél... – felelte az öregasszony.

Ekkor megszólalt Szirimán:

– Áruld el, mit szeretsz a legjobban a világon. Merthogy két hétig nálam voltál, visszakísérlek apádhoz és anyádhoz.

– Jól van – mondta a lány, és elárulta, hogy ez alatt a két hét alatt semmire sem vágyott úgy, mint a kutyák húsára.

Hát, ha a kutyák, legyenek a kutyák. Szirimán leölte összes kutyáját, megfőzte és a lánynak adta őket. A lány befalta mindet. A vénasszonyok ravaszak ám, Szirimán anyja összegyűjtötte a csontokat, egy edénybe tette és elrejtette őket.

Hát jó. Isten akaratából a lány úgy készült, hogy másnap indul. Az éjszaka így szólt Szirimánhoz:

– Derék ember, amikor hozzád érkeztem, nem ismertél határt az állatok öldöklésében. – Később azt kérdezte: – Ha egy állatot űzöl, mivé változol át?

– Ha egy állatot űzök, és látom, hogy meg akar támadni, fatönkké változom.

– És még mivé változol át?

– Fűvé változom, és az állatok átfutnak rajtam.

– Hát még – kérdezte újra a lány –, mi egyébbé változol?

– Ha állatot űzök és elhibázom, és látom, hogy kicsúszik a kezem közül, gyíkká változom, és felmászom egy nagy fára.

– Értem – bólintott a lány –, én ma hazatérek.

– Csak menj – mondta az öregasszony –, majd elkísértelek egy fiúval. Ha visszajössz ide, legközelebb Szirimán kísér el.

– Nem, nem – tiltakozott a lány –, nem tudok elszakadni Szirimántól. – Mert úgy számított, hogy Szirimánnal kel útra.

– Ugyan, anyám – mondta Szirimán –, mi bajom eshetne? Elkísérem őt. Magam megyek, sétálok egyet a bozótosban.

Az asszonya így szólt hozzá:

– Miért hozod a puskádat? Meg akarsz tán ölni?

– Dehogyan akarlak – mondta Szirimán, és otthon hagyta a puskát.

– Miért hozod a késedet? – kérdezte a lány. – Meg akarsz tán ölni?

– Dehogyan akarlak – mondta Szirimán, és otthon hagyta a kést.

– Miért hozod a fejszédet? – folytatta a lány. – Meg akarsz tán ölni?

– Dehogyan akarlak – mondta Szirimán, és otthon hagyta a fejszét. Pusztán kézzel követte a lányt. Mentek, mentek, és a bozótosba értek.

– Ismered ezt a környéket? – kérdezte a lány.

– Itt szoktam antilopokat ölni – felelte Szirimán.

Mentek tovább. A nő megkérdezte:

– Hát ezt a vidéket ismered-e?

– Itt szoktam elefántokat ejteni – felelte a vadász.

Mentek tovább. Az asszony megint kérdezte:

– Hát ezt a vidéket ismered-e?

– Igen – felelte a férfi –, itt szoktam bivalyokat lőni.

Mentek, mentek tovább, és elértek oda, ahol a bozótosnak már nincs határa, nincsen vége.

– Hát ezt a vidéket ismered-e? – kérdezte az asszony.

– Nem, itt még sose jártam – felelte Szirimán.

– Helyes. Itt van a mi házuk. Maradj itt, amíg elvégzem a szükségemet.

Elvégezte, könnyített magán, aztán bement a bozótosba, ahol Szirimán nem hallotta. Akkor a kezét a fejére tette, és így kiáltott:

Hej, bozótos állatai,

jertek, itt van maga Szirimán,

hej, bozótos állatai,

jertek, itt van maga Szirimán.

Az állatok jöttek, megtelt velük a bozótos, és mind Szirimánra vetették magukat. Amint rátámadtak, Szirimán természetvérré változott.

– Hé, eltűnt! – kiáltották az állatok.

– Fújjatok a természetvérré – mondta a lány –, abba rejtőzött.

Ráfújtak, és valóban ott volt. Ahogy rátörtek megint, Szirimán fűvé változott.

– Hé, eltűnt! – kiáltották az állatok.
– Nem, csak fújjatok a fűre – mondta nekik a lány –, maga mesélte, hogy fűvé változik.
A fű fölé hajoltak, de a fű elmenekült.
– Fújjatok csak! – mondta a lány.
– Eltűnt! – kiáltották az állatok.
– Ha eltűnt, akkor fatönkké változott. Kapjátok el, fatönk lett belőle.

Az állatok ráfújtak a fatönkre, de Szirimán gyíkká változott.
– Eltűnt! – kiáltották az állatok.
– Keressétek csak – crösködött a lány –, azt mondta, hogy gyíkká fog változni.

Sehol se találták Szirimánt. A lány így kiáltott:

– Nézzétek a fát!

A ház kapujában állt egy nagy fa, arra mászott fel a vadász.

– Az a gyík a fa tetején nem más, mint Szirimán. Bivalyok és vaddisznók, vágjátok ki a fát, döntsétek le a fát, hogy a földre essék a vadász, és megragadhatjuk. Annyit szenvedtünk tőle, annyit szenvedtünk miatta!

A nyúl azt tanácsolta, hogy fogaikkal vágják ki a fát. Vágták, tépték a fát, már-már sikerült kivágniuk és a földre dönteniük.

Szirimán anyja épp ekkor fogú a fejszét, és kiment, hogy egy kis fát vágjon a konyhára. Ahogy kilépett a házból, meglátta a fiát egy fa tetején. Nohát, amit Szirimán énekelt, ti is énekeljétek velem. Ez volt az éneke:

*Hé, hó, Feketeszájú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, Vöröslábú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hé, Kabazsán,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, anyám,
hó, az állatok megölnek!*

Az öregasszony ledobta a fejszét.

– Ez a fiam hangja! – mondta. – A fiam az állatokkal viaskodik!

Ami kevés fát összegyűjtött, tüzet rakott belőle. Fogta a kutyák csonkát, és egy bográcsban föltette a tűzre. Fölforrt a víz, a kutyák

feléledtek és kiugráruk.

– Hé, gazdátok a bozót állataival viaskodik – mondta az öregasszony. – Gyerünk hozzá!

Es megindult a kutyákkal. Amint a kapuhoz értek, Szirimán ezt énekelte:

*Hé, hó, Feketeszájú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, Vöröslábú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, Kabazsán,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, anyám,
hó, az állatok megölnek!*

– Halljátok gazdátok hangját! – mondta az öregasszony. – Fussatok hozzá!

A kutyák loholtak, és a fa alá értek. Amint a fa éppen kidőlni készült, Szirimán meglátta kutyáit, és így énekelt:

*Hé, hó, Feketeszájú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, Vöröslábú,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, Kabazsán,
hó, az állatok megölnek,
hé, hó, anyám,
hó, az állatok megölnek!*

A kutyák rávetették magukat az állatokra. Megölték, akiket megöltek, futni hagyták, akiket futni hagytak. Leszedték Szirimánt, leszedték a fáról. Azóta tudjuk, hogy az anya szavára hallgatni kell. Ha Szirimán nem árulta volna el a titkát, nem szorongatták volna meg úgy az állatok.

Visszateszem a mesét oda, ahol utáltam.

A KÉT ÁRVA A BOZÓTOSBAN

Halljátok a mesémet. Egy ifjúról szól meg egy lányról. Apjuk meghalt, anyjuk meghalt, minden rokonuk meghalt, a falu népe nem akart tudni róluk. A fiút Madunak hívták, a lányt Avának.

Útra keltek, a bozótos pusztába mentek, és ott éltek, távol a világtól. A lány főzött a bátyjának.

Járt egyszer egy öregasszony arrafelé, ahol az ifjú meg a lány éltek, és látta őket. Elment tüstént a királyhoz, és így szólt a falu népének:

– Hej, a fiú meg a lány, akiknek meghaltak a szülei, bizony a bozótosban élnek.

A király megparancsolta, hogy induljanak keresésükre, mert ő feleségül akarja venni a lányt. Sereget küldött, hogy fogják el és vezessék elé őket. A sereg fölkerelkedett.

Ava meglátta a közelgő harcosokat, és a bátyját hívta:

*Madu bátyám, Madu Szeré, Madu bátyám, Madu Szeré,
jön a hadnép, Madu Szeré,
király hada, Madu Szeré.*

A bátyja így felelt:

*Kicsi húgom, Ava Bana, kicsi húgom, Ava Batia,
fogd az íjat, Ava Bana,
íjat s nyilat, Ava Bana,
hadd verem a hadat elöl,
hadd verem a hadat hátul!*

Azzal fogta az íjat és a nyilat, megtámadta a harcosokat, és mindnek ellőtte a lábát. A király új harcosokat küldött, de azok sem jártak másként. Ekkor az öregasszony elment a királyhoz, és így szólt:

– Király atyám, király anyám, engedd most, hogy én járjak el a dologban.

Az öregasszony útnak eredt, elment a bozótosba, és így szólt Avához:

– Hej, Ava, bizony hogy a király ismeri a rejteketeket.

– Valóban ismeri a rejtekhelyünket?

– Úgy ám, de nézd, hoztam neked köleskását, csillapítsd vele éhedet.

Ava elvette a köleskását, de odább egy gödröt ásott, és abba beleöntötte, az üres tökhéjat visszavitte a vénasszonynak, Madunak

pedig a maga főzte kásából adott.

A vénasszony pedig újra a királyhoz ment és mondta:

– Király atyám, király anyám, küldj megint hadat. A mérgezett kása hatott már, mire a had odaér, Madut holtan találják.

Ment az újabb sereg, Ava messziről meglátta őket, és így énekelt:

*Madu bátyám, Madu Szeré, Madu bátyám, Madu Szeré,
jön a hadnép, Madu Szeré,
király hada, Madu Szeré.*

A bátyja így felelt:

*Kicsi húgom, Ava Bana, kicsi húgom, Ava Bana,
fogd az íjat, Ava Bana,
Íjat s nyilat, Ava Bana,
hadd verem a hadat elöl,
hadd verem a hadat hátul!*

És Madu nyilai megint csak megfutamították a sereget, kinek a lába tört, ki halálát lelte. A király hívatta a vénasszonyt:

– Nem azt mondtad, vénség, hogy halva találják Madut?

A vénasszonynak ismét indulnia kellett. Kölest őrlött, kását főzött, és mérget kevert belé, úgy vitte a bozótosba.

Madut egyedül találta, mert Ava elment a szennyest kimosni, és az ifjú megette a kását; el is aludt, feje hátrahanyatlott, és ő maga a földre terült. Hazajött Ava, és így szólt:

– Jaj, a vénasszony járt itt, amíg oda voltam! Szörnyűséget művelt velem! – És zokogott, zokogott.

A király pedig újabb hadat küldött a lányért. Látta Ava jönni a csapatot, és énekelt, kezét a fejére téve, így énekelt:

*Madu bátyám, Madu Szeré, Madu bátyám, Madu Szeré,
jön a hadnép, Madu Szeré,
király hada, Madu Szeré.*

De a bátyja nem válaszolt. Énekelt, énekelt a lány, de ő nem felelt. Megjöttek a katonák, lovon jöttek érte, felkötözték egy lóra, és elvágattak vele.

Ahol ezt a mesét vettem, oda visszateszem.

A BÉNA FIÚ ÉS A NŐVÉRE

Volt egyszer egy lány és annak egy kisöccse, aki béna volt. Nem tudott járni. Anyjuk meghalt, apjuk is meghalt, csak ketten maradtak. A lány főzött, mosott magára és a testvérére is, és mindenben gondját viselte. Egy nap aztán azt mondta, hogy ez így nem mehet tovább, hogy ő keres férfit, aki feleségül venné. Megkérdezte az öccse:

– És ha férjhez mégy, magatokhoz vesztek engem?

– Nem, nem, dehogyis – mondta a nővére –, a férjem házába nem követhetsz, eleget bajlódtam veled eddig is, ott csak terhemre lennél. Nem, a férjemhez nem jöhetsz velem.

– De ha nem mehetek veled, mihez kezdek egyedül?

– Az már a te dolgod, rám nem tartozik. Ha férjet találok, itthagylak, mert te nem vagy hajlandó a lábodon járni.

Egy szép nap megjött a férfi, aki feleségül kérte a lányt, és ő hozzá is ment feleségül. A férfi mondta az asszonyának, hogy az öccsét ne hozza magával.

– Dehogyan hozom – mondta az –, eszem ágában sincs, maradjon csak itt egyedül.

A fiú még mindig nem tudta elhinni, hogy a nővére hajlandó itthagyni őt.

A lány összekészítette a holmiját, a férje eljött érte, és indulni készültek. A fiú ekkor így szólt nővéréhez, akit Njanjának hívtak:

*Njanja nővérem, járni fogok,
igen, Njanja, járni fogok!*

A nővére nem felelt. Aztán csak azt mondta:

– Amíg anyánk élt, nem jártál, amíg apánk élt, nem jártál, éppen most áílnál lábra? Én megyek a férjemhez, messzi földre indulunk.

A fiú négykézláb vonszolta magát a földön, úgy követte a nővérét és annak a férjét. Azok már messze előtte jártak. A fiú újra rákezdte:

*Njanja nővérem, járni fogok,
igen, Njanja, járni fogok!*

A nővére hátra se fordult, rá se nézett.

– Ne hallgass rá – mondta a férjének, az öccsének pedig ezt kiáltotta: – Úgyis elmegyünk, hiába erőlködsz!

A fiúnak felsebezte a lábát a földön kúszás, az éles kövek és gyökerek lenyúzták a térdéről a bőrt, de ő csak vonszolta magát a nyomukban.

Elérkezett végre egy sűrű bozótosba. A nővére és a sógora már messze jártak, olyan messze, hogy nem is látta őket. Ekkor újra énekelni kezdett:

*Njanja nővérem, jární fogok,
igen, Njanja, jární fogok!*

De már nem hallották őt, olyan messze jártak. A fiú leült a bozótosba egy nagy fii alá, és sírva fakadt.

Hirtelen szél támadt, kis vörös szél. Feltámadt a szél, és a fiú megrémült. De a szél nyugtatta, hogy ne féljen, és mondja el, miért sír. A fiú elmondta, hogy éhes, hogy nincs anyja, se apja, és hogy az egyetlen nővére is elhagyta őt. A kis vörös szél így szólt:

– Ez a hely, ahová értél, ez a fa, amely alatt ülsz, az enyém; üss egyet a fa törzsére.

A fiú a fa törzsére ütött egyet, és abban a pillanatban víz szökött ki a fából, ő pedig ivott, míg szomját oltotta. A kis vörös szél ekkor így szólt:

– Üss még egyszer a fára!

A fiú újra a fára ütött, és a környék nagy faluvá változott át, gyönyörű nagy faluvá, jómaga pedig királlyá, nagy palotában ült, rabszolgák és harcos kísérei vették körül. Úgy bizony, nagy király lett belőle, a falu főnöke. Nővére azonban messze járt, többé hírt sem hallott felőle.

A nővére és a sógora messze mentek, amikor otthagyták őt. A férfi aztán más nőt vett feleségül, a fiú nővérét eltaszította. A nővér nagyon-nagyon szerencsétlen volt, szcrtekóborolt, és úgy koldulta össze a betevő falatot. A nyomorúság nem tágított tőle, meg is zavarodott szegény, és fa nőtt ki a feje tetején, igen, egy fa a feje tetején.

Faluról falura vándorolt. Ahogy egy faluba ért, az emberek megrémültek láttán és elfutottak. Bolyongásaiban eljutott az öccse falujába is, a faluba, ahol az öccse volt a főnök. Szomjas volt az asszony. A falu kútjához ment, hogy vizet merítsen. A gyerekek, akik vízért jártak a kútnál, szétszaladtak, és mindenkinek elmesélték, mit láttak.

– A kútnál jártunk, és jött egy asszony, akinek fa nő ki a fejéből!
A király lánya is meghallotta ezt, és elhatározta, hogy elmegy
vízért a kútra. Mondta is anyjának:

– Holnap én hozok vizet a kútról.

– Nem mégy, lányom – mondta az anyja –, arra valók a
szolgák, majd ők hoznak vizet neked.

– Nem, anyám, magam akarok a kútra menni – mondta a
kislány sírva.

– Hát ha olyan nagyon akarsz, csak menj – hagyta rá az anyja.

Másnap hajnalban a kislány a kútra ment. Szörnyen kíváncsi
volt az asszonyra, akiről a gyerekek meséltek. Az asszony
kiszáratva jött is, és mindenki szertefutott, aki a kút körül állt, csak a
király lánya várta be.

– Leányom, merítenél nekem vizet? – kérte az asszony.

– Mit adsz nekem érte cserébe? – kérdezte a lány.

– Nincs semmim az ég világán – felelte az asszony. – De tudok
egy kis dalt, azt elénekelhetem érte, nagyon szép dal, hidd el!

A lány vizet mert egy tökhéjjal, és az asszonynak adta, az
pedig ivott.

– Akkor hát eléneklek a dalt – mondta az asszony, és így
dalolt:

*Njanja nővérem, járni fogok,
igen, Njanja, járni fogok!*

– Taníts meg erre a dalra – kérte őt a kislány –, ha megtanítasz rá,
mindennap adok vizet neked.

Az asszony megtanította.

– Ugye, hogy nem is nehéz? – mondta.

A király lánya boldogan tért haza, ott leült, és többször
énekelte a dalt. Az anyja meghallotta, és megkérdezte a lányát:

– Miféle dal ez?

– Egy asszony jár inni a kútra – felelte a lány –, egy bolond
asszony, akinek fa nőtt ki a feje tetejéből. Ő éneklte ezt a dalt.

A királyné nem tudott semmit a férje gyerekkoráról, és nem is
vetett többé ügyet a dalra. A kislány ekkor apja mellé ült, és tovább
énekelte. Meghallva a dalt, az apja elcsodálkozott.

– Hol tanultad ezt a dalt? – kérdezte.

– Egy asszony jár a kútra vízért, ő szokta énekelni. Igazi bolond az asszony, fa nő ki a feje tetejéből.

– Ha holnap a kútra mégy – mondta a király a lányának –, veled küldök valakit; ide kell hívni elém azt az asszonyt.

Másnap a király egy szolgát küldött a lányával. A lány és a szolga a kúthoz mentek, odajött az asszony is, és vizet kért. A király lánya így szólt hozzá:

– Szívesen adnék neked vizet, de apám, aki a király ebben a faluban, meghagyta, hogy vezessünk hozzá.

– A király? – ámult el az asszony. – Ugyan mit akar tőlem?

– Azt nem tudom, csak annyit mondott, hogy a házában vár.

Az asszony elment hát a királyhoz. A király így szólt hozzá:

– Tegnap a lányomnak egy dalt énekeltél. Elénekelnéd nekem is?

Az asszony elénekelte:

Njanja nővérem, jární fogok,

igen, Njanja, jární fogok!

– Úgy, tehát az öcséd béna volt! – szólt a király.

– Igen, uram – felelte az asszony. – Anyám meghalt, apám meghalt, egyedül maradtam vele, a béna öcsémmel. Amikor férjhez mentem, elhagytam őt. Aztán a férjem hagyott el engem, más asszonyt vett feleségül, ezért élek nyomorúságban.

A király pedig így szólt az asszonyhoz:

– A béna, akiről beszéltél, én vagyok, én, s látod, király lett belőlem. Bizony, hogy én vagyok a te béna öcséd. De amit tettél velem, azt elfelejtettem én már. Keresünk valakit, aki megszabadítja a fejedet ettől a fától. Megmosdatlak, ruhákat adatok rád, és itt élsz máától fogva az én házámban.

A király levágatta nővére fejről a fát, enni adott neki, és szép ruhákba öltöztette. Hanem az asszony oly igen restellte magát, hogy nagy szégyenében léggyé változott.

A LÁNY, AKI ELHAGYTA ÖCCSÉT

Egy lányról mesélek most, meg az öccséről. Apjuk meghalt, anyjuk meghalt, a lány és az öccse maguk maradtak a házban. Mikor apjuk halódott, azt mondta lányának, akit Nantenennek hívtak:

– Nantenen, ha majd egyszer férjet találsz, egyedül ne hagyd öcsédet, te és ő együtt menjtek el, mert itt senkitek sincsen.

Mikor anyjuk halódott, így szólt a lányához:

– Én meghalok, Nantenen, s ha meghaltam, el ne menj, és itt ne hagyd a kisöcsédet. Ha majd egyszer férjet találsz, te és öcséd együtt menjtek el, férjed tartsa el őt veled együtt, mert itt senkitek sincsen.

Hát bizony meghalt az apjuk is, meg az anyjuk is. Nantenen nagylány lett, eljött érte egy férfi, és feleségül vette. Az esküvő után a kistestvér így szólt a nővéréhez:

– Ugye együtt megyünk el?

– Nem, te nem jössz velem – mondta a lány.

– Együtt kell mennünk – felelte a fiú –, apánk mondta, hogy együtt kell mennünk, anyánk mondta, hogy együtt kell mennünk.

– Nem, te nem jössz velem – mondta a lány.

– De igen, együtt kell mennünk – makacskodott a fiú –, anyánk mondta, apánk mondta, hogy együtt kell mennünk.

De a nővére megint csak annyit mondott:

– Te nem jössz velem!

A lány összekészítette minden holmiját, az öccse meg csak nézte. Nem volt már hol ennie sem. Fogta magát a fiú, és amikor a nővére elment, a nyomába indult. Mentek, mentek. A nővér hátranézett, és látta, hogy a kisöccse követi. Lerakta a málháját, odafutott hozzá, és ütötte, ütötte, ahol érte, aztán otthagya. A fiú sírt keservesen, de csak futott a nővére után. Énekelt is neki, énekeljétek ti is a dalt, hadd hallom. Így dalolt a fiú a nővérének:

*Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen,
sötét az ég kelet felől,
sötét az ég nyugat felől,
megázom még ma, Nantenen!
Sírt a hiéna, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!*

*Oroszlán bögött, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!
Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen!*

– Nem várlak meg – kiáltott neki a lány –, nem viszlek el a férjemhez, menj vissza, és halj meg!

Lerakta a málháját, megragadta a kicsit, és ütötte, ütötte, ahol érte, aztán indult tovább. A fiú sírt, árt, de csak futott utána. Így értek a bozótos pusztá kellős közepébe. Ott a lány felkapott egy husángot, és rákiáltott az öccsére, hogy agyoncsapja vele. A fiú erre megállt, és sírva énekelte:

*Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen,
sötét az ég kelet felől,
sötét az ég nyugat felől,
megázom még ma, Nantenen!
Sírt a hiéna, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!
Oroszlán bögött, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!
Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen!*

– Nem várlak meg! – kiáltott a lány, és meglóbálta a husángot. A fiú elszaladt, és egy fa alá ért, amelyben szellemek laktak. Egy szellem asszony szállt, és felvitte magával a kisfiút a fára. A lány egy idő után hátranézett, és így szólt:

– No lám, Paji, elragadtak az oroszlánok! Most már békén maradsz, nem loholsz utánam!

Igazában a szellemek vették magukhoz a fiút. Gondozták, nevelték három évig, amíg felserdült. Akkor a szellemek építettek egy pompás királyi palotát két falu között, odavitték a fiút, és mindent neki adtak.

Nővére közben elment a férjéhez. A férje dolgai egyre rosszabbul álltak, olyan nagy nyomorba jutottak mind, hogy az asszonynak már nem volt mit ennie, ruhája sem maradt más, csak egy ágyékkötő. Öccsének az aratása annál jobban ütött ki. Így szólt magában az asszony:

– Elmegyek egy faluba, hogy valamit enni kapjak. Az aratás gazdája talán megkönyörül rajtam, és ad egy kis korpát, hogy gyerekeimnek megfőzhessem.

Nem tudta ám, hogy az a falu az öccse faluja.

Útra kelt hát, és amint öccse meglátta, nevetve mondta:

– Az én nővérem ez az asszony, aki csak egy kötővel takarja szemérmét! Szolgák, fogjátok őt, melegítsetek neki fürdővizet, adjatok rá szoknyát, készíttetek ennivalót neki!

Úgy is lett, ahogy parancsolta. Az asszony ott töltötte a napot, nem tudva róla, hogy az öccse falujában jár.

Nos, ott ültek a griot-k is, a fiú odament az ő griot-jához, és mondta neki:

– Látod, az ott a nővérem, aki megvert engem. Ha eljön az este, köszöntöm őt, és vacsorával kínálom. Te fogd a kobzodat, és ülj majd mellé, és énekeld el a dalt, ami mellett engem elűzött. Én megtanítlak rá. Halld csak, ezt énekeltem, amikor megvert:

*Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen,
sötét az ég kelet felől,
sötét az ég nyugat felől,
megázom még ma, Nantenen!
Sírt a hiéna, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!
Oroszlán böngött, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!
Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen!*

– Ezt énekeld majd el neki, és akkor minden eszébe jut.

Hát jó. Allahnak hála, eljött az este is. Az asszony mondta, hogy hazatérne, mert a gyermekei várják, öccse adott neki kölest és mindenféle mást is, de az asszony nem ismerte fel őt. Amikor már a batyut vállára vette, jött a griot, és így szólt hozzá:

– Jöjj és ülj le közénk, hadd beszélgessünk kissé, hiányozni fogsz nekünk.

Az asszony leült a griot mellé, az pedig rákezdett a kobzán:

*Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen,*

*sötét az ég kelet felől,
sötét az ég nyugat felől,
megázom még ma, Nantenen!*

*Sírt a hiéna, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!*

*Oroszlán bőgött, Nantenen,
elragad még ma, Nantenen!*

*Nantenen, várj meg, Nantenen,
nővérem, Nantenen, várj meg, Nantenen!*

– Ez az én kisöcsém éneke – mondta az asszony.

Akkoriban még volt szégyenérzés az emberekben: az asszony egy nagy léggé változott, és elrepült a bozótosba.

Ahol ezt a mesét leltem, oda visszateszem.

A NEMES MAMADI ÉS A SZOLGA MAMADI BARÁTSÁGA

Két barátról mondok mesét. Mindkettőt Mamadinak hívták, jó barátok voltak már gyermekkorukban, és azok maradtak a körülmetélésük után is.

Amikor a körülmetélés korába értek, mondták apjuknak:

– Apánk, itt az ideje, hogy körülmetéljenek minket.

És apjuk körülmetéltette őket.

Amikor az utazás korába értek, mondták apjuknak:

– Apánk, itt az idő, hogy útra keljünk.

És együtt keltek útra. A szolga Mamadi mindig ugyanolyan ruhát hordott, mint a barátja.

Egy szép nap apjuk elé álltak, és így szóltak:

– Apánk, itt az ideje, hogy megházasodjunk.

Előbb a nemes Mamadi beszélt a házasságról, s amikor ideje jött, a szolga Mamadi is mondta, hogy meg akar házasodni.

Isten akaratából eljött a házasság napja; mindketten választottak menyasszonyt. Elérkezett hát a nap. Elsőként a nemes Mamadi házasságát hirdették ki, rajta volt a sor, hogy megházasodjék. Akkor a szolga Mamadi kiment a bozótosba, és sok apróvadat ejtett, egy antilopot és sok más vadat, hogy a lakodalmi vendégeknek adja.

Eljött a szolga Mamadi lakodalmának napja is. Ekkor a nemes Mamadi indult el a bozótosba. Alig ért ki a faluból, meglátott egy nagy tamarinfát. Abban a pillanatban szellemek ragadták meg, és feltették a fa legtetejébe.

Két nap eltelt, és senki sem látta a nemes Mamadit. A harmadik nap a szolga Mamadi a keresésére indult. Megmutatták neki, merre ment a barátja, de is ért a fához, és meglátta, hogy a nemes Mamadi ott ül a fa tetején.

– Hej, barátom, téged meg mi ért? – kérdezte.

Dohányport hintett szét a fa alatt, és ekkor a nemes Mamadi le tudott mászni a fáról. A vadászatból nem lett semmi, nem tudott vadat vinni a barátja lakodalmára, se mást, hisz hajszál híján az életébe került az út.

Egy szép nap úgy határoztak, hogy összemérik a bátorságukat. Próbát tesznek, ki a bátrabb, ki az ügyesebb. A nemes Mamadi kijelentette, hogy ő elmegy a bozótosba, és elevenen kihoz egy nőtény oroszlánt a kölykeivel együtt. A szolga Mamadi bizonykodott, hogy ő meg meri érinteni a főnök mellét.

Eljött az éjszaka, a nemes Mamadi a bozótosba ment, és kihozta a nőtény oroszlánt a kölykeivel együtt. Ugyanazon az éjen a szolga Mamadi belopózott a főnök házába, és megérintette a mellét.

Másnap a főnök megverette a dobokat, mindenkinek a falu főterén kellett összegyűlnie, össze is gyülekeztek.

– Az éjszaka valaki megérintette a mellemet – mondta a főnök.
– Elmenekült, de a karjáról sikerült lehúznom ezt a karperecét.

– A fiaid közt nézz szét – mondta neki valaki –, csak ők hordanak karperecét.

A főnök azonban megparancsolta, hogy mindenki próbálja fel a karperecét. Sorra próbálták, kinek nagy volt, kinek kicsi a csuklójára.

– Próbáltasd fel a fiaiddal – mondták többen –, nekik egyforma karperecük van, senki másnak nincs olyan az egész országban.

Felpróbálták a nemes Mamadi csuklójára, és a karperec tökéletesen illett rá. Aztán felpróbálták a szolga Mamadi csuklójára, és neki is tökéletesen illett.

– Akkor hát – mondták – a karperec valamelyik fiadé.

– Atyánk – mondták a fiúk –, azért történt, hogy eldönthessük, melyikünk a bátrabb, melyikünk az ügyesebb. Egyikünk a bozótosba ment egy eleven nőtény oroszlánt fogni a kölykeivel, a másikunk próbája volt, hogy kezét a mellekre helyezze. A nemes Mamadi ment az oroszlánért és a kölykeiért, és ki is hozta őket. A két próbával kimutattuk a bátorságunkat. Ki volt hát a bátrabb a két ifjú közül?

– Az, aki elfogta az oroszlánt és a kölykeit – mondták egyesek.

– Hohó – mondták mások –, és a főnök meg a testőrsége?

A két Mamadi tehát egyként bebizonyította a bátorságát. Barátságuk csak még erősebb lett. Igazi hős harcosok voltak.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

AMADU TARA

Most Amadu Taráról mesélek.

Volt egyszer egy király, kilenc felesége volt neki. Mindegyik szült neki egy fiút, minden fiát Amadunak nevezték el. Mindegyik Amadu megkapta az anyja nevét is, hogy megkülönböztethessék őket. A legkisebb Amadu, a legifjabb testvér, Amadu Tara nevet kapta, mert anyját, a király kilencedik feleségét Tarának hívták.

A király megbetegedett; olyan nyavalya gyötörte, hogy az ágyát kellett őriznie. Sok esztendőn át el sem hagyhatta a házát. Közben a fiai férfiakká serdültek. Hiába volt azonban minden ápolás, a király fel nem gyógyult. Végül a fiai elindultak, hogy keressenek valakit, aki megvizsgálja a királyt, és megmondja, megél-e vagy meghal a betegségében.

Találtak is egy embert. Az eljött, megvizsgálta apjukat, és így szólt a fiúkhöz:

– Hát bizony nagyon súlyos beteg öreg atyátok, és csak egyvalami segíthet rajta. Ha azt megszerzitek, megél, de ha nem, aligha él sokáig. Ezt a gyógyírt megszerezni roppant nehéz.

Es az ember elmondta az öreg királynak, hogy lehet hozzájutni.

– Van egy folyó, a szellemek folyója, határtalan víz. Senki sem látta még a forrását. Járhat ereje fogytáig, mégsem éri a partját. Ennek a folyónak a közepén áll egy fa. Ha ennek egy levelét megszerzik és elhozzák, kigyógyulsz a nyavalyából.

Mondta az öreg király:

– Ha ez meggyógyíthat engem, bizonyára meggyógyulok, ha Allah is úgy akarja.

Ekkor hívatta a fiait, mind a kilenc fiát, leültette őket és így szólt hozzájuk:

– Megtaláltuk hát, ami meggyógyíthat; elmondta az ember, hogyan kell használni, de a gyógyszert megszerezni igen nehéz. Ha igazán az én fiaim vagytok, hát úrnak indultok. Akire halál vár az úton, haljon meg, akire az élet vár, éljen. Menjetek hát mind, és keressétek meg az orvosságot, mind a kilencen. Aki az orvosság nélkül tér haza, megátkozom és elűzöm, és vele űzöm el az anyját. Jól értsetek meg: aki nem vállalkozik az útra, azt is elűzöm az anyjával együtt.

A fiai mind lóra ültek hát, fogták a lándzsájukat és az útiholmijukat, és elindultak megkeresni az orvosságot. Amadu Tara nem ment velük; anyjához indult, hogy mindezt elmesélje neki. Anyja épp gyapotot kártolt, és kezébe adott egy maroknyit, mondván:

– Vidd ezt magaddal, és ha olyan vidékre érsz, ahol az út kettéágazik, tedd le és figyeljed. Amerre a gyapotpamat elindul, azt az utat válaszd te is.

Elindult hát Amadu Tara, és hamarosan utolérte a testvéreit. Elértek oda, ahol kettéágazott az út. A keresztútnál Amadu Tara leszállt a lováról, és félrevonult, mintha vizelni akarna. A testvérei mentek tovább, ő pedig a földre tette a gyapotpamatot. A gyapot a másik úton indult el, nem azon, amelyiken a testvérei. Elindult hát Amadu Tara a maga útján egyedül.

Ment, ment, lovagolt sok napon át, nem találkozott teremtet lélekkel, falut se talált, még egy árva kunyhót se. Nem látott mást, csak a végtelen, bozótos szavannát. Végül elért a nagy folyóhoz.

Odaért, de nem látott fát; nem látott semmit sem ott. Csak a folyót, semmi mást. Ott aztán leszállt a lováról. Alig szállt le a lóról, ott termett mellette egy karvaly. Emberré változott, és kérte, adja neki a lovát. Amadu Tara nckiadta, és a karvaly egy szempillantás alatt felfalta a lovat, majd így szólt hozzá:

– Mi járatban vagy errefelé?

Amadu Tara elmondta, miért indult a nagy úrnak.

– Ül csak a hátamra – biztatta a karvaly –, én elviszlek annak a fának a legtetejére.

Amadu Tara felült a karvalyra, a madár felröppent, és meg sem állt vele a fá tetejéig. Egész álló nap utaztak, öreg este lett, mire megérkeztek.

– Nos hát – mondta a karvaly, mikor a fiút letette a fa tetején –, még napkelte előtt visszajövök érted és hazaviszlek. Hanem ha nem talállak itt, mikor megjövök, nem vihetlek magammal, és nem jutsz haza soha többé.

– Megtalálsz itt, ha Allah is úgy akarja – felelte a fiú.

A karvaly ekkor elrepült, Amadu Tara pedig tépett kilenc levelet a fáról, egyet magának és egyet-egyét minden testvérének. Akkor jött egy szellemlány és kérdezte őt, mit keres itt a fán. Amadu

elmondta, hogy az emberek világából jött, és beteg apjának kell orvosát vinnie.

– És hogy jutottál ide a fára? – kérdezte a szellemlány.

Azt is elmesélte Amadu. Akkor a leány hívta, jöjjön az ő házába, ott kaphat enni. Éhes volt a fiú, elment hát a lánnyal a szellemek falujába. Szívesen látták ott, kapott enni, amit szemeszája kívánt, és a szellemlány megkérdezte:

– Nem vennél engem feleségül? Mert én szeretlek téged.

– Én is szeretlek – felelte Amadu.

Meg is ülték a lakodalmat még az éjjel. Kiderült az is, hogy a szellemkirály lányát vette feleségül, Majimunának hívták a lányt.

Megvolt hát a lakodalom. Napkelte előtt Amadu így szólt Majimunához:

– Vissza kell térnem a fára napkelte előtt, hogy a karvaly visszavihessen.

A szellemlány ekkor elvette Amadu útiholmiját, amelyekkel útra kelt, a kését és a lándzsáját, elvette, és félrerakta. Adott helyettük új fegyvereket, páratlanul pompás fegyvereket, hogy olyat emberi szem nem látott, aztán elvezette, és visszatette őt a fa tetejére.

Hajnalban – hej! – megjött a karvaly Amaduért, hátára vette, és lerakta őt a folyó partján. Aztán visszaadta neki a lovát, Amadu pedig a hátára pattant a lónak, és clvágtatott. Elérkezett a keresztúthoz, és megindult azon az úton, amelyet a testvérei választottak. Meg akarta keresni a testvéreit, hogy ne egyedül érkezék haza, mert tudta, hogy akkor apja megharagszik rájuk. Ezért indult a testvérei keresésére. Úgy gondolta, mindegyiknek ad egy-egy levelet, és együtt térnek haza.

Az első faluban, amelyet útján ért, azt mondták, testvérei áthaladtak ott. Elérkezett a második faluba, és ott is tudakozódott testvérei felől. Itt vannak, mondták, de rabok. Megmondták azt is, miért kerültek rabságba: mert házasodni akartak itt, egy lány kezéért vetélkedtek. Mármost ennek a lánynak – a király lányának – az a szokása, hogy ha a kérője nem tetszik neki, elfogatja, és rabszolgái közé soroztatja. A nyolc Amadu mind megkérte ezt a lányt, de egyikük sem tetszett neki, és most mind a rabszolgái.

– Akkor én sem térhetek haza – mondta Amadu Tara –, inkább én is rabszolga leszek. Nem hagyhatom itt a bajban a testvéreimet,

inkább én is megkérem a királylány kezét; érjen engem is ugyanaz a sors, mint őket.

Kérlelték őt, hogy ne rohanjon a vesztébe, térjen inkább hazájába vissza, de ő hajthatatlan volt:

– Semmiképp sem térek vissza a testvéreim nélkül, ahol ők élnek, én is ott élek, ahol ők halnak, ott halok én is.

Elment a királyhoz, és mondta neki, hogy a lányát szeretné.

– Ne kerülj a szeme elé, fiam – mondta a király –, mert ha nem tetszel neki, itt maradsz örökre.

De Amadu mondta, hogy ő akár itt is maradhat, mert szereti a lányát, és feleségül kéri, őt veszi feleségül vagy senki mást. Azzal ment is. Megmondták neki, hol keresse a lányt, megmutatták, merre van a háza.

A lány épp oda volt fürödni. Mikor visszajött, ott találta Amadut a házában ülve.

– Te vagy az a férfi, akire vártam! – kiáltott a lány. – Milyen régen várok rád! Miattad utasítottam el minden kérőmet, csak rád vártam, csak téged szeretlek!

És hívatta tüstént a királyt, és bemutatta neki Amadu Tarát mint a vőlegényét, mondta, hogy csak őt szereti, és a király helybenhagyta a dolgot.

– Legyetek hát egymáséi – mondta.

De Amadu Tara így szólt:

– Nem ülhetem meg a lakodalmat, amíg testvéreim is el nem jöhetnek ünnepelni; tudom, hogy testvéreim itt vannak, a te rabszolgáid.

Megmondta a nevüket, és kiderült, hogy testvérei juhot és kecskét legeltetnek a bozótosban. Értük mentek hát, és elhozták mind a nyolcat; most már megülhették a lakodalmat.

A lakodalom végét érven, mondták Amadunak, hogy induljon feleségével az új házukba, ő pedig addig nem ment, amíg meg nem engedték, hogy fivérei is velük tartsanak; így váltotta ki őket a rabszolgaságból. Elmentek hát mind együtt az új házba.

Ott aztán Amadu elmesélte, azért jöttek el hazájukból, hogy beteg apjuknak orvosságot keressenek, és apjuknak elvigyék. Az orvosság megvan, így hát haza kell vinniük, de azután ő, Amadu

visszatér feleségéhez. Kérte hát feleségét, hogy engedje útra, és az asszonynak nem is volt ellenvetése.

Felkészültek a nagy útra, mondván, hogy apjukhoz térnek. Mentek, mentek, és a bozótos pusztá közepén egy nagy kutat találtak. A testvérek azt mondták, hogy nagyon szomjasak; igazában Amadu Tara vesztére törtek, mert nem akarták, hogy velük együtt térjen vissza apjukhoz. A kúthoz érve tehát szomjukat panaszolták. De nem volt semmijük, amivel vizet húzzanak a kútból.

– Egyikünknek le kell jutnia, hogy vizet merítsen – mondta Amadu Tara.

– Úgy bizony – helyeselték a testvérei –, és mivel te vagy a legkisebb, téged eresztünk le. Ha megmerítetted az edényt, felhúzzunk, mindnyájan iszunk, és együtt indulunk tovább.

Amadu Tara nem akart ellenkezni velük. Amint a testvérei leeresztették őt a kútba, rögvést el vágattak, otthagya őt; a lovát kikötötték egy közeli fához.

Mentek, mentek, és elérkeztek a falujukba. Apjuknak átadták a gyógyító leveleket, és Amadu Taráról ezt mondták neki:

– Elvált tőlünk, amint elhagytuk a falut; feleséget keres, és nem tudjuk, merre jár.

A király, mihelyt felépült, elvált Amadu Tara anyjától, elűzte őt a faluból a bozótos pusztába, és megtiltotta, hogy bárki a faluból fölkeresse, hogy bárki hozzá menjen; aki a bozótosba teszi a lábát, az a halál fia.

Amadu Tara tehát ott maradt a kútban. Bizony ott is pusztult volna, ha juhásztorok rá nem bukkannak. Vízért jöttek a pásztorok, hogy nyájukat megitassák. Kihúzták Amadut a kútból, ő pedig felpattant a lovára, és elvágatott. Vágatott egész nap és fél éjszaka; akkor a bozótos pusztá közepén meglátott egy kunyhót. Leszállt a lováról, hogy jobban megnézzé. Tűz fénye villant ki az ajtaján, arrafelé tartott hát, hogy lássa, ki lakik a kunyhóban. Anyját találta ott. Anyja boldogan fogadta, de mondta neki, hogy ne menjen a faluba, mert apja megöleti; őt, az anyját is elűzte, mert a fia nem ment az orvosságát kutatni. Amadu Tara elmondott neki mindent úgy, ahogy történt, és ott maradt anyjánál.

Amadu Tara legjobb barátai, falujabeli legények, lopva ennivalót hoztak az anyjának az éjszaka sötétjében. Senki meg nem

látta őket. Amint megérkeztek az ennivalóval, ott találták Amadut is. Amadu mindent elmesélt nekik, ők pedig visszatértek a faluba. A falu griot-jai is szerették Amadut, és az ő szavukra mindig hallgatott a király. A barátok elmentek hát hozzájuk, elmondták Amadu történetét, és kérték, menjenek ők a királyhoz, mondják, hogy Amadu szeretné tisztázni magát előtte, hogy szeretne mondani valamit az apjának, ami majd nagy örömeire szolgál. A griot-k megígérték. Egyikük, akinek a szavára a király inkább adott, mint bárki máséra, elment a királyhoz, és előadta mondandóját. A király hajlandó volt a fiát fogadni. El is jött Amadu Tara, hogy apjával szóljon. De a király egy szavát sem hitte, ő pedig visszatért anyjához.

Egyszer aztán a szellemlány, akit Amadu feleségül vett a szellemlányban, eljött utána és a faluban kereste őt. Amadu mind a nyolc testvére felugrott, amint meglátták a szellemlányt, köré tolongtak, és feleségül akarták venni. A szellemlány azonban otthagya őket, és mondta, hogy a királlyal akar beszélni. Eléje is állt, és így szólt:

– Engem feleségül vett egy ifjú a mi szellemlányunkban, akit Amadu Tarának hívtak. Ez az ifjú azért jött, hogy apjának orvosságot szerezzen, meg is szerezte, és visszatért vele. Nem tudod, hol találhatom őt?

Erre már az apa sem kételkedett többé Amadu Tara szavaiban, és hívatta őt. Jött a fiú, és egybekelt tüstént a szellemlánnyal. Apja pedig hívatta egész népét és a többi nyolc fiát. Szemükre vetette hazugságukat, és tüstént megölette őket, anyjuktól pedig elvált, és elűzte mind a nyolcat. Amadu Tara egyedül maradt az apjával.

Itt a mese vége.

AZ ÁRVA LÁNYKA FÜGEFÁJA

Kiről is meséljek? Két lánykáról mesélek, két társ-feleség két lányáról. Egyikük anyja meghalt, és árván hagyta a lányát. A másik asszony minden vacsora előtt vízzel megmosta a saját lánya kezét, az árva kezét pedig olajjal mosta meg, és így szólt:

– Akinek előbb száraz a keze, az ülhet le enni.

Az asszony lányának persze előbb száradt meg a keze, ő ült le enni. Az árva csak állt ott az olajos kezével, és éhen maradt, mert a másik mindent megevett.

Az árva lány egy nap kiment a bozótosba, és ott sírdogált. A bozótosban volt egy fügefafa, roskadásig rakva érett gyümölcscsel. A lány így énekelt:

*Hajolj le, hajolj le, fügefám,
hajolj le énnekem, anyátlannak,
hajolj le énnekem, apátlannak,
egyik kezét vízzel mossák, fügefám,
másik kezét olajjal, fügefám,
kinek keze előbb száraz,
csak az kaphat vacsorát, fügefám.*

A fügefafa lehajolt, mintha a földre akarna könyökölni ágaival, az árva lányka pedig felmászott rá, és belakott az érett fűgéből. Hazaútban a földeken babot szedett a kosarába. Másnap a kosarát feltúrta a mostohája, és a bab alatt egy fűgét talált.

Ez az asszony, aki a lánya kezét vízzel mosta, elvette a fűgét, és odaadta a lányának. .

– Menjünk együtt érett fűgét szedni! – mondta a lánya.

– Te itthon maradsz! – felelte az árva lány.

– Nem – toporzékolt a másik –, veled megyek!

A mostoha megint megmosta vízzel a lánya kezét, az árváét olajjal. Az ő lánya keze hamarabb megszáradt, az árva meg csak állt az olajos kezével, és mint mindig, éhen maradt.

– Gyerünk a bozótosba – mondta a másik lány, mikor már mindent befalt. Az árva fogta a kosarát, és útnak indult, a másik meg utána. A fügefához érve az árva lányka letette a kosarát, és így sírt:

*Hajolj le, hajolj le, fügefám,
hajolj le énnekem, anyátlannak,
hajolj le énnekem, apátlannak,*

*egyik kezét vízzel mossák, fügefám,
másik kezét olajjal, fügefám,
kinek keze előbb száraz,
csak az kaphat vacsorát, fügefám.*

A fügefa lehajtotta az ágát, ő meg felmászott és jót evett.

A mostoha lánya is szeretett volna enni, de amint az ágra mászott, az árva leugrott, és így énekelt:

*Emelkedj, emelkedj, fügefám,
emelkedj kedvemért, anyátlanért,
emelkedj kedvemért, apátlanért,
egynek kezét vízzel mossák, fügefám,
másnak kezét olajjal, fügefám,
kinek keze előbb száraz,
csak az kaphat vacsorát, fügefám.*

A fügefa magasba emelte ágait, és rajtuk a mostoha lányát. Az árva lányka fogta a kosár babot, és hazament.

– Hát a testvéred hol van? – kérdezte a mostohája.

– Színét se láttam – felelte az árva.

– Még hogy nem láttad? Hát nem együtt indultatok el? Eredj tüstént, és nélküle haza ne merj jönni!

Az árva visszament; a másik még mindig a fügefán volt.

– Hogy kerültél a fára? – kérdezték a falubeliek, akik a sivalkodásra odagyültek. Az árva lány felelt nekik:

– Tudjátok meg, igazhivők, hogy anyám meghalt, és hogy az asszony, aki társ-felesége volt, minden evés előtt vízzel mossa meg a lánya kezét és olajjal az enyémet. A lánya mindennap jóllakik, én pedig éhen maradok. Csak ez a fügefa táplált engemet. És most a mostohatestvérem mindenáron velem akart jönni, ő, aki mindig teleeszi magát kölessel, és nekem nem hagy semmit! Ezért vitte el őt a fügefa!

Ahol ezt a mesét leltem, oda visszatcszem.

A KÉT LEÁNY

Mesélek most. Mesét mondok a leányról, aki elvesztette volt apját és anyját. A mostohájánál élt, apja másik feleségénél. Ő főzött a mostohája helyett is. Egy szép nap halomba rakta a szennyes edényt, és elindult a folyóra mosogatni. Mindent elmosogatott.

Ahogy az edényeket mosta, leejtette a mostohája tökhéj tálát, és az eltörött. Mit volt mit tenni, a lány összeszedte az edényt és hazament. A mostohája épp a piacról tért meg, és ő így szólt hozzá:

– Anyám, a folyóparton mosogatva eltörtem az egyik tökhéj tál szélét. Nem akarattal törtem el, a tál maga törött el.

– Akarattal vagy sem – felelte a mostoha –, azt a tálát nem lehet csak úgy eldobni. Elmégy vele Tiniminbe, és megvarratod, igen, Tiniminben varratod meg a tökhéj tálát.

– Ó, hát közelebb nem varrják meg azt a tálát, csak Tiniminben? – kérdezte a lány. – Azt sem tudom, hol az a Tinimül, merre kereshetem ezt a falut.

– Mondom neked, azt az edényt itt nem varrják meg, emberi teremtmény nem is képes arra. Csak a szellemek tudják megvarrni.

A lány fogta hát a tálát, és sírva útnak indult. Sokáig ment egy úton. Ahogy ment, meglátta, hogy a kása meg a mártás magától fő, tűz nélkül. Szépen köszöntötte őket.

– Hát te, Kétlábú Teremtmény, mi járatban vagy erre? – kérdezte a kása meg a mártás. A lány így felelt nekik:

*Eltörtem mostohám tökhéjét,
apám felesége tökhéjét,
meg akartam varmi pamutszállal,
de ő nem engedte pamutszállal,
meg akartam varrni gyapjúszállal,
de ő nem engedte gyapjúszállal,
elküldött, hogy Tiniminben varrják meg,
s én nem tudom, hol találom Tinimint.*

– Tinimint erre nem találod – mondta a kása meg a mártás –, az bizony messze van innen, más vidéken. Menj csak tovább egyenest, ahová érsz, ott kérdezősködj, az emberek majd megmutatják az utat.

A lány ment tovább, és egyszer csak ostorokkal találkozott. Látta, hogy az ostorok kegyetlenül csépelik egymást. Illendően köszöntötte őket.

– Ni csak, Kétlábú Teremtmény, hát te mit keresel errefelé? – kérdezték az ostorok. A lány így felelt nekik:

*Eltörtem mostohám tökhéját,
apám felesége tökhéját,
meg akartam varmi pamutszállal,
de ő nem engedte pamutszállal,
meg akartam varrni gyapjúszállal,
de ő nem engedte gyapjúszállal,
elküldött, hogy Tiniminben varrják meg,
s én nem tudom, hol találom Tinimint.*

– Haj-haj – mondták az ostorok –, Tinimin még messze van ám innen! Menj csak tovább egyenest, találsz egy utat, menj azon, aztán fordulj jobbra. Ott látsz majd egy utat, az visz téged Tiniminbe.

A lány ment tovább az úton, és találkozott mindenféle vadállatokkal, akik egymást öldökölték, és egymást falták fel. Köszöntötte őket, ahogy illik.

– Hej, te Kétlábú Teremtmény, mi dolgozol neked itt? – kérdezték a vadak. A lány így felelt nekik:

*Eltörtem mostohám tökhéját,
apám felesége tökhéját,
meg akartam varmi pamutszállal,
de ő nem engedte pamutszállal,
meg akartam varrni gyapjúszállal,
de ő nem engedte gyapjúszállal,
elküldött, hogy Tiniminben varrják meg,
s én nem tudom, hol találom Tinimint.*

– Kis bűgünk – mondták a vadállatok –, ha befordulsz erre az útra, és mégy jó darabon, elérsz Tiniminbe.

A lány ment tovább, és el is ért Tiniminbe. Ott ült egy vénséges vén szellcmasszony, három feje volt, hat szeme és sok karja.

– Hát te, Kétlábú Teremtmény, hogy kerülsz ide? – kérdezte a szellcmasszony. A lány neki is elmondta:

*Eltörtem mostohám tökhéját,
apám felesége tökhéját,
meg akartam varmi pamutszállal,
de ő nem engedte pamutszállal,
meg akartam varrni gyapjúszállal,*

*de ő nem engedte gyapjúsállal,
elküldött, hogy Tiniminben varrják meg,
s én nem tudom, hol találom Tinimint.*

– Tiniminben vagy, leányom – mondta az öreg szellemasszony. –
Tudd meg, hogy aki Tinimint mond, rólam beszél. Hol van hát az a
tökhéj tál?

– Íme, itt van.

A lány odaadta a tökhéj tálát a szellemasszonynak, és az
megvarrta szépen. Olyan pompásan megvarrta, senki sem mondta
volna rá, hogy valaha is eltört. Aztán fogott hét korsót, megtöltötte
őket arannyal, ezüsttel, gyémánttal és finom kelmékkel. Mindezt a
lánynak adta, és rabszolgákat is adott vele, hogy az ajándékokat
hazavigyék. Hazaért a lány, és a tökhéj tálát letette anyja elé.

– Itt van, anyám – mondta –, megvarrattam a táladat, és
elhoztam azt is, amit ajándékba kaptam.

– És kitől kaptad mindezt?

– Elmentem Tiniminbe a vénséges vén szellemasszonyhoz, ő
megvarrta a tökhéj tálát, és ezt a hét korsót ajándékozta nekem.

– Jól van, leányom, örülök, hogy sikerrel jártál, hálás leszek
neked.

Így szabadult ki a szegény lány a nyomorúságból. Dúsgazdag
lett, és mindenki irigyelte őt.

A mostoha lánya majd belebetegedett az irigységbe. Fogta
anyja tökhéj tálát, és úgy földhöz csapta, hogy ezer darabra tört,
mert elhatározta, hogy ő is megteszi az utat Tiniminbe, mint a
mostohahúga. Eltörte a tálát, aztán mondta anyjának, hogy elmegy
Tiniminbe megvarratni, mert remélte, hogy ő is szeg ajándékokat
kap.

Útnak indult, és rábukkant a kására és a mártásra; látta, hogy
maguktól főnek, és magukat eszik meg.

– Nohát, ki látott ilyet! – kiáltott fel a lány. – A kása és a mártás
maguktól főnek, és magukat eszik meg! Hihetetlen! Jobb, ha rájuk se
nézek!

A kása és a mártás így kiáltott rá:

– Menj csak, menj, Nagyszájú, sok magadfájta ment el így
mellöttünk szó nélkül, menj csak, Nagyszájú!

A lány csak ment, és elért az ostorokhoz, akik egymást csépelelték.

– Nahát, ilyet se láttam még! – kiáltott fel a lány. – Ostorok, akik egymást verik! Hihetetlen!

– Menj csak, menj, Kétlábú Teremtmény – kiáltották utána az ostorok –, sok magadfájta ment el így mellettünk!

A lány ment, és meglátta a vadállatokat, akik megölték, megsütötték és felfalták egymást.

– Nem hiszek a szemeknek! – kiáltott fel a lány. – Fenevadak, akik egymást ölik és zabálják! Micsoda esztelenség! Igaz sem lehet!

– Menj csak, menj – mondták neki a vadállatok –, menj a két gyöngye lábodon, sok magadfajta ment el így mellettünk!

A lány ment tovább, és végül elért Tiniminbe; megkereste a szellemasszonyt, aki annyi szépet ajándékozott a húgának. A vénséges vén szellemasszony ott ült a helyén. A lány meglátta, és felkiáltott:

– Micsoda ország ez, ahol az embereknek három feje van, hat szeme és egy sereg karja? Álomban sem láttam ilyet! Lesz mit mesélnem odahaza!

– Mit keresel itt? – kérdezte tőle a szellemasszony.

– Eltörtem anyám tökhéj tálát – mondta a lány –, és eljöttem, hogy itt megvarrassam. Varrd meg!

– Úgy, hát tökhéjat akarsz varratni, de tudod-e, hogy kell hozzáfogni? – mondta az öregasszony, és mindenféle munkát bízott volna a lányra a ház körül, a lány azonban hallani sem akart róla.

– Hogyisne, majd még én hordjam más szemetét, én mossam más szennyesét? Soha!

Akkor a szellemasszony fogott hét korsót, megtöltötte őket méhckkel és boakígyókkal. Amint megtöltötte, a lánynak adta őket. és így szólt:

– Semmiképp se nyisd fel őket, csak a szobádban! Zárkózz jól be a házádba, és akkor felnyithatod őket, és megnézheted, mi van bennük!

A lány hazatért anyjához, és mondta neki:

– Anyám, nézd, én is kaptam ajándékokat!

– Jól van, lányom – mondta az anyja –, most már mi is előkelőek és gazdagok leszünk!

Aztán bezárkóztak a házukba, és megkértek egy süket embert, hogy csukja rájuk az ajtót, és tartsa erősen, a világot ki ne nyissa. Ott voltak hát a zárt szobában, és a Nagy Süket tartotta erősen az ajtót. Akkor a két nő sorra felnyitotta a korszókat. A méhek kirepültek, és a kígyók előmászottak, és csípni, mami kezdték őket. A lány és az anyja visítózott:

– Nyisd ki az ajtót, Nagy Süket!

– He? – felelte a Nagy Süket. – Nyomom ám erősen, ahogy mondtátok.

– Nagy Süket, nyisd ki!

– Helyes, nyomom még erősebben!

A Nagy Süket nyomta derekasan az ajtót, és a két nő meghalt.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

Ne légy soha gonosz a társ-feleség gyermekéhez!

A KÉT ÁRVA FIÚ ÉS A GONOSZ FŐNÖK

Két fiúról mesélek most. Apjuk meghalt, anyjuk meghalt, és ők árván maradtak. Apjuk még halála előtt beszélt a falu főnökével, és megkérte, hogy viselje gondját a két fiúnak. Halálán volt már szegény ember, de a főnök így beszélt:

– Nem viselem gondját a fiaidnak, amint meghalsz, elkergetem őket a faluból.

E szavakat hallva az apa meghalt.

Anyjuk is nagyon beteg lett, és megkérte a falu főnökét:

– Törődj két kisfiámmal, mert érzem, hogy nem gyógyulok fel többé.

De a főnök így felelt neki:

– Nem maradhatnak itt a fiaid, amint meghalsz, elüldözöm őket a faluból.

A két kicsi fiú tehát árván maradt, és kikergették őket a faluból. Szegények egy fán találtak menedéket. Az éhség kegyetlenül gyötörte őket. A kisebbik fiú elsírta magát, és így szólt bátyjához:

– Bátyám, másszunk le, és keressünk valami ennivalót.

– Jól mondod – felelte a bátyja –, lemászunk, és keresünk ennivalót.

Le is másztak, és találtak egy karitéfát, megszédtek, és belaktak érett gyümölcséből.

– Feküdjünk le a karitéfa alá – mondták –, ő lesz a mi apánk, ő lesz a mi anyánk.

Ekkor egy szellemnő lépett ki a fából, és elébük állt.

– Nem elég csak a fa alá feküdni, és azt mondani, hogy ő lesz az apátok és az anyátok – mondta nekik. – Keljetek fel, és ültessetek foniót. Vetőmagot kaptok tőlem, menjetek, ültessetek foniót.

A szellemnő foniomagot adott nekik, és ők elvetették. A mag kikelt, és a vetemény szép termést ígért.

Egy vadász jelentette a falu főnökének, hogy a két fiú fonióföldje szép termést ígér. A főnök így szólt a vadászhoz:

– Menj, fogd el a két fiút, és hozd elém, hogy levághassam őket, mint a csirkéket.

– Nem tudom én elfogni őket – mondta a vadász, a fiúkhoz pedig így szólt: – Meneküljetek, ahogy tudtok, ha kedves az életetek!

– Bátyám – mondta a kisebbik fiú –, változzunk krokodillá és vízilóvá, és meneküljünk a folyóba.

Lementek a folyópartra, és ott az idősebbik így szólt:

– Téged krokodillá változtatlak, magamat meg vízilóvá.

– És a fonio? – kérdezte az öccse.

– A foniót homokká változtatjuk – felelte az idősebbik.

– És a fa kásátát?

– Abból réztál lesz.

– Hát a szelelőkosárból?

– Abból meg tavirózsa.

– Akkor hát – mondta a kisebbik –, ha mindezt meg tudod csinálni, kezdj hozzá.

– Ó, bárcsak elmenekülhetnénk a gonosz falubeliek elől, hogy meg ne öljenek – sóhajtott a idősebbik, és dalolni kezdett.

Öccséhez énekelt, akit Korimamának hívtak – őt magát Jérének így énekelt:

*Hol vagy, Mama,
hol vagy, Korimama,
hol vagy, Korimama,
hol vagy hát, Korimama,
fonióból homok legyen, Korimama,
a fatálból réztál legyen, Korimama,
szelelőből tavirózsa, Korimama,
tebelőled krokodil, Korimama,
énelőlem víziló, Korimama,
Korimama, ó, Korimama.*

A fonióból homok lett, és felhalmozták a folyó partján. Az idősebb fiú újfent énekelt:

*Korimama, szólj hát, Korimama,
Korimama, szólj hát, Korimama,
fonióból homok legyen, Korimama,
a fatálból réztál legyen, Korimama,
szelelőből tavirózsa, Korimama,
tebelőled krokodil, Korimama,
énelőlem víziló, Korimama,
Korimama, ó, Korimama.*

És minden átváltozott. A szelelő tavirózsa lett, és a vízbe vetette magát, a fonióból homok lett, a fatálból pedig réz, és megöli, akit elkap. Ekkor az idősebbik fiú megállt, öccsérc nézett, és sírva fakadt. A két testvér együtt zokogott.

*Korimama, szólj hát, Korimama,
Korimama, szólj hát, Korimama,
fonióból homok lett, Korimama,
a fatálból réztál lett, Korimama,
szelelőből tavirózsa, Korimama,
tebelőled krokodil lesz, Korimama,
Korimama, szólj hát, Korimama,
Korimama, szólj hát, Korimama.*

És a kisebbik fiú krokodillá változott. A bátyja állt, állt a parton, és sírt. Aztán dalba fogott:

*Korimama, szólj hát, Korimama,
a kisöcsém krokodil már, Korimama,
a fonio homok már, Korimama,
az a fatál ríztál már, Korimama,
a szeleid tavirózsa, Korimama,
én meg vagyok víziló, Korimama,
Korimama, szólj hát, Korimama.*

És vízilóvá változott, és a testvére után vetette magát a vízbe. Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

AZ ESŐCSINÁLÓ IKREK

Két ikerről szól a mese, két fiúról. Apjuk meghalt, anyjuk meghalt. Mikor meghalt az apjuk, meghalt az anyjuk, elűzték őket, a falu elkergette őket. Kiköltöztek a nagy bozótos pusztába. A nagy bozótos pusztába, bizony! és ott egyedül éltek. Dugufinnin volt a falu neve, ahonnan elűzték őket.

Amikor az ég elfeketült, az ikrek nem siettek fedél alá. Amikor feketébe borult az ég, kimentek, és így énekeltek:

Ne jöjjön az eső, ne jöjjön az eső, Dugufinnin!

Ne essék rád eső, Dugufinnin!

Amióta anyánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Amióta apánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Menjen másfelé az eső, Dugufinnin,

ne essék az eső redd, Dugufinnin!

És a fekete felhők elvonultak. És ez így ment mindig. Mikor már mindenki azt hitte, hogy eső lesz, az ikrek elénekelték dalukat, és az eső elvonult. És ez így ment tovább.

Volt egy vadász, kiment a nagy bozótos pusztába. Az ég éppen elfelhősödött, nagy fekete felhők borították be déltől észak fele. Feltámadt a szél is. A két iker kibújt a nagy baobabfa odvából, megálltak kelet felé fordulva, és énekeltek:

Ne jöjjön az eső, ne jöjjön az eső, Dugufinnin!

Ne essék rád eső, Dugufinniti!

Amióta anyánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Amióta apánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Menjen másfelé az eső, Dugufinnin,

ne essék az eső reád, Dugufinnin!

És a felhők elvonultak. Látta ezt a vadász, és most már értette az okát is. Visszament a faluba, és így szólt:

– Főnök, mindent el kell követned, hogy az ikreket visszahozzuk a faluba, mert ha nem, Dugufinnin nem kap esőt többé.

– Miket beszélsz? – csodálkozott a főnök.

A vadász így felelt:

– Sokszor elborul az ég, és aki a bozótosban van, futásnak ered, nehogy bőrig ázzon, és ha ilyenkor az egészből csak egy száraz szél lesz, azt az ikrek teszik.

– Micsoda?

– Így van! Az ikrek, akiket elűztünk, derék ifjakká nőttek.

Különben gyere el ma este velem a bozótosba.

El is mentek, és leheveredtek egy fa alá. Az ég egészen elborult, fekete felhők fedték el, és a főnök így szólt:

– Fussunk haza, mert nagy eső lesz.

– Nem lesz eső – mondta a vadász.

– De bizony eső lesz!

– Nem lesz eső!

Ahogy az ég elborult, ahogy az eső szele feltámadt, előjött a két ikerfiú, és így énekeltek:

Ne jöjjön az eső, ne jöjjön az eső, Dugufinnin!

Ne essék rád eső, Dugufinnin!

Amióta anyánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Amióta apánk meghalt, Dugufinnin,

nem ettünk a kölesedből, Dugufinnin!

Menjen másfelé az eső, Dugufinnin,

ne essék az eső teád, Dugufinnin!

Az eső szele pedig elvonult ismét. Most már a főnök is értette az okát, és visszatért a faluba. A rabszolgákat, a szabadokat, a kovácsokat és a kasztbelieket mind összehívta, hogy együtt induljanak a bozótosba, a nagy baobabfához.

A baobabfához érve meglátták oldalában a nagy odút, ahol az ikrek laktak. A főnök előlépett, és kérte a fiúkat, másszanak le, és jöjjenek velük a faluba. Az ikrek azt felelték, hogy nem mennek vissza a faluba.

– Mióta apánk meghalt, mióta anyánk meghalt, nem ettük Dugufinnin kölesét, nem ittuk Dugufinnin vizét, színét se láttuk Dugufinnin konyháinak. Hagyjatok minket, és távozzatok!

De a falubeliek nem hagyták annyiban, szép szóval kérték és hízelegve, míg végül Allah úgy akarta, hogy visszatérjenek velük a faluba.

Amint a faluba értek, nagy ünnepséget csaptak, teheneket öltek a kedvükért, és asszonyt adtak mindkettőnek. Az ikrek megálltak kelet felé fordulva, és így énekeltek:

Jöjjön mdr az eső, jöjjön már az eső, Dugufinnin!

Essék rád az eső, Dugufinnin!

*Amióta anyánk meghalt, Dugufinnin,
ettünk mdr a kölesedből, Dugufinnin!*

*Amióta apánk meghalt, Dugufinnin,
ettünk már a kölesedből, Dugufinnin!*

*Jöjjön föled mindig eső, Dugufinnin,
essék rád az eső, Dugufinnin!*

És attól fogva esett, esett az eső, megtöltötte a holt ágakat, megtöltötte a folyót, elárasztott mindent, az emberek félni kezdtek, hogy őket is elárasztja a víz.

Ahol láttam, ott hagytam a mesémet.

ÁLLAT-SZÖVETSÉGESEK

Volt egyszer egy ember, aki sokáig legény maradt. Megházasodott aztán, de nem született gyermeke. Amikor közeledni érezte halálát, elment a jóskhoz, hogy kikérdezze őket a jövő felől. Az egyik jó ezt mondta neki:

– Öreg, lesz neked egy fiad, de te meghalsz aznap, hogy asszonyod a gyermekágyba fekszik. És aznap, amikor a gyermeket megkeresztelik, az anyja is itthagya őt e világon, ahol sok szenvedés vár még rá. Hanem hogy egy szép nap mégis meglelje a békét a fiad, négy adományt kell felajánlanod. Az első: teli kosár mogyorót adsz a majmoknak. A második: teli kosár morzsát adsz a hangyáknak. A harmadik: teli kosár halat adsz a kígyóknak. A negyedik: teli kosár kölest adsz a papagájoknak. Ha mindezt megteszed, ezek az állatok egy nap megsegítik és megmentik majd a fiadat.

Az ember úgy is tett, minden adományt rendjén elvégzett. Akkor a felesége állapotos lett, és mikor eljött az ideje, gyermekágyba feküdt. A gyermek első sírását meghallva az apa azonnal kiadta lelkét.

Elmúlt egy hét. A keresztelő napján, amikor a fiú a Maszebeden nevet kapta, meghalt az anyja is.

Akkor a falubeliek nagy irigységre lobbantak a fiú iránt, mert az apja igen gazdag volt. Ő volt az egész ország egyik leghatalmasabb embere. Mindenki irigyelte hát a fiát, és azt forgatták a fejükben, hogy megölik, és megosztoznak a kincsein. A falu főnöke nem akarta azonnal megölni, de elmagyarázta a többieknek, hogyan érhetnek célt. Falazzák be a fiút, mondta, az anyja szobájába. Ha meghal, elosztják egymás közt az apja javait. Ha valamiképp mégis életben maradna, akkor maradjon övé öröklött gazdagsága.

Befalazták hát a fiút. Ott maradt a gyermek sokáig befalazva, senki sem tudta, mi történt vele.

Úgy esett, hogy volt a fiúnak egy macskája. A macska egy szép nap lyukat ásott a szoba falánál, kiosont, tejet lopott, és azt elhozta a szájában, úgy táplálta a fiút. Nőtt, nőtt a fiú, megtanult már járni is.

Egy nap az emberek a piactéren így szóltak egymáshoz:

– Ejnye már, az a befalazott fiú, megnézhetnénk, megvan-e még.

Kinyitották a szobát, és íme, a fiú köszöntötte őket:

– Jó napot, apám!

A férfiak megmérgeződtek:

– Nem akar meghalni a fattyú! öljük meg!

De mások mondták:

– Ne öljük meg azonnal! Bízunk meg valami nehéz feladattal!

Volt a falu elején egy nagy baobabfa, tele érett gyümölcssel.

Megmondták a fiúnak, hogy napkeltéig le kell szednie a fát egy szemig.

– Ha nem készül el vele – mondták a falubeliek –, megöljük, és megosztozunk a vagyonin.

Meghallotta ezt a fiú is, leült, és sírt, sírt keservesen. Aztán kiment a bozótosba, ott bolyongott, és látta, hogy majmok alszanak a fákon. A majmok meghallották a fiú sírását, magukhoz hívták, és kérdezték, ki volna.

– Én vagyok Maszebe fia – felelte a fiú.

– És miért sírsz?

– Tudjátok ineg – mondta a fiú –, ott áll a falu elején egy baobabfa gyümölcssel rakva, azt kell leszednem reggelre egy szemig, én pedig fel sem tudok mászni rá, hisz még kicsi vagyok.

– Semmi az egész – mondták a majmok –, menj haza nyugodtan.

A fiú hazament, és visszajött egy nagy kosárral, azt letette a baobabfa tövébe. Mire odaért, a majmok már le is szedték mind a gyümölcsöt. Fogta hát a kosár gyümölcsöt, és elvitte a főnök házához.

Alig támadt a nap, egy leprás jött, ahogy nyomorult lába bírta, futott a fiúért.

– Hé, kölyök, leszedted a baobabfa gyümölcsét?

– A gyümölcs le van szedve – felelte a fiú.

– Atkozott kölyke, hát tényleg nem akarsz meghalni? – dühöngött a leprás. – Saját kezemmel öllek meg!

És rohant a falu főnökéhez jelenteni, hogy a baobabfa gyümölcse le van szedve.

– Mitévők legyünk hát? – töprengett a főnök. – Tudom már. Fogjatok kölest és homokot egy-egy vékával, keverjétek jól össze, és adjátok a fiúnak, hogy válogassa szét.

Odaadták a fiúnak a keveréket. Ő csak ült, és sírt, sírt keservesen, mert azt sem tudta, hogy kezdjen hozzá. Elment hát sírva a nagy bozótosba. A hangyák anyja meghallotta, és megszólította őt:

– Ki vagy, és miért sírsz?

– Maszebe fia vagyok – felelte a fiú –, kölest keverték össze nekem homokkal, és most szét kell válogatnom.

– Hagyd csak itt azt a keveréket – mondta a hangyák anyja –, az apád derék ember volt, hajdan velünk is jót tett.

A fiú hazament, fogott egy kosarat, és visszatért a bozótosba. Még oda sem ért, a hangyák már kiválogatták a homokból a kölest, ő pedig a kosárba rakta, és a főnök házához vitte.

Másnap hajnalban futott már a leprás, hogy fülön csípje a fiút. A földre lökte, ütötte orrát-száját, úgy üvöltötte:

– Nohát, kiválogattad a kölest, nyomorult?

– Ki hát – mondta a fiú –, el is vittem a főnök házához.

Mindketten a főnök elé mentek. Így szólt hozzá a leprás:

– Hej, főnök, ez a kötélrevaló igazán nem akar meghalni!

– Leprás – felelte a főnök –, én megtettem, ami hatalmamban állt, egyebet én sem tehetek. Ha tetszik, hagyd békén a fiút, ha nem tetszik, akkor is hagyd békén, különben úgy fültövön váglak, hogy megemlegeted.

A leprás azt morogta, hogy ő ugyan nem hagyja a fiút, a maga kezével öli meg, hogy a vagyonát megkaparinthassa.

A fiúnak pedig megmondták, mi lesz a harmadik feladata.

Éppen a száraz évszak közepén voltak.

– Menj, és napkelte előtt hozz nekünk friss kölest.

A fiú sírt, sírt keservesen, és újra elment a bozótosba. Láta, hogy papagájok alszanak az egyik fa ágain. Felébresztette őket, és megmondta a nevét, és hogy ő Maszebe fia.

– És miért sírsz? – kérdezték a papagájok.

– Lássátok, a száraz évszak közepén azt akarják, hogy menjek és keressek friss kölest. Hogy találhatnék én friss kölest? Hisz meg sem tudnám különböztetni a tejtől, amin felnöttem.

– Hozz nekünk kosarakat – mondták a papagájok.

Még vissza sem ért a fiú, már összegyűltek mind a papagájok. Eljött az éj, és a madarak elrepültek nagy-messze földre. Valahol rátaláltak az esős évszakra. Ott láttak egy egész mezőt tele csírázó kölessel. Letarolták a kölesmezőt, és elvitték mind a kölest a fiúnak, az pedig megtöltötte a kosarakat, és a főnök házához vitte őket.

Másnap reggel a leprás jött a fiúért, de most a fiát is magával hozta, és a fiú úgy elverte az árvát, hogy szegény mozdulni is aüg tudott. Sírt, sírt keservesen.

Az emberek összegyűltek a főnök házánál, és tudakolták, hogy megvan-e a friss köles.

– Ne is beszéljeteK róla – mondta a tönök –, és főként te fogjad a szád, leprás, elegendem van belőled! Sok kapzsi embert láttam már, de olyat, mint te, még soha.

– Nem akarsz hát meghalni, kölyök? – kiáltott a leprás. – No jó, van itt neked még egy feladat, azt meg nem úszód elevenen; hitemre, otthagysz a fogadat!

– Mi volna az a feladat? – kérdezte a fiú.

– Látod ott a falu leghatalmasabb bikáját? Holnap meg kell ölnöd egy pusztá szempillantással. Ha nem sikerül, elvágjuk a nyakadat.

A fiú újra csak sírva fakadt, hisz tudta, hogy lehetetlent akarnak tőle. Kibotorkált a bozótosba, és ahogy ott lépkedett, ráhágott egy óriáskígyóra.

– Átkozott falusi botlábúak, akik éjszaka úgy járnak, mintha fényes nappal volna! – szisszent föl a kígyó. – Ki vagy te?

– Maszebedennek hívnak.

– És mit keresel itt?

– Azt követelik tőlem, hogy holnap megöljek egy bikát pusztá szempillantással.

– Menj be oda a bokrok közé, ott találsz egy viperát, mondd neki, hogy hívatom.

A fiú hívta a viperát. Az óriáskígyó megparancsolta a viperának, hogy vegyen szállást a fiú zsebében.

– Figyelj rám, kicsi – mondta aztán a fiúnak-, holnap, ha a bika előtt állsz, kérd meg őket, hogy közel mehess hozzá. Ha megengedik, közel lépsz hozzá, és megsimogatod. A zsebedet

akkor jó közel tartod a bika pofájához; a többi már a vipera dolga. Te azonban gyorsan térj ki az állat útjából.

A fiú hazatért, zsebében a viperával.

Másnap hajnalban megverték mind a dobokat; gyűltek az emberek messze környékről, látni a hihetlent: valaki pusztá szempillantással öl meg egy bikát! El nem mulasztották volna a látványt semmi pénzért.

Eljött hát a nagy nap. A leprás elment a fiúért, és hozta őt, bár az még nem is reggelizett. A bikát egy cövekhez kötötték a falu főterén.

– Láss hozzá! – kiabáltak a fiúnak mindenfelől.

– Főnök – szólt ekkor a fiú –, inkább téged kérdezlek, mint a leprást: melyiktek ennek a bikának a gazdája? Mert ezt nem tudom. És ha te vagy, megengeded, hogy közel menjek hozzá?

– Megengedem – mondta a főnök –, de azt nemde tudod, hogy nem szabad bottal megölnöd, még kevésbé késsel, hanem csakis a pillantásoddal!

A fiú bólintott, és a bika elé lépett, és hogy megnyugtassa, megsimogatta a fejét. Ahogy simogatta, a vipera belecsúsztam a bika orrlyikába. Amint a vipera kiugrott a zsebéből, a fiú hátraugrott. Aztán a szemét villogtatta az állatra, és az remegni kezdett. Minden szemvillanására jobban remegett a bika, minden szemvillanására mélyebben és mélyebben marta őt a vipera. Még egy szemvillanás, és az állat összerogyott.

Erre aztán a falu lakói, mert mind ott bámészkodtak, hanyatt-homlok menekültek, ki merre látott, mondván:

– Senki sem közeledhet ehhez a fiúhoz, hisz rögtön vége, akire csak egy pillantást vet is!

A fiú ekkor a falu főnöke felé indult, de az kiáltozni kezdett:

– Az isten szerelmére, fiam, meg ne ölj, könyörgök, én nem akartam neked semmi rosszat, a leprás a gonosz, őt öld meg!

– Tudni sem akarok róla. Hol van hát a leprás?

A leprás elsők közt futott el, de hamarosan visszahozták.

– Mondok neked valamit – szólt a főnökhöz a fiú –, daraboltasd fel a bikát, és nyissák fel a hasát. A legkedvesebb fiad végezze ezt a munkát. Adják neki a gyomrot, a fiadnak, aki éjjel-nappal kísér téged,

neki adják a gyomrot, és ő rázza jól meg. Arany van a gyomorban, azt vegye ki, és adja nekem.

A főnök hívatta a legkedvesebb fiát, felnyitatta a bika hasát, és a fiának adta a gyomrot. Jött a fiú, fogta a gyomrot, és jól megrázta. A vipera előbújt, és megmarta őt, az árva fiú pedig épp akkor pillantott a főnök fiára, és az meghalt.

A főnök a fejét fogta, és úgy üvöltötte:

– Istenem, ez a fiú megölte a fiamat a puszta pillantásával! Te nyomorult leprás, én figyelmeztettelek! Démonok fia, átkozott fattyú, miattad halt meg a fiam! – És szidta a leprást, és szapult a kegyetlenül.

– Nem olyan nagy a baj – mondta erre a fiú –, ezen lehet segíteni. Hozass nekem két főzőkövet meg egy vadonatúj bográcsot; a leprás feje jó lesz a harmadik kőnek.

Hozták, amit a fiú kért, aztán keresni kezdték, hol a leprás. A leprás maga felelt, mondván, hogy ő semmiről sem tehet.

– Nem megmondtam, hogy mindenért megfizetsz egy nap? – kiáltott rá a főnök.

– Én nem az a leprás vagyok, akit kerestek, a kezem és lábam ép!

– Gyere közelebb, hadd lássuk!

A leprás odalépett.

– Kapjátok el! – kiáltott a fiú.

Az ember menekülni próbált, de elkapták, a fejét a bogrács alá dugták, és meggyújtották a tüzet. Így halt meg a leprás.

Az üstben pedig főtt, főtt az orvosság. A fiú a főnök fiának a fejére öntött belőle, és az életre támadt. A főnök megverette a dobokat, összehívatta a falu népét, és így kiáltott:

– Aki nem adja meg a tiszteletet ennek a fiúnak, azt kiűzzük a faluból!

Aztán lemondott főnöki tisztéről, és a fiúnak adu át. A fiú most már gondulanul élvezhette apjától örökölt javait, és főnök maradt napjai végéig.

Ahol ezt a mesét leltem, visszateszem a helyére.

A MEGTALÁLT ANYA

Mesélek most, mesélek egy asszonyról, a király asszonyáról, akit nem szeretett a férje, ő volt a megvetett feleség, és nyomorúságos volt a sora.

Ez az asszony gyermeket várt. Amikor rátörtek a fájások, és érezte, hogy a szülés ideje közel, elment a bozótosba. Ott egy anyaoroszlánra és a kölykére talált, akik egy bokorban lapultak. El akart futni az asszony, de az anyaoroszlán mondta neki, ne fusson el, szülje meg gyermekét a bokorban. Az asszonyra ismét rátörtek a fájások, és ott szült meg az oroszlán mellett. Két gyereket szült, két ikerfiút.

Az anyaoroszlán gondjaiba vette az ikreket, és anyjukat hazaküldte. Nevelte, gondozta a két hűt, amíg derék ifjakká nem nőttek. Mikor ifjakká serdültek, az oroszlán adott nekik két remek mént, felszerszámozta, és meghagyta a fiúknak, hogy induljanak anyjuk keresésére. Ha egy faluba érnek, rögtön tudakozódjanak anyjuk után. Aki asszony azt mondja majd, hogy házban szülte őket, biztosan nem anyjuk az. Aki asszony azt mondja majd, hogy a bozótosban hozta világra őket, és hogy egy nőtény oroszlán is volt a bozótosban, az az asszony lesz az ő anyjuk.

Útnak indultak hát a fiúk, és elértek egy faluba. Megkeresték a falu főnökét, és mondták neki, hogy anyjukat keresik. Feldübörgött a gyűlés dobja, összetódultak a falubeliek, ott voltak az asszonyok is mind. Kihirdették, hogy ez a két ifjú az anyját keresi. A fiúk előléptek, leültek, és így énekeltek:

*Anyánkat keressük,
anyánkat keressük,
ngalama denden ngalatu,
anyánkat keressük,
keressük az ikrek anyját.*

Egy asszony előállt, és így énekelt:

*– Én vagyok anyátok,
én vagyok anyátok,
én vagyok az ikrek anyja,
ngalama denden ngalatu!
– Hol szültél meg minket?
– Házban szültelek meg.*

- *Mi volt még a házban?*
- *Ágy volt még a házban,
ngalama denden ngalatu.*
- *Nem te vagy az anyánk,
nem te vagy az ikrek anyja,
ngalama denden ngalatu.*

Sorra elvonult előttük a falu minden asszonya, de az anyjukat nem találták meg közöttük.

Továbbmentek, és egy másik faluba tértek, hátha ott lelik anyjukat. Hivatták a falu összes asszonyát. Ki hinné, épp az apjuk házába tértek be, de ők nem tudták, hogy az apjuk. Hivatták hát az asszonyokat. Az anyjuk félrehúzódott, és leült egy sarokban. A kérő fiú felkelt, és így szólt az asszonyokhoz:

- Anyánkat keressük,*
- anyánkat keressük,*
- ngalama denden ngalatu,*
- anyánkat keressük,*
- keressük az ikrek anyját.*

Egy asszony előállt, és így énekelt:

- *Én vagyok anyátok,*
- én vagyok anyátok,*
- én vagyok az ikrek anyja,*
- ngalama denden ngalatu!*
- *Hol szültél meg minket?*
- *Házban szültelek meg,*
- *Mi volt még a házban?*
- *Ágy volt még a házban,*
- ngalama denden ngalatu.*
- *Nem te vagy az anyánk,*
- *nem te vagy az ikrek anyja,*
- ngalama denden ngalatu.*

Minden asszony eléjük állt, de anyjuk nem volt ezek között. Pedig hát ott volt az anyjuk, látták is, de a többiek mondták, hogy nem, az ő anyjuk nincsen itt.

– Megálljunk csak – szóltak a fiúk –, van még egy asszony, aki nem beszélt. Az ott, aki a sarokban kuporog.

Mondták nekik, hogy nem érdemes törődniük vele, ha olyan kiváló asszonyszemélyek közt nem találtak anyjukra, mit remélnek ilyen semmiféle nőtől. Hanem a fiúk felálltak, és énekelték:

- *Anyánkat keressük,*
anyánkat keressük,
keressük az ikrek anyját.
- *Én vagyok anyátok,*
én vagyok anyátok,
én vagyok az ikrek anyja.
- *Hol szültél meg minket?*
- *A nagy bozótosban.*
- *Mit láttál még ottan?*
- *Egy nőstény oroszlánt.*
- *Te vagy hát az anyánk,*
te vagy hát az ikrek anyja,
ngalama denden ngalatu!

– Valóban ez az anyjuk – mondták az emberek. A fiúk pedig az asszony karjába vetették magukat, és ölelgették:

- *Megtaláltuk anyánkat!*
- *Mire vártok még? – kiáltott a király a falu népéhez. –*

Ugorjának a rabszolgák, és mossák meg talpig az asszonyt, a fiúk pedig kapják meg a falu egy részét, és mától ott éljenek anyjukkal együtt.

Ahol ezt a mesét leltem, ott le is teszem.

A SZÓFOGADÓ FIÚ ÉS A HÁROM ZSÁK

Egy fiatalember, akinek apja meghalt, anyjával éldegélt kettesben. Nagyon szegények voltak, hozzá az asszony öreg is. Azon éltek, amit a fiú a puskájával elejtett.

Egy szép nap a fiú fogta a puskáját, és elment a bozótosba vadászni. De hiába leste a vadat, egy sem akadt puskavégre. Leült hát egy nagy fa alá, és búnak adu a fejét. Úgy fájt a szíve szegény anyjáért, hogy a könnye is eleredt. Ekkor a fa tetejéről egy hangot hallott:

– Fiam, miért sírsz?

– Szegény anyám miatt sírok – felelte a fiú –, nincs már neki betevő falatja sem, és nekem sincs kölesem, sem pénzem, hogy enni adhassak neki. Azon élünk, amit a puskámmal elejtek, de ma egy vad sem került elém.

– Ha tetszik – mondta a Hang –, adok neked valamit, ami segít, hogy anyád is és te is jóllakjatok. Csak jól viseld gondját, akkor meglesz mindened, amit szemed-szád kíván.

– És mi volna az, amit nekem szántál? – kérdezte a fiú.

– Van ezen a fán három zsák, a nevük Valami, Köles és Senki. Mondd meg, melyik zsákot akarod, és az a tiéd.

– Értelek – mondta a fiú –, de hadd menjek haza előbb, hogy megkérdejem anyámat. Amit ő tanácsol, azt fogom tenni, mert mindig az ő akarata szerint cselekszem.

Azzal a fiú hazament.

– Nem találum semmit ennivalónak – szólt anyjához –, nem tudunk ma enni, mert nem lőttem egy vadat sem. Ezen búsulva egy fa alá ültem sírni, és egy hang a fáról megkérdezte, miért sírok. Azt feleltem, hogy anyámat szánom, mert nem tudok enni adni neki, ezért sírok. A hang megparancsolta, hogy üljek le, és azt mondta, a fán három zsák van, egyiket nekem adja. A nevük Valami, Köles és Senki. Azt mondta, válasszam, melyiket akarom, és jól vigyázzak rá, mert az gazdaggá tesz. Azért jöttem, hogy tanácsot adj, amelyik zsákot te mondod, azt fogom választani.

– Válaszd azt, amelyiknek Valami a neve – mondta az anyja.

– De hisz akkor nem lesz mit ennünk!

– Mondtam, menj és hozd el a Valamit, nekem az tetszik a legjobban.

– Úgy teszek, ahogy mondod, elhozom a Valamit.

A fiatalember visszatért a bozótosba, és leült a já alá.

– Anyám azt ajánlotta, hogy Valamit válasszam – mondta –, add hát nekem Valamit, hadd vigyem haza.

Egy zsák hullt eléje a fáról, és a Hang így szólt:

– Vidd ezt a zsákot, ez Valami.

A fiatalember fölvette a zsákot, és elvitte anyjának.

– Anyám – mondta –, azt tanácsoltad, hogy Valamit válasszam, itt van hát. Most azonban áruld el, hogy teszünk szert ennivalóra.

– Jól van, fiam – mondta anyja –, helyesen választottál. Most tedd csak fel a zsákot, akaszd fel a tetőereszre, aztán majd meglátjuk, mi lesz vele reggelre.

A fiú felmászott a tetőre, és felakasztotta a zsákot. Éjszaka a két másik zsák, Köles és Senki eljöttek Valami után, ahogy az anya gyermekei után megy, és ahogy a gyermekek oda mennek, ahol anyjuk van.

Reggel a fiú kiment megnézni a zsákját, hát látja, hogy mind a három ott lóg szép sorjában egymás mellett. Futott az anyjához, és így kiáltott:

– Anyám, hihetetlen dolog történt!

– Ugyan micsoda?

– Én csak egy zsákot hoztam el, és most ott lóg mind a három.

Mit jelent ez?

– Mondtam már neked, fiam, hogy az anya mindig jön utánad, ha elveszed a gyerekeit, és a gyerekek követnek, ha elveszed az anyjukat. Valami az anyjuk, a két másik meg a gyerekei, akik eljöttek megkeresni az anyjukat. Úgy történt minden, ahogy mondtam. Ha mindig úgy teszel, amint hallod tőlem, meglátod, minden jóra fordul.

A fiú munkához látott, elvetette a kölest, gazdag termést takarított be, és lett sok pénze, hogy megházasodjék. Lett aztán sok gyereke és sok pénze is. Akinek türelme van, mindent megnyerhet, mert a türelem megszerez mindent.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

A FELFALT ANYA

Hát én ezt a mesét választottam. Halljátok, mi esett a bozótos állatai között. Az állatok azt mondták, hogy felfalják az anyjukat. Sorra fel is falták mindegyiknek az anyját. A nyúlra is rákerült a sor, de ő elrejtette az anyját a baobabfa odvában. Jöttek az állatok, hogy felfalják a nyúl anyját, de hiába keresték, kutatták mindenfelé, sehogyan sem találták. A nyúl azt mondta, hogy az anyja elmenekült, az anyja eltűnt, hogy ő sem tudja, hová lett. No jó, az állatok nem mondtak semmit erre.

Amint eljött az evés ideje, a nyúl ennivalót vitt magával, és a baobabfa odvához ment, és így szólt:

*Bocsásd le a köteleidet, anyám,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az oroszlán megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A kígyó is megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A hiéna megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az elefánt megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.*

Amint a dallal végzett, anyja leengedte a kötelet, lemászott rajta, és evett, ő pedig elment. És így tett a nyúl minden ételosztáskor. Egy nap a hiéna kileste ezt, de egy szót se szólt, csak elment a kovácsokhoz, és mondta nekik:

– Tegyétek csengővé a hangomat!

A kovácsok addig kovácsolták a hangját, míg szép csengő lett. Akkor mondták neki:

– Most szép a hangod, de ha csontot láatsz, föl ne vedd!

– Úgy lesz – mondta a hiéna, és elment. Ahogy ment, meglátott a földön egy nagy csontot, zsíros és illatozó copákokat. Felkapta és elrágta, és a hangja tüstént tönkre is ment. Odament a fához, és énekelte:

*Bocsásd le a köteleidet, anyám,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az oroszlán megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.*

*A kígyó is megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A hiéna tnegette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az elefánt megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.*

De a nyúl anyja így szólt:

– Nem csapsz be engem, ez a hang nem az én fiam hangja!
A hiéna elkotródott, kisvártatva pedig jött a nyúl, és énekelte:
*Bocsásd le a köteledet, anyám,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az oroszlán megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A kígyó is megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A hiéna megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az elefánt megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.*

Az anyja leengedte a kötelet, lemászott, és mondta a fiának:

– Fiam, itt járt ma a hiéna.

– Ne téveszd össze a hangomat máséval – intette a fia –, és akárki jönne, le ne engedd a kötelet, mert biztosan felfal.

– Úgy lesz – mondta az anyja.

Másnap a hiéna újra elment a kovácshoz, hogy csengővé kovácsolja a hangját. A kovács figyelmeztette:

– Ha ma csontot láatsz, semmiképp föl ne vedd!

– Nem fogom fölvenni – mondta a hiéna.

Elment, és hiába hevert előtte a csont, nem vette föl. A fához érve így énekelte:

*Bocsásd le a köteledet, anyám,
én a részem elhoztam a fádhoz.
Az oroszlán megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A kígyó is megette a magáét,
én a részem elhoztam a fádhoz.
A hiéna megette a magáét,*

én a részem elhoztam a fádhoz.

Az elefánt megette a magáét,

én a részem elhoztam á fádhoz.

A nyúl anyja leengedte a kötelet, és lemászott rajta. Amint az
ennivalóhoz nyúlt volna, a hiéna rárontott, és felfalta.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A KÖLCSÖNVETT SZEMEK

Réges-régi emberekről mesélek. Hajdanában a szemet is lehetett kölcsönadni, kölcsönvenni. Aki megvakult, barátságot kötött egy ép szeművel, és elkérhette tőle a szemét, ha valami fontos dolga volt.

Nos hát, volt egyszer egy lány, aki megvakult. Ez a lány a legszebb volt az egész országban. Aki férfi csak látta, mind belészeretett, de mit mondok? Még a nők is, olyan gyönyörűséges szép volt ez a leány!

A leány társai mindennap elmentek az erdőre vadalmát szedni, de neki csak pár hitvány szemet hoztak. A lányka sírt, sokat sírt ezért. Egy szép nap így szólt hozzá egyik barátnője:

– Gvanszeni (mert Gvanszeninek hívták a szép leányt), van nálunk egy öregasszony, akinek nagyon jó a szeme, miért nem kéred el tőle? Holnap mehetnénk együtt vadalmát szedni!

– Nagyon jó ötlet – mondta a lány –, hol az az öregasszony? Bár nem hiszem, hogy ideadja a szemét.

– Gyere csak el Ba Mamához – mondta a barátnője. Együtt elmentek az öregasszonyhoz, aki épp gyapotot szőtt, és pörgette a guzsalyt. Gvanszeni megállt a küszöbön, és sírva fakadt, majd így szólt:

– Ba Mama, nem adnád kölcsön nekem a szemedet? Szeretnék elmenni holnap vadalmát szedni. A társaim vadalmát szedni járnak, de nekem mindig csak a hitványából hoznak. Az én szemem semmit sem lát, képzeld, ilyen fiatal koromra. Ha volnál olyan jó, és ideadnád a szemedet, ha el tudnék vele menni holnap vadalmát szedni, a szüret után hoznék neked is a legjavából. Aztán visszaadnám a szemedet, s te is az én világtalan szemgolyóimat.

Az öregasszony a fejét rázta.

– Hm, hm, félek én, olyan meggondolatlanok vagytok ti, fiatalok. Nem adhatom neked a szememet, mert ha odaadom, örökre itt hagysz világtalanul.

– Dehogyan hagylak – tiltakozott Gvanszeni –, visszajövök én, és a szemedet is visszakapod!

Isten úgy akarta, hogy az öregasszony szíve megessék a lányon. Kivette a szemét, odaadta neki, és átvette helyette Gvanszeni megtört fényű szemét, aztán visszaült a gyapot mellé, amit font az imént.

Gvanszeni pedig elment, ehment vadalmát szedni. Ahogy visszatért, tudta már, hogy nem fogja visszaadni a szemét az öregasszonynak. Mikor meglátta, hogy még mindig ott ül, ahol hagyta, pár almát hajított a lába elé, és hátat fordított neki.

– Hé, ide a szememmel – kiáltott utána az öregasszony –, itt van még a fele gyapot, meg kell fonnom!

– Pusztulj előlem, gonosz vénasszony – ripakodott rá a lány –, itt rostokolsz a jó szemeddel, én meg, ilyen ifjan, csak tapogatózva járok! Nőjön farkam a taromból, ha valaha is visszaadom a szemedet! Nem adom vissza! Itt fogsz felfordulni, a saját piszkodban!

Az öregasszony sírva fakadt, és így szólt:

– Szépen rászédted! Ezt érdemli, aki megszánt téged, és segített rajtad? Tudd meg, Gvanszeni, Isten eltávoztat minden gonoszságot, mint a tejből is a vizet! Elkaplak én még, és visszaveszem a szememet, de akkor jaj lesz neked!

Gvanszeni azonban otthagya, a barátnői mondták neki:

– Gyerünk, hagyjuk itt! Ki látott már vénasszonyt ép szemmel, mikor a gyermek világtalanul jár? Hát tisztességes dolog az? Gyerünk innen, hadd sipákoljon a vénasszony!

És a lányok elfutottak.

Másnap épp mind egy almafán voltak, almát szedtek. Arra jött egy fiú, és így szólt Ba Mamához:

– Fönt van ám Gvanszeni a vadalmafán! Csuda elegáns! Menj oda, kapd el, és vedd vissza tőle a szemedet, őt meg dobd le a fáról, hogy a nyakát törje!

– Kis testvér, segíts – felelte az öregasszony –, fogd a kezem, vezess oda, hogy visszaszerezhessem a szemem attól az eb ellette lánytól! Milyen öröm lesz kikaparnom a szemét!

A fiatal fiúk meg lányok mind ott voltak a vadalmafa alatt, szedegették a gyümölcsöt. Látva jönni az öregasszonyt, Gvanszeni egyik barátnője így kiáltott:

– Jön Ba Mama! Mássz le gyorsan, Gvanszeni!

– Csak másszon – kiáltott Ba Mama is, odarohant, megragadta a fa törzsét, és ott maradt a fa tövében, mellét a fához szorítva.

Mindenkit elkapott, aki lemászott a fáról.

Mászott le egy lány, és így énekelt:

*Hadd másszam le, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Várj, amíg lemászom, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Neki arany van a fülében,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki ezüst van a karján,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki gyöngy nyakéke van,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
ezüst van az orrában,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni.*

Mama megtapogatta a lányt, és így felelt:

*Lányom, te lemászatsz,
lányom, nem te vagy Gvanszeni,
Őt hangjáról megismerem,
lányom, nem te vagy Gvanszeni.*

A lány lemászott, és máris egy másik jelentkezett:

*Hadd másszam le, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Várj, amíg lemászom, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Neki arany van a fülében,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki ezüst van a karján,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki gyöngy nyakéke van,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
ezüst van az orrában,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni.*

Az öregasszony tetőtől talpig végigtapogatta a lányt.

*Lányom, te lemászatsz,
lányom, nem te vagy Gvanszeni,
Őt hangjáról megismerem,
lányom, nem te vagy Gvanszeni.*

A lány tehát lemászott. A fiúk is, meg a lányok is sorra elmentek, a fán csak Gvanszeni maradt meg a szeretője. A szeretője így szólt

Gvanszenihez:

– Add ide nekem mind az ékszeredet, én berakom a tarisznyámba, és lemászom egyedül, aztán már te is lemászhatsz.

A fiú elvette a lány ékszereit, és a tarisznyájába tette. A felavatatlan fiúk akkoriban készítették el a vállra való tarisznyájukat. Eltette hát a fiú az ékszereket, és lemászott az öregasszony elé. Az rávetette magát:

– Le nem mászol, Gvanszeni, ma bizony itt le nem mászol! – kiáltotta. – Elveszem tőled a két szememet. Csúnyán rászedtél, ezért elragadom tőled a szememet. Hálátlan voltál, ezért visszaszerzem a szememet. Nem vagy te becsületes lány, nem tarthatod meg a szememet!

Isten úgy akarta, hogy Gvanszeni szeretője felelt neki:

*Hadd másszam le, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Várj, amíg lemászom, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Neki arany van a fülében,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki ezüst van a karján,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki gyöngy nyakéke van,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
ezüst van az orrában,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni.*

Ba Mama megtapogatta a fiatalembert, megtapogatta jól a fejét.

*Fiam, te lemászhatsz,
fiam, nem te vagy Gvanszeni,
Őt hangjáról megismerem,
fiam, nem te vagy Gvanszeni.*

A fiú lemászott, és szemével intett Gvanszeninek, és az is leereszkedett egészen az öregasszonyig. Ba Mama ugrott, és megragadta a lány lábát. Gvanszeni így énekelt:

*Hadd másszam le, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Várj, amíg lemászom, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!*

*Neki arany van a fülében,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki ezüst van a karján,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki gyöngy nyakéke van,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
ezüst van az orrában,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni.*

Ba Mama így felelt:

– Én már belefáradtam ebbe, akár Gvanszeni vagy, akár nem, kikaparom a szemedet, aztán mehetsz Gvanszenihez, tőle kérd el az enyémet.

A lánynak sikerült kirántania a lábát az öregasszony markából, és visszamászni a fára. Onnan énekelte:

*Hadd másszam le, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Várj, amíg lemászom, Mama,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni!
Neki arany van a fülében,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki ezüst van a karján,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
neki gyöngy nyakéke van,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni,
ezüst van az orrában,
Mama, nem én vagyok Gvanszeni.*

Ba Mama végigtapogatta, és így felelt:

*Lányom, te lemászhatasz,
lányom, nem te vagy Gvanszeni,
Őt hangjáról megismerem,
lányom, nem te vagy Gvanszeni.*

Gvanszeni lemászott, egészen az öregasszony feje fölé, és a beleit a fejére ürítette. Akkor az ég elsötétült, villám csapott le, és halálra sújtotta Ba Mamát, az eső vize pedig a testét elsodorta a vízmosásba.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.
Így tesznek a hálátlanok.

AZ IGNÁM-FIÚ

Az asszonyról mesélek, akinek nem volt gyereke. Régóta férjnél volt már, de gyereke nem született.

Egy szép nap kiment az ignám-földre, hogy begyűjtse a termést. Ahogy húzza ki az ignám-gyökereket, hát egy kicsike ignám esett kezére, szép formás ignám, egyenes és formás, nem girbegurba. Nézte az asszony az ignámot, egyre csak nézte.

– Ha a nagy hatalmú Isten gyermekké változtatná ezt az ignámot – mondta –, milyen boldog lennék!

Mire a kis ignám így beszélt hozzá:

– Ti, mai népek, nem tudjátok a nyelveteket féken tartani, amint láttok valamit, ha mégoly semmiséget, amint hallotok valamit, ha mégoly haszontalanságot, menten szétkürtölitek. Ha te nem ilyesféle volnál, átváltoznám a gyermekeddé.

– Ó, ha tudnád – kiáltott fel az asszony –, mily nagyon vágyom gyerekekre! Hogyha a gyermekemmé változnál, nem mondanám el soha senkinek, még a jövőendő életemben sem, honnan a gyermek.

– Ha így van, akkor gyermekeddé változom – mondta az ignám, és menten át is változott egy szép formás fiúcskává. Az asszony elnevezte őt Mamurunak.

A falu népe sose látott még gyereket az asszony mellett, ezért erősen kérdezték:

– Hallod-e, honnan ez a gyerek, ez a gyönyörű fiúcska?

Az asszony így felelt nekik:

– Hisz Isten adja a gyermeket, tőle kaptam ezt is.

De senki sem látta volt őt várandósnak, és így nem is hittek neki.

Volt egy öregasszony, az a fajta, aki mindenbe beleüd az orrát, és mindig csak bajt kever. Ez a vénasszony feltette magában erősen, hogy ő bizony kitudja, honnan való az a gyerek. Elhívta magához az asszonyt, a lelkét kitette, hogy kedvében járjon, csüngött az ajkán, és időről időre megkérdezte:

– Honnan van a gyereked?

De az asszony nem válaszolt. És ez így ment közöttük sokáig.

Egy nap a vénasszony ízes bablepényt készített, és meghívta az asszonyt, friss tejet is adott a lepény mellé. A két asszony megette a bablepényt, és jót ivott rá a friss tejből. Tele lett a

gyomruk. A mi asszonyunk is jóllakott, és jókedve kerekedett, ezt látva az öregasszony közel hajolt hozzá, és úgy kérdezte:

– Ugyan áruld már el, lányom, honnan való Mamuru?

– Nem is gondolnád, honnan való – nevetett az asszony. –

Mamuru nem más, mint ignám, gyermekké változott ignám-gyöker!

Ahogy ketten beszélgettek, egy madár telepedett a vénasszony háza tetejére. Ez a madár meghallotta az asszony szavait, és jól megjegyezte.

Mamuru nőtt, növekedett, és érett férfi lett belőle. Anyjával járt az ignám-földre, együtt szedték az ignámot. Egy nap is épp ott dolgoztak, húzkodták ki a gyökereket, és jött a madár, letelepedett a fára, amely ott állt a mező közepén. Egy ágra ült, és így énekelt:

Hej! ignámot szed az ignám!

Ezt hallva, az asszonyt elfogta a félelem, a szíve vadul dobogni kezdett. Mégis reménykedett, hogy a fia nem hallotta a madár énekét. A madár azonban elismételte:

Hej! ignámot szed az ignám!

Most már Mamuru is meghallotta. Hirtelen felegyenesedett, a kapa megállt a kezében, és ő így énekelt:

Anyám szült meg, s Mamurunak nevezett,

apám nemzett, s Mamurunak nevezett.

Madár mondja: ignámot szed az ignám,

magafajtát szed az ignám!

Azzal lehajolt, és folytatta a munkáját. A madár felröppent, aztán visszatelepedett a fára, és újra így énekelt:

Hej! ignámot szed az ignám,

magafajtát szed az ignám!

Mamuru ismét felegyenesedett, és mondta:

Anyám szült meg, s Mamurunak nevezett,

apám nemzett, s Mamurunak nevezett.

Madár mondja: ignámot szed az ignám,

magafajtát szed az ignám!

Ahogy a dalt énekelte, Mamuru apránként ignámmá változott. Ahogy a dalt énekelte, a lába ignámmá változott, a keze ignámmá változott, ízről ízre egészen ignámmá változott. Anyja odarohant, és kétségbeesetten kiáltotta:

– Ne tedd ezt, Mamuru fiam, könyörgök, ne tedd ezt!

Mamuru már egészen átváltozott, csak a feje nem. Anyja szavát nem is hallotta már, és újra énekelte:

*Anyám szült meg, s Mamurunak nevezett,
apám nemzett, s Mamurunak nevezett.*

*Madár mondja: ignámot szed az ignám,
magafajtát szed az ignám!*

Mire az ének végére ért, a feje is ignámmá változott; ignám-gyökér lett Mamuru a mezőben. Anyja szíve meghasadt bánatában, és meghalt.

Ezért mondják manapság, hogy az ember vessen féket a nyelvére. Ha miben megegyezik valakivel, fenyegetse bár a halállal, el ne árulja senkinek a titkát.

A BÉNA FIÚ ÉS A JÓSZÍVŰ GÉM

Mese, mese... Három fiúról mesélek, akik testvérek voltak. Apjuk és anyjuk meghalt, ők árván maradtak.

Égy nap elmentek egy fügefa alá; a legidősebb felmászott, és az érett fügéket ette, a nyomorék testvérének pedig a zöldeket dobálta le. A legkisebb is érett fügét evett, és csak a zöldeket adta a nyomorék testvérének. És mindig így tettek.

Egy nap aztán nagy tűz támadt. A két fiú épp a fügefán volt. A legidősebb leugrott, és futásnak eredt. A legkisebb is leugrott, felnyalábolta és magával vonszolta béna bátyját, de aztán elfáradt, otthagya a földön, és továbbfutott.

A béna fiú gémtojásokat pillantott meg maga mellett egy fa alatt, és látta, hogy a tűz mindjárt eléri őket. Fölkapta a tojásokat, és egy másik fa mellé rakta, ahol a tűz nem férhetett hozzájuk.

Futva közeledett egy szellemgém, azt hitte, tojásai már elégtek a tűzben. Meglátta, hogy a béna fiú odébb rakta őket, biztos távolba a tűztől.

– Mit csinálsz te itt? – kérdezte a gém.

– Apám és anyám meghaltak – felelte a fiú –, itthagytak két fivérémmel együtt, ők pedig elfutottak a tűz elől, nélkülem. Akkor megláttam itt ezeket a tojásokat, és láttam, hogy a tűz már közel ért hozzájuk, ezért odébb raktam őket a másik fa alá.

– Mit kívánsz tőlem hálából e világon? – kérdezte a gém.

– Kérlek, add vissza a szemem világát – kérte a béna fiú.

A gém visszaadta a szeme világát.

– Mit kívánsz még?

– Adj nekem ép lábat.

– Hát egyebet mit kívánsz?

– Tégy engem királlyá.

A gém királlyá tette a fiút.

– Hát egyebet mit kívánsz?

– Feleséget szeretnék.

Megkapta a feleséget is, és hamarosan született egy gyermekük. A fiú – immár férfi – épített neki egy házat; az udvara közepén egy fa állt. A gém rábízta a férfit a tojásait, mondván, hogy ő egy évre eltávozik, kibodoríttatni a bóbitáját, és kérte, vigyázzon a tojásaira. Azzal eltávozott egy évre, a haját kibodoríttatni.

Úgy akarta Isten, hogy az embernek gyermeke legyen. A tojások a fán voltak. A gyerek éjjel és nappal csak árt, egyre a gém tojásait akarta. Sírva mondta a kismacskájának:

– Cicuskám, mássz a fára, hozz le nekem egy tojást.

A kismacska felmászott a fára, megevett egy tojást, és lehozott egy másikat. És ez így ment napról napra, a gyerek mindig kérte a macskát, hogy másszon a fára, és hozzon tojást neki. Egyszer aztán a kismacska felmászott a fara, és tojás nélkül ugrott le.

– Allahra és az ő prófétájára! – kiáltott az apja. – Most mit csináljak? Rám bízták ezeket a tojásokat, és valaki mind megette őket! Mihez kezdjek most?

Egy gerlice odaröppent, és így szólt az emberhez:

– Én szívesen viszek hírt; törj meg mozsárban kölest, és tégy hozzá kólát!

Az ember kölest tört és kólát tett hozzá. A gerle szárnyra kelt és elrepült. A házból kirepülve így énekelt:

*Egyszer a gém, egyszer a gém,
a Nagy Madár egy házba szállt,
elment Mandé, a ház ura,
rossz fia volt, Mandé elment.
Fia, ha ült, ita lefeküdt, tojást akart,
la-ila, il-lala,
sose hagyd a fiad otthon önzetlen,
üdv, jó Madár, üdv, nagy Madár.*

A gerle továbbrepült, és eljutott a következő faluba, így énekelve:

*Egyszer a gém, egyszer a gém,
a Nagy Madár egy házba szállt,
elment Mandé, a ház ura,
rossz fia volt, Mandé elment.
Fia, ha ült, ha lefeküdt, tojást akart,
la-ila, il-lala,
sose hagyd a fiad otthon őrizetlen,
üdv, jó Madár, üdv, nagy Madár.*

A gém meghallotta az éneket, és így szólt a fodrásznőjéhez:

– Hagyd a fejemet, mert valami különöset hallott a fülem, hagyd most a fejemet.

– Várj legalább, amíg ezt a fűtöt befejezem – kérte a fodrásznője.

– Nem, már nem fejezheted be, el kell mennem!

Eközben a gerle a tetőre szállt, és újra belefogott énekébe:

Egyszer a gém, egyszer a gém,

a Nagy Madár egy házba szállt,

elment Mandé, a ház ura,

rossz fia volt, Mandé elment.

Fia, ha ült, ha lefeküdt, tojást akart,

la-ila, il-lala,

sose hagyd a fiad otthon őrizetlen,

üdv, jó Madár, üdv, nagy Madár.

A fodrásznő abbahagyta a munkát, a gerle rátelepedett a gém szárnyára, az pedig felröppent.

Hazaértek.

– Mivel büntesselek? – kérdezte az embert a gém. – Téged öljelek meg, vagy a fiadat és az asszonyodat?

– Öld meg a fiamat és az asszonyomat – mondta a férfi –, de kíméld meg az én életemet.

A gém megölte a fiát és a feleségét, de megkímélte az ő életét.

– Hát még mit tegyek veled? – kérdezte.

– Mást ne tégy velem – kérlelte a férfi.

– Mit képzelsz? – kiáltott rá a gém. – Elveszem a királyi címedet, és béna leszel újra, visszatérsz oda, ahonnan jöttél!

És a gém ismét bénává tette a férfit, és otthagyta.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A MADÁRON VETT MENYASSZONY

Két fiúról fogok mesélni, bátyáról és öccséről. Az anyjuk elment rőzsét szedni. Hazaútban fogott két madarat, mindegyik fiának egyet. Az idősebbik így szólt az öccséhez:

– Ne süssük meg és együk meg a madarunkat?

A kisebbik így felelt:

– Én bizony nem ölöm meg a magamét. Elmegyek, és asszonyt szerzek a madarammal.

– Ostoba – nevetett a bátyja –, mit gondolsz, hol adnak asszonyt egy madárért? Gyere, süssük meg és együk meg inkább!

– Márpedig én nem eszem meg, és nem sütöm meg – felelte a fiú.

Az idősebb megsütötte és megette a madarát, a kisebbik pedig felkerekedett, és útnak indult. Ment, ment, és elért a kovácsfiakhoz. A fiúk hívták, hogy játsszék velük. Játsoztak, játsoztak, végül a kovácsfiak azt mondták:

– Ha megengeded, megfogjuk a madaradat, megsütjük és megesszük.

– Jól van – felelte a fiú.

Megfogták a madarat, megsütötték és megették. Akkor a fiú keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezték tőle. A fiú így felelt:

Add vissza madárkám, add vissza, kis kovács!

*Kis kovács, add vissza a madárkám,
anyámtól kaptam, aki rizsért ment!*

A kovácsfiak elmentek apjukhoz, és elmondták neki, mi történt. Apjuk kovácsolt egy kést, és a fiúnak adu.

Ment, ment a fiú, és egy bambuszerdőbe ért. Látu, hogy az emberek a fogukkal rágják el a bambuszfák tövét, soknak már véres volt a szája, úgy összevissza vágta a bambusz.

– Ne a fogatokkal vágjátok a bambuszt – mondta nekik a fiú –, itt a késem, vágjátok ezzel.

Fogták az emberek a kést, és olyan buzgón látuk neki a bambuszvágásnak, hogy végül eltörött a kés. A fiú leült, és keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezték tőle. A fiú így felelt:

Add vissza késem, add vissza, bambuszerdő,

*bambuszerdő, add vissza a késem,
késemet a kis kovácstól kaptam!
Kis kovács, add vissza a madárkám,
anyámtól kaptam, aki rózséért ment!*

Erre fontak neki egy kosarat. A fiú ment tovább, és elért a karítészdedőkhöz. Kosaruk nem volt, a kötényükbe rakták a leszedett karitét. Megállt a fiú, és látta, hogy a kötényük már szétszakadozott, így szólt hát hozzájuk:

– Ne a kötényetekbe szedjétek a karitét, mert szétszakad, itt a kosaram, szedjétek ebbe.

Fogták az emberek a kosarat, és úgy megrakták kantéval, hogy a kosár szétmállott. Leült megint a fiú, és keserves sírásra fakadt.

– Mi ütött beléd? – kérdezték tőle. A fiú így felelt:

Add vissza kosárkám, add vissza, karítészdedő!

Karítészdedő, add vissza a kosárkám!

Kosaram a bambuszerdő adta!

Bambuszerdő, add vissza a késem,

késemet a kis kovácstól kaptam!

Kis kovács, add vissza a madárkám,

anyámtól kaptam, aki rózséért ment!

Az emberek adtak neki egy nagy korsó olajat. A fiú ment tovább, és elért egy fehér fához.

– Hé, te fa, miért vagy ilyen fehér? – kérdezte tőle.

– Ha megöntözöl az olajaddal, újra fekete leszek – felelte a fa.

A fiú ráöntötte olaját a fára, de aztán leült, és keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezte a fa. A fiú így felelt:

Add vissza olajam, add vissza, fehér fa,

fehér fa, add vissza olajam!

Olajam a karítészdedő adta!

Karítészdedő, add vissza kosárkám,

kosaram a bambuszerdő adta.

Bambuszerdő, add vissza a késem,

késemet a kis kovácstól kaptam!

Kis kovács, add vissza a madárkám,

anyámtól kaptam, aki rózséért ment!

A fa adott neki egy nyaláb gallyat. Ment tovább a fiú, és elérkezett a kalmárokhoz, akik a lábukat dugták a bogrács alá, hogy a tüzet táplálják.

– Kalmárok – mondta nekik a fiú –, ne a lábatokkal tüzeljete a bogrács alá! Van fám, főzzetek azzal!

A kalmárok fogták a nyaláb gallyat, és megfőzték vele az ebédjüket. Mikor kész volt az étel, hívták a fiút is, és együtt ettek. Amint jóllaktak, a fiú keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezték tőle. A fiú így felelt:

*Add vissza a gallyam, add vissza, kalmár,
kalmár, add vissza a gallyam!*

Gallyam a fehér fa adta!

*Fehér fa, add vissza olajam,
olajam a karitászedő adta!*

*Karitászedő, add vissza kosárcám,
kosaram a bambuszerdő adta!*

*Bambuszerdő, add vissza a késem,
késemet a kis kovácstól kaptam!*

*Kis kovács, add vissza a madárcám,
anyámtól kaptam, aki rózséért ment!*

A kalmárok adtak neki egy nagy zsák sót, és a fiú útra kelt. Elért egy folyóhoz, belemártotta az ujját, és megízlelte a vizét.

– Hej! azt mondják, hogy a víz sós, ez pedig nem az! – mondta a fiú.

– Ha a sódat belém öntöd, én is sós leszek – felelte a folyó. A fiú belöntötte az egész zsák sót, a só feloldódott, és a folyó vize tüstént sós lett. Ekkor leült a fiú, és keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezte a folyó. A fiú így felelt:

*Add vissza a sómat, add vissza, sós víz,
sós víz, add vissza a sómat!*

Sómat a kalmártól kaptam!

*Kalmár, add vissza a gallyam,
gallyam a fehér fa adta!*

*Fehér fa, add vissza olajam,
olajam a karitászedő adta!*

*Karitászedő, add vissza kosárcám,
kosaram a bambuszerdő adta!*

*Bambuszerdő, add vissza a késem,
késemet a kis kovácstól kaptam!
Kis kovács, add vissza a madárkám,
anyámtól kaptam, aki rózséért ment!*

A sós víz adott neki sok-sok halat, és a fiú útra kelt. Elért egy faluba. A főnöknek sok vendége érkezett, de nem volt ennivaló a háznál, hogy megkínálja őket. Elküldte hát a szolgálait, hogy szedjenek döglött békát, és készítsék el a vendégeknek.

– Ejnye, főnök – mondta a fiú –, annyira nincs semmid, hogy nem tudsz mit adni a vendégeidnek? Itt a halam, készítesd el nekik.

A főnök megsüttette a halat, és mindnyájan jót ettek. Akkor a fiú leült, és keservesen sírni kezdett.

– Mi ütött beléd? – kérdezte a főnök. A fiú így felelt:

*Add vissza a halam, add vissza, főnök,
főnök, add vissza a halam!*

Halamat a sós víz adta!

*Sós víz, add vissza a sómat,
sómat a kalmártól kaptam!*

*Kalmár, add vissza a gallyam,
gallyam a fehér fa adta!*

*Fehér fa, add vissza olajam,
olajam a karitészedő adta!*

*Karitészedő, add vissza kosárkám,
kosaram a bambuszerdő adta!*

*Bambuszerdő, add vissza a késem,
késemet a kis kovácstól kaptam!*

*Kis kovács, add vissza a madárkám,
anyámtól kaptam, aki rózséért ment!*

A főnök annyira örült a fiú ajándékának, hogy adott érte neki feleséget, és ellátta minden jóval. A menyasszonyt is felöltöztette pompásan, és egy szép lóra ültette. A fiú menyasszonyával együtt visszatért a faluba, és meglátva bátyját, így kiáltott neki: – Hé, bátyám!

– Te vagy az? – kiáltott a bátyja.

– Ugye azt mondtad, hogy madárért nem lehet asszonyt kapni?

Hát nézd, itt az én madáron vett menyasszonyom!

A bátyját erre elnyelte a föld, nem is látták soha többé.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A HÁZASSÁG PRÓBÁJA

Élt egyszer egy király, sok gyermeke volt neki. Volt neki egy gyönyörű szép lánya is. Kicsinyke kora óta csodájára jöttek mindenfelől a férfiak, mindegyik feleségül akarta őt.

Nagy bajban volt a király, nem tudta, kinek adja a lánya kezét, és kit utasítson el. Pedig nagy lett már a lány, és érkeztek a kólák mindenfelől. Minden férfi őt akarta csak, gazdagok és szegények mind csak rá áhítoztak. A szép lány bizony mindenkinek tetszik.

Volt a királynak egy korsója tele ezüsttel és egy korsója tele arannyal. Arra gondolt, hogy felakasztja korsóit a fára, amely a háza előtt állt. Fel is akasztotta a korsókat a sajt fára, mert ez a fa sajtfa volt. Fölakasztotta a korsókat a sajt fára, hogy aki felmászik értük, és lehozza neki őket, annak adja a lányát.

Híre ment ennek mindenfelé. Aki csak szerelmes volt a leányba, mind útnak indult, hogy szerencsét próbáljon, lehozza a két korsót, és elnyerje a király lányának kezét. Najelemának hívták a királylányt.

Volt valahol, volt valahol egy szép, szálás legény, ő is áhította a király lányát. Útnak indult, és ahogy ment, meglátott a bozótosban egy rőzsegyűjtő öregasszonyt. Az asszony mindhiába veszelődött, hogy hátára vegye a rőzseköteget. Sokan elmentek mellette, de egy sem segített rajta. Pedig szép szóval kérte őket az öregasszony, hogy segítsenek neki, de mindegyik azt mondta, sietős útja van, Najelemáért kell mennie. Egyedül az a derék ifjú állt meg, és kérdezte az öregasszonytól:

- Öreganyám, segíthetek hazavinned a rőzsét?
- Te hová mégy? – kérdezte az öregasszony.
- Megyek feleségül kérni Najelemát. Nem sietős az utam, szívesen segítek neked hazavinned a rőzsét.
- Jól van hát – mondta az öregasszony.

És az ifjú vállára vette az asszony rőzséjét. Mentek, mentek, valahová elértek, ott azt mondta az öregasszony:

– Köszönöm, fiam, hogy eddig segítettél. Nem kell a házamig hoznod a fát, elég, ha leteszed itt, hazáig már elboldogulok vele. Most pedig mondd, mit kívánsz.

– Nem kívánok semmit – mondta az ifjú –, amit adsz, azzal beérem. Azt kérem csak, áldj meg, hogy elnyerjem Najelemát.

– Azt megtehetem – mondta az öregasszony –, és el is nyered Najelemát, de nem tudom, elfogadod-e a feltételeimet.

– Elfogadom – mondta az ifjú –, tedd, amit jónak láatsz.

– Akkor hát a bőrödet új bőrre cserélem. Az új bőr, amit kapsz tőlem, egy leprás bőre lesz. Elfogadod?

– Elfogadom!

Az öregasszony intésére a fiú bőre olyan lett, mint a leprásoké.

– Most már felmászhat a sajtára – mondta az asszony –, a tövises sajtára, nem fog fájni. Bántatlanul mászhatsz akár a fa tetejéig.

A fiú bőrét tehát egy leprás bőrre cserélte, és a fiú útjára ment.

Eközben összegyűlt mindenki, aki Najelemára áhítozott, nagy tömeg gyűlt a király háza elé. Jöttek egyenként a kérők, és nézegették a fát, vajh fel tudnak-e mászni rá, hogy lehozzák a két korsót. Ezt a dalt énekelték:

*Azt mondod-é, Najelema atyja,
azt mondod-é, Najelema anyja,
hogy aki az aranykorsót lehozza,
azé Najelema,
hogy aki az ezüstkorsót lehozza,
azé Najelema?*

És a király fennszóval mondta, hogy valóban így rendelkezett.

Az egyik kérő akkor nckifohászzkodott, hogy felmásszon a fára, de tüstént abba hagyta. Jött a másik, az is elénekelte a dalt, de ő sem jutott magasra, a tüskék mindenütt felsebezték a testét, és a bőrébe fúródtak; hamar feladta ő is.

Egyik kérő a másik után próbálkozott, de mindhiába, egyik sem tudott felmászni.

Kié legyen hát Najelema?

Az az ifjú, aki megállt az útján segíteni az öregasszonynak, jócskán a többi után érkezett. Az emberek meglátták, és csodálkozva nézegették.

– Csak nem Najelemáért akar ez vetélkedni? – mondták. – Hiszen ez leprás! Az egészségesek sem jutottak semmire, mit akar hát ez a leprás?

Csak jött az ifjú, jött, nem szólt senkihez.

– Vége hát a vetélkedőnek – mondogatták az emberek –, senki sincs már, aki Najelema kezére pályázik?

– Itt vagyok én! – kiáltott az ifjú.

Az emberek hahotában törtek ki.

– Ni csak, ni csak, senki más nem akarja a lányt, csak ez a leprás? Akinek se keze, se lába, az akarja megmászni a sajtófát?

Az ifjú szót se szólt, a fa elé állt, és ezt énekelte:

*Azt mondod-é, Najelema atyja,
azt mondod-é, Najelema anyja,
hogy aki az aranykorsót lehozza,
azé Najelema,*

*hogy aki az ezüstkorsót lehozza,
azé Najelema?*

*Úgy tetszett Istennek,
hogy valaki kézen fogja
Najelemát, a király leányát,
Najelemát, a király leányát!*

Újfent kitört a hahota. Az ifjú azonban egyik lábát a fának vetette, és lassan utánaemelte a másik lábát, és mászott, mászott egészen a fa derekáig.

– Ki hitte volna! – ámuldozott a tömeg. – Ez valóban felmászik!

Akkor az ifjú megállt, és így énekelt:

*Azt mondod-é, Najelema atyja,
azt mondod-é, Najelema anyja,
hogy aki az aranykorsót lehozza,
azé Najelema,*

*hogy aki az ezüstkorsót lehozza,
azé Najelema?*

*Úgy tetszett Istennek,
hogy valaki kézen fogja
Najelemát, a király leányát,
Najelemát, a király leányát!*

Az éneke csúnyán hangzott, mint a leprásoké, mert a leprások az orrukon át énekelnek. A király azonban fennszóval mondta, hogy valóban így rendelkezett.

– Aki lehozza az aranykorsót és az ezüstkorsót, bárki legyen is, nőül kapja Najelemát.

Az ifjú akkor mászott tovább, túl volt már a félúton, és közel ért a két korsóhoz. Akkor megállt, és újra elénekelte a dalt. Mindenfelől kíváncsi szemek követték. Elérte végre a fa csúcsát, megragadta az aranykorsót, és a vállára akasztotta. És a fa csúcsáról, a sajtfa tetejéről ismét elénekelte dalát.

A királylány pedig látta, hogy a szép sudár kérők egyikének sem sikerült felmászni a fára, csak ennek a leprásnak. A földre vetette magát, és sírva kiáltotta:

– Nem leszek egy leprás felesége! Nem leszek egy leprás felesége!

– Ha ez a leprás valóban lehozza az arany- és ezüstkorsót, akkor hozzá adlak, és senki máshoz – mondta az apja.

A leprás pedig már mászott is lefele, hátán a két korsóval. Félúton megállt, és újból énekelte:

*Azt mondod-é, Najelema atyja,
azt mondod-é, Najelema anyja,
hogy aki az aranykorsót lehozza,
azé Najelema,
hogy aki az ezüstkorsót lehozza,
azé Najelema?
Úgy tetszett Istennek,
hogy valaki kézen fogja
Najelemát, a király leányát,
Najelemát, a király leányát!*

Az ifjú végül földet ért.

– Akármi történik is – mondta a tömeg –, a győzelem az övé.

A fa tövisi cafatokra tépték az ifjú bőrét, de ő ügyet se vetett rá. Senki sem tudta, hogy a bőre nem a sajátja, hogy a bőre valaki másé, egy leprásé, senki sem tudott erről. A tüskék egész testét fölsebezték, de ő fájdalmat nem érzett, és egy könnyet sem ejtett.

Az ifjú tehát földet ért a két korsóval, a királyhoz ment, letérdelt előtte, és így szólt hozzá:

*Azt mondod-é, Najelema atyja,
azt mondod-é, Najelema anyja,
hogy aki az aranykorsót lehozza,
azé Najelema,
hogy aki az ezüstkorsót lehozza,*

azé Najelema?

*Úgy tetszett Istennek,
hogy valaki kézen fogja
Najelemát, a király leányát,
Najelemát, a király leányát!*

– Valóban ezt mondtam – felelte a király.

Najelema zokogott és kiáltozott.

– Ti pedig, Najelema anyjai – mondta a király keljetek föl, és szedjétek össze lányotok kelengyéjét, hozzátok aranyait és kelméit, hozzátok mindenét, amije van. Ezé a férfié lesz, ezé a férfié, akár tetszik neki, akár nem, vagy elvágom a nyakát.

Az asszonyok összegyűjtötték Najelema kelengyéjét. Voltak neki pompás edényei és gyönyörű tökhéj tálai, kelméi, ezüstje és aranya. A király parancsára rabszolgák kísérték Najelemát és a leprást. Mindenki eltávozott.

Házukba érve Najelema így szólt az ifjúhoz:

– Apám erőnek erejével hozzád adott, most csak lásd, hogy bánok el veled!

Amint elkészült a vacsorával, a leprásnak nem a szép edényben adott enni, hanem egy ócska öreg tökhéjba csapta a kását, és odalökte eléje:

– Nesze, zabálj!

Éjjel a lány nem ment a leprás házába aludni, a magáéban maradt, és hajnalig sírdogált.

Ha az ifjúnak sétálni támadt kedve, mindig elment az egyik faluba a szülőhelye közelében, és kísétált a piacra. Az öregasszony megígérte volt neki, hogy ha majd kívánja, visszaadja neki a régi bőrét. Útjában mindig elment ott, ahol először találkozott vele, és az öregasszony levette róla a leprás bőrt, és visszaadta a régit, és ő visszaváltozott szép és szemrevaló ifjúvá. Volt neki egy pompás fehér ménje, arra felpattant, és úgy ment a piacra, közben énekelte:

*Megyek a piacra, Najelema, jo, ja,
a piacra, Najelema, jo, ja,
a piacra, Najelema.*

Amint a piacra ért, minden leány szeme megakadt rajta.

– Ki lehet ennek a nyalka ifjúnak az asszonya? – kérdezték egymást. – Akárki vallja is férjének őt, csak boldog lehet.

A piacot otthagya bőrt váltott, ismét magára öltötte leprás bőrét, és hazatért. Bizony így tett.

Egyszer épp ott volt a piacon egy vénasszony, meglátta az ifjút, kileste a titkát, és sietett Najelemához:

– Leányom, ha ajándékot adsz érte, jó hírt mondok neked, igen jó hírt. Szép sudár férjet adok neked, aki nem is hasonlít ahhoz, akit férjedül bírsz.

– Ha olyan férjet adsz nekem, aki nem hasonlít az enyémhez, megkapod minden aranyamat, amit apám adott nekem, minden aranyamat, amim csak van – mondta a lány.

– Ha neked is úgy tetszik, akkor megegyezünk.

A piacon, ahová Najelema férje járt, minden szerdán volt vásár. A vénasszony így szólt a lányhoz:

– Jövő szerdán elvezetlek valahová. A te férjed nem leprás, hanem szép, sudár ifjú.

– Hogy mondhatasz ilyet? – kiáltott Najelema. – Nekem, aki látom őt éjjel és nappal? Én csak tudom, hogy leprás!

– Ha tudni akarod az igazat – felelte a vénasszony –, eljössz velem és megnézed. Csak egyet kötök a lelkedre: ha majd a férjed szép sudár ifjúvá változik, ne mutakozz előtte, mert ha mutakozol, elrontasz mindent.

– Rendben van – mondta Najelema, és azzal elváltak.

A következő szerdán együtt mentek a vásárra, és elrejtöztek egy fa mögött. Najelema férje megjött leprásként, majd jött az öregasszony, és ráadta a valódi bőrét, gyönyörű ifjúvá varázsolta, és átadta neki fehér ménjét.

– Futok, és a nyakába ugróm – suttogta Najelema –, futok, futok, és a karjaimba zárom, nehogy újra visszaváltozzék.

– Ne, ne, csak azt ne tegyed, azzal elrontasz mindent!

A szép ifjú felpattant a lovára, és így énekelt:

Megyek a piacra, Najelema, jo, ja,

a piacra, Najeletna, jo, ja,

a piacra, Najelema.

A vénasszony ekkor így szólt Najelemához:

– A következőképp tégy, amikor hazatér, akárha leprásan is: a legszebb edényedben tálald neki a vacsoráját. Mosakodj meg, szépítkezzél alaposan, és aztán ülj le, és várakozzál. Az ágyára,

láttam, vásott rongyokat tettél, most helyükre legszebb kelméidet tedd, és hintsd rá a legjobb illatszeredet. Így tégy, és aztán várd őt haza.

Jött haza az ifjú, útjában felöltötte leprás bőrét. Najelema azonban megelőzte, és ízes vacsorát főzött, sült tyúkot és finom rizst. Mindezt a legszebb tányérra tette, és úgy nyújtotta a leprásnak.

– Nem eszem ilyen tányérról – mondta a férje –, add a megszokott öreg tökhéjban.

– Kérlek, egyél ebből a tányérból – könyörgött Najelema, de hiába. Akkor hívta a vénasszonyt, az jött, és az ő szavára a férj hajlandó volt enni.

Leszállt az este, és az ifjú a kamrájába indult. Meglátta az ágyán a gyönyörű új takarót, és így szólt:

– Erre nem fekszem, hozd a régi gyékényemet és a vásott rongytakarót.

– Kérlek, feküdj rá – kérte Najelema sírva. Ismét jött a vénasszony, és kérlelte az ifjút, és az végül hajlandó volt a szép ágyra feküdni. Najelema mellette akart aludni.

– Mit keresel itt mellettem? – kérdezte a férje. – Menj és aludj a te kamrádban, mint máskor.

Najelema újra sírva fakadt, és elment megkeresni az öregasszonyt, azt az öregasszonyt, aki a férjét átváltoztatta. Könyörgött neki, ne változtassa többé leprássá a férjét. Beismerte, hogy csúnyán bánt vele, hogy úgy viselkedett, ahogy nem lett volna szabad, és megígérte, hogy soha többé nem teszi ezt.

Az ifjú még egyszer eljött az igazi bőréért. Felöltötte, és az öregasszony visszavette tőle a leprás bőrt. Az ifjú a nyeregbe pattant. Najelema ekkor odaugrott, és szorosán átölelte.

Az ifjú nem ment többé a piacra. Megtartotta igazi bőrét, egyszer s mindenkorra szép, sudár férfi lett belőle. Najelema most már igazi felesége volt.

A GONOSZ FIÚ ÉS A GRIOT

Egy fiúról fogok mesélni. Ez a fiú gonosz volt, nagyon gonosz. Az egész falu tudott a gonoszságáról, az egész országban tudtak róla. Bizony senkinek soha egy falatot sem adott, nem adott soha senkinek semmit. Úgy ám! Apja mindent megtett, hogy a jóra térítse, de ő nem akart megjavulni. Úgy hívták a fiút, hogy Bamba.

Hallott egyszer egy griot is a fiú gonoszságáról. Fogta hát a kis dobját, és amint meglátta a falut, dobolni és énekelni kezdett:

*Derekutu denden, nem butaságból lett Bamba komisz,
derekutu denden, nem butaságból lett Bamba komisz,
derekutu denden, nem butaságból lett Bamba komisz!*

Elért a fiú házához. A fiú vizet mert, és megkínálta vele, de a griot nem fogadta el. A fiú ennivalóval kínálta, de a griot nem fogadta el. A fiú kihozta az istállóból apja lovát, és neki akarta adni, de a griot nem fogadta el. A fiú ekkor így énekelt:

Apám, anyáim, mit tettem a griot-val?

A griot így szól: „Bamba komisz!”

Adtam vizet a griot-nak,

a griot így szól: „Bamba komisz!”

Adtam húst is a griot-nak,

a griot így szól: „Bamba komisz!”

Adtam lovat a griot-nak,

a griot így szól: „Bamba komisz!”

Derekutu denden, nem butaságból lett Bamba komisz!

Apám, anyáim, mit tettem a griot-val?

A griot így szól: „Bamba komisz!”

Pedig vizet adtam neki,

a griot így szól: „Bamba komisz!”

Derekutu denden, nem butaságból lett Bamba komisz!

Akkor így szólt a griot:

– Te gonosz vagy, mindenki az országban azt beszéli, hogy gonosz vagy. Akkor én fogtam a kis dobomat, mondván: próbára teszek. És azt találtam, hogy nem vagy gonosz. Megkínáltál vízzel és ennivalóval, nekem adtad volna apád tehenét és lovát. Van benned erő, hogy felhagyj a gonoszsággal, és ennek örülök én, a griot. Hogy próbára tegyelek, azért jöttem, de úgy látom, nem vagy már gonosz.

Akkor a fiú is megígérte, hogy megjavul, hogy nem tesz többé semmi gonoszát.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A RAVASZ FIÚ

Kis mese, kis mese.

Egy várandós asszony egyszer elment fát szedni. Szedte a fát, sok fát szedett, de ott akarta hagyni, mert a nyalábot nem tudta a fejére tenni. A gyermek akkor megszólalt a méhében:

– Anyám, szülj meg engem! Akkor fejedre teszem a nyalábot.

– Gyermek, aki anyja méhében beszél! – felelte az asszony. –

Nem tudnád magadat megszülni?

És a fiú megszülte magát.

– Anyám, borotvárd meg a fejemet! – mondta a fiú.

– Gyermek, aki magát szülte meg! – felelte az asszony. – Nem tudnád a fejedet magad megborotválni?

És a fiú maga borotválta meg a fejét.

– Anyám, adj nevet nekem – mondta a fiú.

– Gyermek, aki maga borotválta meg a fejét! – felelte az anyja.

– Nem tudnál magadnak nevet adni?

– Kis Vörös Tök lesz hát a nevem – mondta a fiú. Felsegítette a rőzsényalábot az anyja fejére, és hazamentek.

Otthon a fiú bátyjai azt mondták, elmennek mulatni a lányokhoz. A fiú velük indult, de a bátyjai azt mondták:

– Ha velünk jössz, elverünk.

A fiú bizony csak ment velük, erre jól elverték, hogy visszaforduljon. A fiú átváltozott, csinos kéréssé lett.

– Ha most épp itt lenne öcsénk, Dauda, nem neki adnánk ezt a kést? – kérdezték bátyjai indulásra készen.

– Hé, én vagyok a kés! – kiáltott a fiú.

Erre megint jól elverték, hogy visszaforduljon. A fiú átváltozott pompás köntössé.

– Ha most épp itt lenne öcsénk, Dauda, nem neki adnánk ezt a köntöst? – kérdezték a bátyjai.

– Hé, én vagyok a köntös! – kiáltott a fiú.

Megint csak jól elverték. A fiú erre légyé változott, és követte őket. Megérkeztek a nagy bozótosba, leszállt az éjszaka.

– Ha tovább megyünk, megesznek minket az oroszlánok – mondták akkor a bátyjai. – Ha visszafordulunk, akkor is megesznek az oroszlánok. Ha betérünk amott a boszorkány házába, az esz meg minket.

A fiú akkor visszaváltozott igazi alakjába, és így szólt bátyjaihoz:

– Azt mondtátok, forduljunk vissza? Helyes! Térjünk be a boszorkányhoz, mert nem tud ártani nekünk.

Betértek. A boszorkány helyet adott nekik, ahol lefekhetnek, és ők lefeküdtek. Akkor a boszorkány vette a kését:

*Ta-ta-ta-ta, köszörülöm az élit,
köszörülöm késem, fejüket levágom!*

Dauda így felelt:

*Köszörüld csak, köszörüld csak,
aztán élezd az enyémet!*

– Hát te még nem alszol? – kérdezte a boszorkány.

A fiú látta, hogy a boszorkánynak három fia van.

– Mit szokott adni neked az anyád, hogy elaludj? – kérdezte a boszorkány.

– Finom kását szokott főzni – felelte a fiú –, ha azt megeszem, elalszom.

A boszorkány finom kását főzött neki, megetette, ő pedig lefeküdt. A boszorkány megint fogta a kését, és dalolta:

*Ta-ta-ta-ta, köszörülöm az élit,
köszörülöm késem, fejüket levágom!*

A fiú pedig felelte:

*Köszörüld csak, köszörüld csak,
aztán élezd az enyémet!*

– Hát te nem alszol? – kérdezte megint a boszorkány.

– Nem én.

– Mit szokott anyád adni neked, hogy elaludj?

– Elmegy a kiöntéshez egy kosárral, vizet hoz benne, és azzal lemosdat, akkor aztán elalszom – felelte a fiú.

Elment a boszorkány egy kosárral, elment a kiöntéshez, hogy megtöltse a kosarat vízzel, de a víz kifolyt belőle. Megint megmerítette, a víz megint csak kifolyt.

Dauda türelmetlenkedni kezdett, elindult a boszorkány nyomain, és odaérve megkérdezte:

– Nem sikerült vizet merítened?

– Nem bizony – mondta a boszorkány.

A fiú megmerítette a kosarat, és egy csepp víz ki nem folyt belőle. Akkor visszaöntötte a vizet, és azt mondta:

– Merítsd meg hát, engem otthon fogsz találni.

A boszorkány újra meg újra próbálkozott, de a víz csak kifolyt a kosárból.

Dauda pedig visszament, fogta a maga meg a bátyjai köntösét, és a boszorkány fiaira terítette, ő maga meg a bátyjai pedig beöltöztek azok ruháiba, és lefeküdtek.

A boszorkány is elunta a hiábavaló munkát, hazament, vette a kését, és így énekelt:

*Ta-ta-ta-ta, köszörülöm az élit,
köszörülöm késem, fejüket levágom!*

Senki sem felelt. A boszorkány még egyszer elénekelt:

*Ta-ta-ta-ta, köszörülöm az élit,
köszörülöm késem, fejüket levágom!*

Azzal fogta magát, és elvágta a nyakát a saját gyerekeinek.

Reggel Dauda felkelt, és így szólt:

– Hej! megölted a saját gyerekeidet!

Azzal ő és bátyjai szélére változtak, felkerekedtek, és elszálltak. A boszorkány törte a fejét, hogy álljon bosszút. Felöltötte egy lány alakját, aki a barátnője volt Dauda bátyjainak. Amint leszállt az éj, útnak indult.

Ment a boszorkány, betért Dauda bátyjainak házába. Sokáig beszélgettek. Akkor a fiúk aludni tértek, a boszorkány pedig kitépte egyikük két szemét, és magával vitte. Daudát megkérte az anyja, hogy menjen utána, és szerezze vissza a bátyja két szemét.

Dauda elindult. Megtudta, hogy a boszorkány egyik fia egy nagy faluba házasodott. Felvette hát a boszorkány menyének az alakját, elment a boszorkányhoz, és így szólt:

– A férjemnek rossz a szeme, nagyon beteg a szeme. Azért jöttem, hogy adj neki két jó szemet.

– Nálam épp van két szem – mondta a boszorkány és odaadta. A fiú átvette, és tüstént apró kavicsá változott.

– Én vagyok, Dauda! – kiáltotta és eltűnt.

A boszorkány nem tudta, mitévő legyen. Átváltozott egy citromfává a Dauda telkén. Két fiú felmászott a fára. Dauda a két fiú anyjához sietett, és mondta neki:

– Nem látod, hogy két fiad felmászott a citromfára? Az a fa nem citromfa, hanem egy boszorkány!

Mire odaértek, a fa fölemelkedett a két fiúval és eltűnt. Dauda utánuk. Tudta, hogy a boszorkánynak elveszett egy birkája, átváltozott hát a birkává.

– Ni csak – mondta a boszorkány –, megkerült a birkám?

– Meg hát – mondta a fiú –, de ha nem adod velem ezt a két fiút, hogy vigyázzanak rám, megint csak elveszek.

A boszorkány rábízta őt a két fiúra, és azok őrizték. Akkor Dauda mindhármukat széllé változtatta, és eltűnt velük együtt, de még odakiáltotta:

– Én vagyok az, Dauda!

És a boszorkány nem tudta, mitévő legyen. Átváltozott egy kiöntéssé Dauda falujának határában. Dauda anyja elindult, hogy ruhát mosson a kiöntésben. Fia megállította:

– Anyám, ne mosd itt a ruhát, ez nem víz!

– Ugyan már – mondta anyja –, még a világon se voltál, amikor itt már víz volt!

A fiú akkor meglátta a boszorkány szemét a vízben. Borsot őrölt, és a boszorkány szemébe szórta.

– A te varázserőd nagyobb, mint az enyém! – kiáltott a boszorkány, és meghalt.

Itt a vége.

A GARÁZDA FIÚ

Mesét mondok most két fiúról, két ikerről; az egyik volt az idősebb, a másik az ifjabb. Allah adta őket apjuknak és anyjuknak, sem apjuknak más gyereke, sem anyjuknak más gyereke nem volt, ők ketten csupán. Az idősebbet úgy hívták: Ceninkiszema, vagyis Kalandvágó Ifjú, a kisebbiket pedig így: Daramanin.

– Ceninkiszema! – mondta apja az idősebbiknek. –

Ceninkiszema fiam, ha meghalok, Allah nevére és a próféta nevére, neked kell törődnöd Daramaninnal. Ketten vagytok, soha egyik cserben ne hagyja a másikat. Aki a másikat elárulja, elveszett. Ti is tudjátok, ez a falu veszélyes rátok.

Így beszélt az anyjuk is, amikor halálán volt:

– Ceninkiszema, védelmezd Daramanint. Ketten vagytok, soha egyik ne mondjon ellent a másiknak. Ha nem tudtok megegyezni, végetek van. Magatok is tudjátok, hogy a faluban nem biztos az életetek. Ha veszekedtek, elvesztetek. Ha elejtesz egy szürke gyíkot, adj belőle az öcsédnek is, ha elejtesz egy madarat, adj belőle az öcsédnek is. Mi hamarosan meghalunk, és ti itt maradtok ketten.

Allah úgy akarta, hogy amint e szavakat szólták, apjuk és anyjuk meghalt, és az ikrek egyedül maradtak.

Bizony, magukra maradtak, és a falu főnöke azt mondta, távozzanak a faluból. Egy öregasszony ajánlkozott, hogy ő felneveli a két ikret a saját gyerekeivel együtt, hogy nála lakhatnak és ehetnek, amíg meg nem nőnek. Az idősebb így szólt az öccséhez:

– Az öregasszony azt mondta, magához vesz minket.

Elmegyünk?

– Ne maradjunk inkább apánk házában? – kérdezte az öccse.

– Mindenki tudja a nevünket, és azt is, hogy te gonosz vagy. Ha az öregasszonyhoz megyünk, és ott valami gonoszt tesz, jönnek és megölnék minket.

– Te ellentmondasz nekem? – ripakodott rá a bátyja. – Menjünk csak ahhoz a balsorsú vénasszonyhoz, az agyalágyult banyához, majd meglátja, mit teszek veled.

Elmentek. Az öregasszony vizet melegített, lemosdatta az ikreket is, meg a saját fiait is, és vacsorát adott nekik. Az idősebbik iker pukkadásig falta magát rizzsel és hússal, aztán lefeküdt a

többiekkel. Nála volt a kése, fogta, és elvágta a vénasszony gyerekeinek a torkát.

– Most aztán végünk – mondta az öccse. – Elvágta a vénasszony fiainak a nyakát, ha reggel itt látnak, megölnék minket!

– Ugyan, ki lát meg minket? – nevetett a bátyja. – Gyerünk, menjünk innen.

Fogta az öccsét, és együtt elmentek a falu főnökéhez.

– Rossz sors fia, nem maradhatsz többé a falumban – mondta neki a főnök –, te gyilkos vagy, megettétek apátokat és anyátokat!

Volt ott egy másik öregasszony, a kovács asszonya, a főnök azt mondta neki:

– Ha elvállalod őket, áldásom rátok.

– Ne fogadjon be minket az asszony – mondta a kisebbik fiú –, mert ha befogad, az én gonosz bátyám...

– Micsoda? Hogy én nem vagyok jó? Bizony, nevelkedjünk csak ebben a házban. Derék gyerekek vagyunk mi, kovács, nem vagyunk gonoszak.

A kovács befogadta őket, nála is laktak három napig. Akkor azt mondta az idősebbik fiú:

– Kovács, nem kérek tőled mást, csak egy tűt kovácsolj nekem, hogy a zsákom megvarrhaszam.

– Hóha – nevetett a kovács –, egy tűt kikovácsolni hosszú munka, várj, míg ezzel a vassal végzek.

Amint kész lett a tű, a fiú fogta, és megvarrta vele a zsákját.

– Kovács, kovácsolj nekem egy kést – kérte megint.

A kovács csinált egy kést, és nekiadta.

– Kovács, kovácsolj nekem egy nyilat – kérte megint.

– Hohó, Ceninkiszema – felelte a kovács –, most nincs időm nyilat kovácsolni, nagyon fáradt vagyok, egész éjszaka le nem hunytam a szememet. Amint fölébredek, kovácsolok egy nyilat, és neked adom.

A kovács elaludt, Ceninkiszema pedig fogta a kovács nyilatát, és a tűzhelyre rakta. Fújtatóval élesztette a tüzet, izzította, vörösre izzította a nyilat. Amikor már kedve szerint vöröslött a nyíl, az alvó kovácsra nézett, aztán az öccsére nézett.

– Ne döfd belé! – kiáltott rá az öccse.

– De bizony hogy belédöföm! – mondta a bátyja. – Tüstént átdöföm, mindjárt átdöföm!

Azzal fogta a tüzes nyilat, és a kovács ágyékába döfte. Srrr! És már menekült is.

– Most aztán igazán végünk van – mondta az öccse panaszosan –, átdöfted a kovács heréit! Ma bizonyosan meghalunk!

A falu népe üldözőbe vette, de el nem érte őket. Egy nagy madár jött le az égből, felkapta a két fiút, és egy sajtfa csúcsára tette le őket. Ott ültek hát a fa tetején, a falu emberei meg keresték őket. Amint rájuk találtak, hívták a kovácsot, hogy vágja ki, döntse le a sajtfát, mert el akarták fogni őket.

Nekiálltak, vágták a fát, vágták. A nagy madár átváltozott szürke gyíkká, és a fa alá telepedett. Ott ült a fa alatt, és amint a fa épp dőlni akart, annyit mondott, hogy „Kerr!”, és a vágás a fa törzsén újra összeforrt.

A falu népe újra nekiesett, és vágta, vágta a fát, de amint már épp dőlt volna, a szürke gyík elkiáltotta magát: „Kerr!”, és a fa törzse újra összeforrt.

Ceninkiszema így szólt az öccséhez:

– Elkapom és megölöm ezt a szürke gyíkot, mert nagyon unom már. Ha már nem lesz a fa alatt, kidöntik a fát, és elkapnak minket, de nekünk még az is jobb lesz.

– Ne öld meg a szürke gyíkot, jót tesz velünk. Amit csinál, az a mi javunkra van, ne bántsad! – kérlelte az öccse.

– Márpedig én megölöm – mondta a bátyja. Elkapta a szürke gyíkot, elvágta a nyakát, és a tetemét lehajította a földre.

Az emberek most már kivágták a fát, de amint az a földre zuhant, Allah átváltoztatta egy nagy madárrá, és a madár felkapta a két fiút, és elrepült velük. Egy idő után azt mondta az idősebbik:

– Figyelj csak, testvérem, eltöröm a madár szárnyát, mert csak kárunkra van. Ha meg nem ölöm, ki tudja, hová visz minket. Ez így nincs rendjén, apánk nem órá bízott minket, anyánk nem órá bízott minket. Ki kérte Allahot, hogy segítsen rajtunk?

– Hej, bátyám, miért nem hagyod, hogy történjék, aminek történnie kell? – felelte az öccse. – Így menekülünk meg! Ha megölöd a madarat, csúf hálátlanságot művelünk.

– Még ha ez igaz is – mondta a bátyja –, nem megmondta-e apánk, hogy ne mondj nekem ellent?

– De igen.

– Nem megmondta-e anyánk, hogy ne veszekedjünk?

– De igen, igazad van.

Ceninkiszema tehát elvágta a madár szárnyát, és az velük együtt a földre zuhant. Ahol a madár földet ért, volt ott egy öregember. Az öreg futott a faluba, és elmondta, hogy Ceninkiszema meg az öccse a bozótosban vannak, ott elcsíphetik őket.

A főnök hívta az embereket, és megindult velük, fogadkoztak, hogy fejét veszik a gyilkosoknak. Mikor már odaértek, hogy fejüket vegyék, mit gondoltok, mit csinált Ceninkiszema? Nos, Ceninkiszema így szólt az öccséhez:

– Most megölnék minket! Mit mondasz, mihez kezdesz?

Öccse így felelt neki:

– Ha most megölnék, az a te hibádból lesz, mindenkit tönkretettél, aki jót művelt velünk. Én ugyan mit tehetnék?

Hát jó. Már a földön feküdtek, és épp azon voltak az emberek, hogy elvágják a nyakukat, mikor a béka megszólalt a föld alól:

Hej, haj, micsoda új dolog ez!

Hej, haj, micsoda új dolog ez!

Minden kutya síri áldozat,

mióta a világ világ,

minden kakas síri áldozat,

mióta a világ világ!

De hogy ember síri áldozat?

Hitemre nem, a végzetre nem,

hitemre nem, őseimre nem,

hitemre nem, a végzetre nem!

– Hagyjátok őket – mondta erre a főnök –, ezek nem közönséges emberek, az ég beszél értük, a föld beszél értük, nem szabad itt megölni ezeket, az én földemen nem szabad megölni őket!

Otthagyták őket, és a két fiú felszedelőzködött. Az idősebb azonban így szólt a testvéréhez:

– Megkeresem ezt a békát, kiásom és megölöm. Csak bajt hozott ránk. Semmi köze hozzánk, ki kérte, hogy megmentsen minket?

– Ó, bátyám – kérlelte a kisebbik –, nem hagynád inkább békén? Nem hagynád élni inkább? Akárki segít rajtunk, te mind megölsz; mikor a szürke gyík segített rajtunk, megölted, mikor a madár segített rajtunk, megölted; akárki tesz jót velünk, megölsz; hagyd ezt a békát a föld alatt.

– Már megint így beszélsz, mikor apánk meghagyta, hogy ne veszekedjünk?

– Igazad van – hagyta rá az öccse –, keresd meg és öld meg. Hát bizony a bátyja kiásta a béka lyukát, elkapta és a földhöz csapta a békát, és mentek tovább.

Elértek egy faluba, ahol mindig éjszaka volt, soha nappal. Volt ott egy nagy madár is. A testvérek szállást kértek egy öregasszonynál.

– Gyertek csak, Ceninkiszema – mondta az asszony –, hallottam, hogy már majdnem megölték titeket. Ha megmenekültetek, csak lépjétek be a házamba.

– Öregasszony, ne fogadj be minket – szólt a kisebbik fiú –, ha befogadsz, megöl a bátyám.

– Ne félj, nem ölhet meg, fiam – mondta az asszony –, nem tehet ő kárt bennem.

Így hát betértek a házba. Az éjszaka csak nem akart véget érni, sohasem lett nappal. Ceninkiszema lefeküdt, és így szólt:

– Öregasszony, itt mindig éjszaka van, és sosem süt fel a nap, mindig sötétben botorkál az ember.

– Fiam, mikor te születted, ez már így volt – felelte az asszony –, és nem is lesz soha másképp.

– Annyi baj legyen – mondta a fiú. – De miért nem süt ki soha a nap?

– Mert van itt egy nagy madár... amióta ez a falu épült, nem volt soha fényünk.

– Ha ma is jön ez a madár, itt talál engem – mondta Ceninkiszema.

– Allahra kérlek – könyörgött az öregasszony –, meg ne fogd ezt a madarat, mert ha megfogod, engem is megöl haragjában.

– Ugye óvtalak idejében? – kérdezte a kisebbik fiú. – Már kezdi újra. Addig innen el nem megy, amíg ezt a madarat nem látta.

– Micsoda beszéd ez? – förmedt rá a bátyja. – Haldokló apánk nem meghagyta-e, hogy ne veszekedjünk? Haldokló anyánk nem meghagyta-e, hogy ne vitatkozzunk?

– Igazad van – mondta az öccse.

Hát bizony jött a madár, a nagy madár, és így énekelt:

*Bin vagyok én, Binbabin,
a faluban, ahol vagyok,
éjjel lesz már, soha nappal.
Bin vagyok én, Binbabin,
a faluban, ahol vagyok,
éjjel lesz mar, soha nappal.*

Ceninkiszema elébe állt, és így énekelt:

*Con vagyok én, Concorolon,
a faluban, ahol vagyok,
múlik az éj, nappal támad.
Con vagyok én, Concorolon,
a faluban, ahol vagyok,
múlik az éj, nappal támad!*

A vénasszony összekakálta magát, az egész kunyhó tele lett a piszkával.

– Fiam, fiam, te nagy bajt hozol rám – nyögte.

A nagy madár lecsapott, egyik szárnya a tetőt érte, hogy a gerendák megremegettek alatta. Így énekelt:

*Bin vagyok én, Binbabin,
a faluban, ahol járok,
éjjel lesz már, soha nappal.*

Ceninkiszema így felelt neki:

*Con vagyok én, Concorolon,
a faluban, ahol járok,
múlik az éj, nappal támad!*

Az öregasszony összekakálta magát, és elájult.

– Megmondtam neked, öregasszony – mondta a kisebbik fiú –, hogy ne fogadj be minket. Most aztán mindnyájan elpusztulunk őmiatta.

A nagy madár bedugta a fejét a kunyhóba, hogy lenyelje Ceninkiszemát. A fiú kihúzta a kését, és levágta a madár fejét, de az visszanozott. Megint levágta, megint visszanozott, ismét levágta, ismét

visszanőtt. Ceninkiszema magánál tartotta, amit levágott, enyvet kapott elő és bekente a vágás helyét a nyakon, és a madár feje nem tudott többé visszanőni. Kimúlt a nagy madár, és egyszeriben fényes nappal lett a faluban.

– Ez aztán a csoda! – kiáltott a főnök. – Süt a nap a falumban! Meg akarom tudni, ki hozta vissza nekünk a napot!

Kivallatta az öregasszonyt is, az reszketett a félelemtől.

– Ne félj – mondta neki a főnök –, aki visszaadta nekünk a napot, azt az ország királyává teszem!

– Nos hát – mondta az asszony –, két ifjú szállt meg nálam; ez az ifjú vágta le a nagy madár fejét, ő adta vissza a napot nekünk.

A főnök fogta két lányát, a két legszebb természetű lányát, és Ceninkiszemának meg az öccsének adta feleségül.

– Köszönjük, király! – mondta az idősebbik fiú.

– Nekünk adtad a lányaidat, király – mondta az ifjabb testvér –, de hidd el, a bátyám megöli mind a kettőt! Köszönjük, de inkább tartsd meg őket.

Bátyja azonban ráförmedt:

– Nem megmondta haldokló apánk, hogy ne veszekedjünk? Nem meghagyta haldokló anyánk, hogy ne vitatkozzunk?

– Igazad van – felelte az öccse.

– Add hát nekünk a lányaidat, király – folytatta Ceninkiszema –, ha megöljük, Allahra bízod a bosszút.

– Nem ölhetitek meg – mondta a főnök –, mert Allah nevében adtam nektek őket.

Fogta hát a lányait, és a két testvérnek adta őket, egyiket az idősebbnek, másikat az ifjabbnak.

Jött az éjszaka, lefeküdtek. Hajnalban az idősebb felkeltette az öccsét, és azt mondta:

– Kelj fel! Elvágom a torkát a király lányainak. Nem tartozunk hálával neki, nem mi kértünk tőle feleséget.

Kihúzta a kést a zsebéből, de az öccse így szólt:

– Jó, vágd el a te asszonyod torkát, de hagyd az enyémet.

– Először a tiéd nyakát vágom el – felelte a bátyja. – Nem megmondta apánk, anyánk, hogy ne vitatkozzunk?

Hát jó, elvágta a torkát az öccse feleségének, és lerakta a fejét, aztán a maga asszonyának is levágta a fejét és lerakta, aztán kézen

fogta az öccsét, és elmenekültek.

Ahogy futottak, találtak egy hétrét görnyedt öregasszonyt. Az öregasszony öszvérré változott, és a hátára vette őket. Közben a falu főnöke üldözésükre indult, üldözték, üldözték, de utol nem érték őket.

Mentek, mentek, és elértek egy távoli bozótosba. Akkor Ceninkiszema azt mondta öccsének:

– Eltöröm ennek a szárnak a gerincét, mert nagyon unom már.

– Ne törd el a gerincemet, fiam – mondta a vénasszony –, mert én nem szárny vagyok, hanem asszony, aki öszvérré változott. Azért vettem a hátamra, hogy megmentselek benneteket az üldözőitektől.

– Talán te szültél minket? – kérdezte Ceninkiszema. – Azért jöttünk el a falunkból, hogy itt terád akadjunk? Bizony, hogy megöllek!

Azzal előkapta az íjat, az öregasszonyra fogta és megölte.

– Hogy temetjük el a tetemét? – kérdezte az öccse.

– Talán bizony kértünk tőle valamit? És nem mondta-e apánk, hogy sose vitatkozzunk? Gyerünk, hagyjuk itt, a keselyűk majd felfalják.

Azzal fogta és vitte magával az öccsét.

Elértek az emberölők földjére, és ott így szólt az idősebbik:

– Ne szóljunk az emberölőknek, hogy itt vagyunk?

– Ha megmondjuk nekik, itt minden lakott helytől messze, és megtalálnak minket, nagyon rosszul járunk! – felelte az öccse.

– Nem megmondta apánk, hogy ne veszekedjünk? Nem megmondta anyánk, hogy ne vitatkozzunk?

Ceninkiszema odakiáltott az emberölőknek:

– Itt vagyunk!

Az emberölők előjöttek az erdőből, és rájuk rontottak. A nyúl ekkor egy marék porrá változott, elkapta a kisebbik fiút, lábát egy üregbe mélyesztette, és a fiú eltűnt. Akkor a nyúl nagyot ugrott, és Ceninkiszemára meresztette a szemét, és így kiáltott:

– Fogjátok el őt, emberölők! Ha futni hagyjátok, Allah megbünteti! Ha elfogjátok, Allah ellenségét kaparintjátok meg! Ne

kíméljétek őt, emberölők! Elpusztította a falunkat, elpusztította az országunkat!

Ceninkiszema pedig így szólt:

– Emberölők, a nyúl atyám áldozati állata volt! Kapjátok el, hogy atyánk emlékének áldozhassunk, fogjátok el a nyulat, tépjük ki a fülét, vágjuk el a nyakát!

Az emberölők a nyúlra vetették magukat, de akkor Allah egy nagy gödröt nyitott meg Ceninkiszema alatt, átváltoztatta őt, és a gödörbe lökte, és Ceninkiszema eltűnt az emberölők szeme elől.

A VETÉLKEDŐ SZÉP NŐK

Íme, két nőről szól a mese: Szanubaminyanról és Buruberiről. Sokan mondták, hogy Szanubaminyan szebb, mint Buruberiben, de Buruberi azt bizonygatta, hogy ő a szebb.

Ezt a sértést Szanubaminyan nem tudta elviselni. Elhatározta, hogy megkeresi Buruberit. Úrnak is indult. Elhagyta a falut, elmaradtak mögötte a házak. Mielőtt még elindult, megkérdezte tőle valaki:

- Ugyan hová mégy, Szanubaminyan?
- Megyek és megkeresem Buruberit – felelte.
- Ne menj, maradj itt inkább, Buruberi bizony szebb nálad.
- Márpedig én megyek – mondta Szanubaminyan.

Találkozott egy fiúval, az is megkérdezte:

- Ugyan hová mégy, Szanubaminyan?

A lány így felelt:

- *Buruberihez megyek,*
Buruberihez, a mórhoz,
a gyönyörű mór lányhoz.
- *Karcsú vagy te, Szanubaminyan,*
nyakad kecses, Szanubaminyan,
de nem érsz fel Buruberihez,
Buruberihez, a mórhoz,
a gyönyörű mór leányhoz,
lahila, lahila dunyia,
Szanubaminyan dunyia.

Szanubaminyan. ment tovább az úton, elért egy faluba. Itt fiúkkal találkozott, akik szénát kaszálni mentek, szénát kaszálni indultak a mezőre. Kérdezték tőle:

- Ugyan hová mégy, Szanubaminyan?

A lány így felelt:

- *Buruberihez megyek,*
Buruberihez, a mórhoz,
a gyönyörű mór lányhoz.
- *Karcsú vagy te, Szanubaminyan,*
nyakad kecses, Szanubaminyan,
de nem érsz fel Buruberihez,
Buruberihez, a mórhoz,

*a gyönyörű mór leányhoz,
lahila, lahila dunyia,
Szanubaminyan dunyia.*

A lány elért végre Buruberi falujába. A falu szélén fiúkkal találkozott, kérdezték tőle, hová megy, és ő az énekével válaszolt. Bement a faluba, és egyenest Buruberi háza felé tartott. Üdvözölte a falubelieket, és azok kérdeztek tőle:

– Mi járatban, Szanubaminyan?

Ő pedig felelte:

*– Buruberihez megyek,
Buruberihez, a mórhoz,
a gyönyörű mór lányhoz.*

*– Karcsú vagy te, Szanubaminyan,
nyakad kecses, Szanubaminyan,
de nem érsz fel Buruberihez,
Buruberihez, a mórhoz,
a gyönyörű mór leányhoz,
lahila, lahila dunyia,
Szanubaminyan dunyia.*

Ő azonban otthagya őket, és Buruberi házához ment. Ahogy belépett a házba, megpillantotta Buruberi egyik rabnőjét, és Buruberinek nézte őt. Üdvözlő szavaira a rabnő meghajolt és kérdezte:

– Kit keresel?

– Buruberit keresem – felelte Szanubaminyan.

A rabnő bement a házba, és jelentette Buruberinek, hogy egy idegen nő keresi.

– Fogadjátok őt és üdvözlőjétek – mondta Buruberi –, és adjatok neki vizet, hogy megmosakodhasson.

A rabnő megtöltött egy tökhéjat tejjel az öltözőszobában, és bevezette a vendéget. Szanubaminyan a szájába vett egy kis tejet, hogy kiöblítse, de rögtön le is nyelte. Így itta ki az egész tökhéj tejet. A tejszínnel ugyanígy járt, megitta az egész tökhéjjal. Öblítette volna a száját, de nem maradt egy csöpp sem, kiitta mind. Szanubaminyan nagyon elröstellte magát, nem tudta, hogy fogja ezt kimagyarázni. Mit is fog mondani? Talált ott az öltözőszobában egy kis kést, fölragadta és elvágta vele a nyakát.

Várták, várták a vendéget, de az csak nem jött elő. Buruberi küldte a rabnőjét, hogy nézzen már utána. Amint a rabnő meglátta az idegen lányt átvágott torkával, fogta a kis kést, és ő is elvágta vele a nyakát.

Újabb rabnőt küldött a ház asszonya, de amint az meglátta a két nőt átvágott torokkal, ő is követte a példájukat. Így végezték mind a hárman.

Akkor jött egy fulbe asszony, tejet árult. Látva, mit tettek a többiek, elvágta a nyakát, és ő is így végezte.

Az Isten angyalai leszálltak a földre, hogy kikérdezzék az elhunytakat. Azok elmondták, mi történt velük.

– Mind így öltétek meg magatokat? – kérdezték.

Csak a kis fulbe asszony maradt életben, ő megérte az igazi halálát, amely egy szép nap elvitte őt is.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

A LÉHA ASSZONY

Mesét mondok most. Egy asszonyról mesélek, aki sohase maradhatott veszteg, akárhol volt ünnepség, el nem maradt róla. Ha Katiban volt az ünnep, odament, ha Szikasszóban volt, akkor se maradt otthon. Lehetett az ünnep bármelyik országban, ő oda elment.

Megtudta ezt a hiéna, és így szólt magában:

– Ha Allah megsegít, megeszem egy nap ezt az asszonyt!
Mikor hazaér az asszony, leveszi gyöngyövét és leteszi.

Közben éneket hall:

*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sosem haza?*

Ez a férje hangja, igen, ő hívja így:

*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sosem haza?*

Az asszony gyöngy öve így szól:

*Munyuku, hív a férjem,
tászi-mászi, hív a férjem,
tászi-mászi, hív a férjem!*

És hazatér az asszony enni, gyermekét megetetni; amint végzett, máris indul, egy újabb ünnepségre.

Ha sír a gyermek, a férj így dalol:

*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sosem haza?*

A gyöngyöv pedig így felel:

*Munyuku, hív a férjem,
munyuku-manyaka, hív a férjem,
tászi-mászi, hív a férjem!*

– Hej, a hiéna biztos megesz téged egy szép nap! – mondja a férje, de ő erősködik, hogy bizony a hiéna meg nem eszi. Megszoptatja a gyerekét, eszik maga is. Aztán meghallja, hogy valahol megint ünnep lesz, és már indul is. A hiéna is tudja ezt, jól felkészült, jön, és így énekel:

*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sosem haza?*

– Engem be nem csapsz – feleli az asszony –, a ronda hangod nem is hasonlít a férjeméhez!

A férje épp e pillanatban érkezik:
*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sosem haza?*

Mire feleli a gyöngyöv:

*Munyuku, hív a férjem,
munyuku-manyaka, hív a férjem,
tászi-mászi, hív a férjem!*

És jön az asszony, megszojtatja a gyerekét, és eszik maga is. Elmondja férjének, hogy ma a hiéna ólálkodott utána. Mondja a férje, hogy a hiéna fölfalja bizonyára, de az asszony csak újfent útnak indul.

Jön a hiéna, most már szebb a hangja:

*Hej, te asszony, léha asszony,
nem térsz te már sose haza?*

Mire feleli a gyöngyöv:

*Munyuku, hív a férjem,
munyuku-manyaka, hív a férjem,
tászi-mászi, hív a férjem!*

Jön a hiéna, leszaggatja az asszony két lábát, két kezét és a fejét. Együvé rakja mindezt, aztán kapja a gyöngyövet, és elfut vele.

Jön a férje és a gyereke, rátalálnak, és mondja a férje:

– Felfalta a hiéna, vége!

Ahol találtam a mesét, oda visszateszem.

KÉT TÁRS-FELESÉG: A SZUKA ÉS A TYÚK

Mese szól...

Szóljunk a férfiről, akinek két felesége volt. Egyik egy szuka, másik egy tyúk. Mindkettő a házában élt.

Egy nap így szólt az emberhez egyik barátja:

– Öregem, nem jól csinálod te. A tyúk kellene, hogy a kedvenc feleséged legyen, te pedig a szukát ajnározod. Nem szabad megvetett asszonyt csinálni a tyúkból. A tyúk sokkal takarosabb, mint a kutya, még a neve is sokkalta szebben hangzik.

Akkoriban a férfiak állatokat vettek feleségül, nem egymás leányait.

Az ember leült és töprengett. Végül így szólt:

– Nem olyan nagy eset az egész. Azt akarod, hogy derék kutyusomból megvetett asszonyt csináljak, aki pedig annyi jóval elhalmoz engem! Tudom, hogy a tyúk is megteszi, ami tőle telik, én mégis a szukát szeretem inkább!

– Ha nem teszed meg a tyúkot kedvenc feleségednek – mondta a barátja –, itthagylak, és sose jövök hozzád többé.

Anyja is így szólt az emberhez:

– Ha nem lesz néked kedvesebb a tyúk, itthagylak, és nem eszem többé az asztalodnál.

És így beszélt az apja is:

– Ha nem lesz néked kedvesebb a tyúk, itthagylak, és nem szólok többé hozzád.

Az ember megijedt, hogy mindenki megátkozza és elhagyja, ezért hát elbocsátotta a szukát, és a tyúkot tette meg kedvenc feleségének.

Egy nap így szólt az apjához:

– Most pedig elmegyek, hogy kitudjam, melyik a jobbik feleségem.

– Hogy akarod ezt? – kérdezte az apja.

– Elmegyek a bozótosba a barátommal, ott lefekszem, és halottnak teszem magam. Akkor majd megtudom, melyik asszonyom szeret jobban. Amíg nem tudok biztosat, nem hagyhatom el kedves asszonyomat, a szukát. Ha szegény elhagyott kutyára gondolok, elszorul a szívem.

– Menj hát – mondta az apja –, mi megbocsátunk neked, keresd meg a jobbik asszonyodat.

Az ember ugyanezt elmondta az anyjának is.

– Menj hát – mondta az anyja –, mi megbocsátunk neked, keresd meg a jobbik asszonyodat.

Az ember hívta a barátját, és elmentek a bozótosba. Ott lefeküdt egy nyaláb szalmára, barátja pedig betakarta egy ronggyal.

– Most menj – mondta a barátjának –, és mondd el asszonyaimnak, hogy meghaltam. Akkor megtudom, melyik feleségem szeret jobban. Addig nem nyughatok, amíg ezt meg nem tudom.

A barát futva ment társa házába, és anyjának jelentette a hírt:

– Meghalt a barátom, meghalt Mamari!

Anyja pedig leült és sírt.

A barát Mamari apjával is tudatta a hírt, és apja is leült és sírt.

Akkor a barát, aki griot volt, fogott egy dobot, és Mamari asszonyaihoz lépett.

– Hé! – kiáltott rá a szuka. – Mit akarsz itt?

A barát megverte a dobot.

– A ti férjetek – mondta – imént halt meg. Együtt mentünk a bozótosba, és ott érte a halál. Hozzátok jöttem, az ő asszonyaihoz, hogy jertek és nézzétek meg a tetemét, mielőtt még a többieknek is hírül adom, mert ha mindenki odagyült már, sose fértek a holttestéhez. Ezért jöttem hozzátok.

A szuka felvette ágyékkötőjét és fölállt. A tyúk is felvette ágyékkötőjét és fölállt. Mindketten futásnak eredtek, és siratták a holtat, mondván:

– Nkanyi, nkanyi, nkanyi, férjünk nem vár többé!

És futottak tovább keservesen sírva. A tyúk akkor így énekelt:

Egyedül vagyok már, tegemu, tegemu,

egyedül maradtam

szemetet kaparni, tegemu,

egyedül maradtam

szeméten kárálni, tegemu,

egyedül vagyok már!

A szuka a tyúkra nézett, és így szólt:

Nővérem, kicsi tyúk,

*ne legyünk mi jóban?
Nővérem, kicsi tyúk,
ne legyünk mi jóban?
Ha egy férfi meghal,
marad még épp elég.
Én elmegyek kölest törni,
finom lesz, finom ám,
töröm özvegy-kölesemet,
finom lesz, finom ám.*

Futottak és sírtak, futottak és sírtak. A szuka futott és sírt.

*Vár-e még a férjem? nkanyi nkanyi nkanyi.
Vár-e még a férjem? nkanyi nkanyi nkanyi.
Vár-e még a férjem?*

A tyúk pedig így énekelt:

*Egyedül vagyok már, tegemu, tegemu,
egyedül maradtam
szemetet kaparni, tegemu,
egyedül maradtam
szeméten kárálni, tegemu,
egyedül vagyok már!*

A szuka pedig így énekelt:

*Nővérem, kicsi tyúk,
ne legyünk mi jóban?
Nővérem, kicsi tyúk,
ne legyünk mi jóban?
Ha egy férfi meghal,
marad még épp elég.
Én elmegyek kölest törni,
finom lesz, finom ám,
töröm özvegy-kölesemet,
finom lesz, finom ám.*

A két asszony a fekvő emberhez ért. Egy bot feküdt mellette, és ő a takaró alatt markolta a végét. A tyúk nagyot ugrott, és az emberre vetette magát.

*Kárálva a szeméten, tegemu, tegemu,
egyedül maradtam
szemetet kaparva, tegemu,*

egyedül vagyok már.

A szuka a férje testére ugrott, és így énekelt:

Hej, nővér, kicsi tyúk,

ne legyünk mi jóban?

Nővérem, kicsi tyúk,

ne legyünk mi jóban?

Ha egy férfi meghal,

marad még épp elég.

Én elmegyek kölest törni,

finom lesz, finom ám,

töröm özvegy-kölesemet,

finom lesz, finom ám.

Az ember előkapta a botját, és nagyot csapott a szuka fejére.

– Vauuuuuu! – kiáltotta a kutya.

KÉT TÁRS-FELESÉG: A SÜNDISZNÓ ÉS A GÉM

Kiról is meséljek?

Íme, a történet a sündisznóról és a gémről. Egy férfi felesége volt mind a kettő. Egy nap mondta a gém, hogy haját akar bodoríttatni. Meg is beszélte a frizuráját egy fodrászsnővel, aki a szomszéd országban lakott.

– Ha a te hajadat előbb teszik rendbe – mondta a sünnnek a gém –, mint az enyémet, akkor soha többé nem fésültetem meg a hajamat, mindig kócosán fogok járni.

– Ha Isten úgy akarja – felelte a sündisznó –, nem készül el a te frizurád előbb, mint az enyém.

Mindketten ugyanahhoz a fodrászsnőhöz készültek. A fodrászsnő egy messzi faluban lakott, amelyet Foninak hívtak, a fodrászsnőt magát pedig Ba Nyebának.

A sündisznó és a gém útra keltek. A sünn sorra látogatta a testvéreit, és sorra elbújtatta őket az út mentén az avar alatt.

A gém is felkészült, és messzi útra indult. Leült egy fa ágára; alatta egy sündisznó rejtőzött.

*Én, a gém, én, a gém
fodráskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csodaszép lesz!*

A fa alól felelt egy sündisznó:

*Én vagyok a lábatlan sünn,
én vagyok a kezetlen sünn,
fodráskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csodaszép lesz!*

A gém fölkerekedett, és messze repült, messzebb, mint ide Szegu. Egy fára telepedett, de az alatt is sündisznó rejtőzött. A gém így dalolt:

*Én, a gém, én, a gém
fodráskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csodaszép lesz!*

A sünn így felelt a fa alól:

Én vagyok a lábatlan sünn,

*én vagyok a kezetlen sün,
fodrázskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csudaszép lesz!*

– Itt is egy sündisznó van! – kiáltott a gém, és messzebb repült, ismét egy fára telepedett, és dalolt:

*Én, a gém, a gém
fodrázskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csudaszép lesz!*
Ismét egy sün felelt neki:
*Én vagyok a lábatlan sün,
én vagyok a kezetlen sün,
fodrázskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csudaszép lesz!*

A gém elrepült a fodrásznő házához. A fodrásznő kanárijára alatt is egy sündisznó rejtőzött. A gém a ház tetejére szállt, közben a házban megjelent a sündisznó, és fejét Ba Nyeba ölébe fektette. A gém így dalolt:

*Én, a gém, én, a gém
fodrázskodni megyek
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csudaszép lesz!*

Fejét a fodrásznő ölébe hajtva a sündisznó így felelt a gémnek:

*Én vagyok a lábatlan sün,
én vagyok a kezetlen sün,
fodrázskodni jöttem
Ba Nyebához Foniba,
s hajam csudaszép lesz!*

A gém felröppent és elszállt. Megesküdött, hogy soha többé nem fésülted meg a haját. Azóta olyan kócos a bóbitája, amilyen.

A FÉLTÉKENY TÁRS-FELESÉG

Mesét mondok. Volt egyszer egy asszony, férjének elhanyagolt asszonya. Viselőss lett, és meglepték a szülőfájások. Fiút szült. Amint megszült, a kedvenc feleség egy követ adott az asszonyoknak, akik a szülésnél segédkeztek. Egy kis öregasszony fogta a követ, és az elhanyagolt asszony kezébe adta, a gyereket pedig odaadta a kedvenc asszonynak, és fennhangon hirdette:

– Fiút szült a kedvenc feleség!

És ennyiben maradt a dolog.

A megvetett asszony elment kölest szelelni.

Mikor a gyermek már négykézláb mászott, az anyja elhagyta a szelelőszérűt. A gyermek négykézláb lemászott az emeletről, anyjához kúszott, és a mellére tapadt, hogy szopjon. A kedvenc feleség hanyatt-homlok rohant le az emeletről, és kiáltozott:

– Add vissza a gyereket! Add vissza a gyereket!

Felragadta, és visszament vele az emeletre. Sírt a gyerek, de a másik asszony mindig elragadta az anyjától. Mindig magával vitte, amíg csak a gyerek meg nem nőtt.

Mikor már megnőtt a gyerek, kölesszárakból lovat fabrikált. Hát jó. Jött egy rabszolga a király lovával, a gyerek meg kapta a maga kölesszár-lovát, és így énekelt:

Bilali, hé, Bilali, hó!

*Ha a király lova legel,
adj fűvet az enyémnek is!*

A rabszolga így felelt:

*Mamadu Travele, Mamadu Travele,
a te lovad nem él fűvel.*

*– Az én lovam nem él fűvel?
Emberlány sem szülhet követ,
asszony sem szül soha követ,
az én anyám sem szült követ!*

Hát jó, a gyerek kikötötte a kölesszár-lovát a Bilali lova mellé.

Mindennap eljött Bilali a lóval, és a gyerek így dalolt:

Bilali, hé, Bilali, hó!

*Ha a király lova legel,
adj fűvet az enyémnek is!*

A rabszolga pedig így felelt:

*Mamadu Travele, Mamadu Travele,
a te lovad nem él fűvel.*

– Az én lovam nem él fűvel?

*Emberlány sem szülhet követ,
asszony sem szül soha követ,
az én anyám sem szült követ!*

És ez így ment, amíg egy nap valaki ki nem leste őket. Akkor is jött Bilali a lóval, kikötötte, a gyerekek pedig így dalolt:

Bilali, hé, Bilali, hó!

*Ha a király lova legel,
adj fűvet az enyémnek is!*

A rabszolga pedig így felelt:

*Mamadu Travele, Mamadu Travele,
a te lovad nem él fűvel.*

– Az én lovam nem él fűvel?

*Emberlány sem szülhet követ,
asszony sem szül soha követ,
az én anyám sem szült követ!*

Az a valaki pedig a királyhoz ment, és így szólt:

– Király atyám, király anyám, van valami a faludban, amiről te nem is tudsz.

– Mi volna az? – kérdezte a király.

– Egy nap délben, mikor Bilali viszi legelni a lovadat, kövesd őt, és megtudod, miféle éneket énekelnek ott.

Hát jó, ment a király. Bilali hozta a lovat legelni, Mamadu pedig így énekelt:

Bilali, hé, Bilali, hó!

*Ha a király lova legel,
adj fűvet az enyémnek is!*

A rabszolga pedig így felelt:

*Mamadu Travele, Mamadu Travele,
a te lovad nem él fűvel.*

– Az én lovam nem él fűvel?

*Emberlány sem szülhet követ,
asszony sem szül soha követ,
az én anyám sem szült követ!*

– Szép kis história, mondhatom – dűnnyögte a király –, most már értem.

Elment, és megverette a dobokat. Összegyűlt az egész falu. Bilali is jött a lóval, Mamadu pedig énekelte:

Bilali, hé, Bilali, hó!

Ha a király lova legel,

adj füvet az enyémnek is!

A rabszolga pedig így felelt:

Mamadu Travele, Mamadu Travele,

a te lovad nem él fűvel.

– Az én lovam nem él fűvel?

Emberlány sem szülhet követ,

asszony sem szül soha követ,

az én anyám sem szült követ!

Hát jó. A király hívatta mind az asszonyokat, akik segédkeztek a szülésnél.

– Halljam, ki tette ezt? – rivallt rájuk.

Mind jött és kiáltozott:

– Nem én voltam! Nem én voltam!

Az egyik asszony azt ajánlotta, hívják a megvetett feleséget.

– Jaj, meg akartok ölni, meg akartok ölni? – jajongott a szegény asszony. – Én nem tettem semmit!

– Nem fognak megölni, csak kikérdeznek – nyugtatták őt. El is mentek együtt a király elé.

– Te szülted ezt a fiút? – kérdezte a király.

– Igen, én szültem – mondta az asszony. – Mikor megszülettem, nekem egy követ adtak a kezembe, a gyereket meg elvették, és a kedvenc asszonyodnak adták.

A király fogta a fiút, és a megvetett asszonynak adta, és felköltöztette őt az emeletre, a kedvenc asszonyt pedig a földszintre parancsolta.

Azóta nem műveltek ilyesmit ezen a világon.

A TÁRS-FELESÉG A SZELLEMEK ORSZÁGÁBAN

Meséljek a két társ-feleségről?

Egy nap összeszedték a szennyest, és elindultak mosni. Elértek a folyó partjára. Kimostak minden ruhát és fehérneműt.

Nos hát, az idősebbik asszony elrejtette a férjük sapkáját.

Végeztek a mosással, össze is gyűjtötték a mosott holmit, aztán maguk is megmosakodtak, kiöblítették mosóedényüket, összehajtogatva belerakták a tiszta ruhát, és az egészet a fejükre tették, mert a terhet a fejükön hordozták. Hazaútban az idősebbik asszony így szólt:

– Baj van, nagy baj!

– Mi baj? – kérdezte az ifjabbik.

– Elfelejtettem kimosni az urunk sapkáját; menjünk vissza, és mossuk ki.

Vissza is mentek. Az ifjabbik fogta a sapkát, beszappanozta jól és kimosta. Amint öblíteni akarta, így szólt hozzá a másik:

– Menj beljebb, nem látod, hogy itt piszkos a víz?

Az ifjabbik beljebb ment, kimosta újra a sapkát, de amint öblíteni akarta, azt mondta a másik:

– Ugyan, menj még kissé beljebb, nem látod, hogy zavaros és piszkos a víz? A szenny rá fog tapadni a sapkára!

Az ifjabbik asszony beljebb lépett, kimosta a sapkát, de amint újra az öblítéséhez fogott, megint csak megszólalt a társa:

– Menj beljebb, még beljebb! Ne öblítsd ki ilyen piszkos vízben!

Az ifjabbik asszony csak ment beljebb, még beljebb, még egyre beljebb, míg oda nem ért, ahol a víz már nagyon mély volt, és abban a szempillantásban el is tűnt. A másik asszony sarkon fordult, a társnője mosott ruháit a magáé tetejébe halmozta, fejére rakta az egészet, és hazament. A férje megkérdezte:

– Hát a társnőd hol van?

– Otthagyott engem, még mielőtt befejeztük volna a mosást.

– Sebaj – mondta a férje –, majd megkerül.

De nem került meg, és hiába keresték, kutatták mindenütt. Sok idő telt el. Egy szép nap egy fulbe pásztor a folyó partjára terelte a gulyáját, és megittatta az esti imádság idején. Mikor már ökrei ittak, a fulbe vízbe merítette a tökhéját, amely mindig az oldalán lógott. Gudu-gudu-gudu-gudu, így tett a tökhéj, ahogy megmerült.

Ennek hallatán az ifjú asszony, aki nem halt meg, előjött a vízből. A víz szellemei vették őt magukhoz, és ők vigyáztak rá. Az asszony tehát előjött a vízből, és így énekelt:

Kié ez a tökhéj, ez a gudu-gudu?

A pásztor így felelt:

Moriba, a pásztor tökhéja kotyogott.

És így felelgettek egymásnak énekükkel:

– *Moriba, sír anyám, kérdi, hova lettem.*

– *Sír anyád, siratja lányát, ki lefeküdt.*

– *Moriba, sír apám, kérdi, hova lettem.*

– *Sír apád, siratja lányát, ki lefeküdt.*

– *Moriba, sír falum, kérdi, hova lettem.*

– *Sír falud, siratja a lányt, ki lefeküdt.*

– *Moriba, sír bátyám, kérdi, hova lettem.*

– *Sír bátyád, siratja húgát, ki lefeküdt.*

– *Moriba, sír férjem, kérdi, hova lettem.*

– *Sír férjed, siratja kedves feleségét.*

– *Moriba, sír társnőm, kérdi, hova lettem.*

– *Sír társnőd, siratja, akit elemésztett,
siratja, kit gyűlölt, akit elemésztett.*

A fulbe elment az asszony férjéhez, és megkérdezte:

– Nemde neked tűnt el a feleséged?

– Úgy van – mondta a férj.

– Holnap, ha Isten is úgy akarja, a folyón itatom a gulyámat; rejtőzz el egy bokorban a folyó partján, és várj ott rám, és meglátod a feleségedet.

– Rendben van – mondta a férj.

Az esti ima óráján valóban a folyópartra ment, és elrejtőzött.

Ugyanazon az órán jött a pásztor, megitta a nyáját, majd kihajtotta az állatait a vízből, fogta a tökhéját és megmerítette. Az ifjú asszony megint csak előjött a vízből, és így énekeltek egymásnak:

– *Kié ez a tökhéj, ez a gudu-gudu?*

– *Moriba, a pásztor tökhéja kotyogott.*

– *Moriba, sír anyám, kérdi, hova lettem.*

– *Sír anyád, siratja lányát, ki lefeküdt.*

– *Moriba, sír apám, kérdi, hova lettem.*

– *Sír apád, siratja lányát, ki lefeküdt.*

- *Moriba, sír falum, kérdi, hova lettem.*
- *Sír falud, siratja a lányt, ki lefeküdt.*
- *Moriba, sír bátyám, kérdi, hova lettem.*
- *Sír bátyád, siratja húgát, ki lefeküdt.*
- *Moriba, sír férjem, kérdi, hova lettem.*
- *Sír férjed, siratja kedves feleségét.*
- *Moriba, sír társnőm, kérdi, hova lettem.*
- *Sír társnőd, siratja, akit elemésztett, siratja, kit gyűlölt, akit elemésztett.*

A férj a partra rohant, hogy megragadja asszonyát, de az eltávolodott, és eltűnt a vízben, visszatért a víz szellemeihez. A szellemek kiemelkedtek a vízből, és így kiáltottak:

- Mi történik itt?
- Ez az asszony az én feleségem – mondotta az ember.
- Lehet, hogy a te feleséged, de ne hidd, hogy visszakapod őt.

Miért nem vigyáztál rá, hogy közénk ne kerüljön? Hanem hallgass ránk!

– Hallgatok – mondta a férj.

– Nos hát – szólt a víziszellemek atyja –, ez az asszony egy sapkával érkezett hozzánk. Elmondta, hogy mosni jöttek a folyópartra a másik feleségeddel együtt, és az az asszony fogta és elrejtette férjük sapkáját. Az az asszony csak akkor említette a sapkát, amikor már hazaútban voltak. Vissza kellett jönniük a folyóhoz, hogy kimossák. Ez az ifjú asszony kimosta, és ki akarta öblíteni, de akkor a társnője azt mondta, hogy gázoljon mélyebbre a folyóba. Ő egyre mélyebbre és mélyebbre gázolt, és így érkezett el hozzánk. Azóta a haja szála se görbült, vigyáztunk rá.

– Adjátok őt vissza nekem! – könyörgött a férj a víz szellemeinek.

– Nem adhatjuk vissza olyan könnyen. Menj, vásárolj egy ürüt; örölj rizst, és süss belőle lepényt; aztán végy fehér kólát is. Add nekünk mindezt, és akkor visszakapod a feleségedet – mondták a szellemek.

A férj elment, és mindent úgy tett, ahogy a szellemek meghagyták neki. Eljött a folyóhoz, és belévetette ajándékait, és a víz elnyelte mindet. Az asszony akkor újra előjött a folyóból, és a férje visszakapta őt.

A férj hazavitte asszonyát, és elrejtette a házban. Aztán nagy árkot ásott, és nagy tüzet rakott benne. Amikor már izzott a parázs, letakarta az árkot gyékénnyel és egyébbel. Akkor hívta másik asszonyát, és mondta neki, hogy lépjen a gyékényre. Amint a gyékényre lépett az asszony, az árokba zuhant, és ott is maradt, a férje pedig betemette az árkot.

Visszateszem a mesét oda, ahol leltem.

A VADÁSZ ÉS A KÖLESGOMBÓC

Kis mese, kis mese.

A falu népét az éhség szorongatta. Egy nap az egyik vadász kiment a bozótosba. Ahogy ott járt, találkozott egy kölesgombóccal. A kölesgombóc így szólt:

– Vadász, ha rám találsz, megeszel; vadász, ha megtalálsz, bizony megeszel.

A vadász kergetni kezdte a gombócot, futott, futott a nyomán, de nem érte utol, végül szem elől veszítette. Visszatért, de a gombóc másodszor is ugyanazt mondta, és ő ismét hiába kergette.

Akkor a vadász egy hálót tett a gombóc lyuka fölé. A gombóc így szólt:

– Vadász, ha rám találsz, bizony megeszel!

Azzal kiszökött, és a vadász megint csak futott, futott utána. Végül a gombóc maga beugrott a hálóba. A vadász kiemelte és megkérdezte:

– Most mit csináljak veled?

– Engedj el – felelte a kölesgombóc –, akkor hazasietek, és hozok neked valamit, aminek nálam is jobban megörülsz.

A vadász elengedte, a gombóc pedig elment, és hamarosan visszajött egy fazékkal, és a vadásznak adta, mondván:

– Ha így szólsz: „Fazék, telj meg csordultig minden földi jóval”, akkor a fazék csordultig telik minden jóval.

A vadász fogta a fazekat, és így szólt:

– Fazék, telj meg csordultig rizzsel, hússal és kuszkuossal!

A fazék csordultig telt rizzsel, hússal és kuszkuossal. A vadász jót evett, aztán haza vitte a fazekat, és így szólt:

– Fazék, telj meg csordultig rizzsel, hússal és kuszkuossal!

A fazék csordultig telt rizzsel, hússal és kuszkuossal, és a ház népe jóllakott belőle.

Jött egy öregasszony, és könyörgött:

– Kistestvérem, fiacskám, éhen halok tüstént, nem adnál enni nekem?

A vadász fogta a fazekat, és így szólt:

– Fazék, telj meg csordultig rizzsel, hússal és kuszkuossal!

A fazék csordultig telt rizzsel, hússal és kuszkuossal. Az öregasszony jót evett, és futott rögtön a főnökhöz.

– Főnök – mondta neki –, van valami a faludban, amiről nem tudsz! De adj előbb dohányt, hadd szívjak el egy pipát.

A főnök adott neki dohányt, és az öregasszony elszívta. Akkor aztán így szólt:

– Mehetünk.

Elmentek a vadászhoz.

– No vadász – mondta a főnök –, hadd lássuk, mid van!

– Ez ni – felelte a vadász, és mutatta a fazekat. A főnök tüstánt rákezdte:

– Fazék, telj meg csordultig rizzsel, hússal és kuszkuossal!

A fazék csordultig telt rizzsel, hússal és kuszkuossal. Még a vakok és a leprások is pukkadásig ették magukat.

Akkor a főnök rákezdte:

– Fazék, telj meg csordultig gyémánttal és arannyal!

A fazék csordultig telt gyémánttal és arannyal. Még a vakok is kaptak belőle, még a leprásoknak is jutott belőle.

– Fazék, telj meg csordultig ezüsttel!

A fazék megtelt csordultig ezüsttel. Minden vak, minden leprás kapott, még a bénáknak is jutott belőle.

Akkor a főnök hosszú útra indult, az öregasszony pedig így szólt:

– Mocskosak ezek a falusiak, a bénák, sánták és a leprások piszkos népség. Nem vezetne jóra, ha a fazekat is piszkosan hagynánk.

És kimosta a fazekat. Bár ne tette volna!

Visszatért a főnök, és rákezdte:

– Fazék, telj meg csordultig rizzsel, hússal és kuszkuossal!

Semmi sem történt.

– Fazék, telj meg csordultig gyémánttal és arannyal!

Semmi sem történt.

– Fazék, telj meg csordultig ezüsttel!

Semmi sem történt. A fazéknak vége volt.

Egy nap a vadász kiment a bozótosba. Ahogy ott járt, találkozott a kölesgombóccal. A kölesgombóc így szólt:

– Vadász, ha rám találsz, megeszel, bizony megeszel.

A vadász üldözni kezdte a gombócot, futott, futott utána, de nem érte utol, a gombóc bebújt a lyukába. Másodszor is hiába

üldözte, a gombóc elbújt előle. Harmadszorra hálót tett a lyuk fölé. A kölesgombóc mondta:

– Vadász, ha rám találsz, megeszel.

Kergette a vadász a gombócot, és az magától beleugrott a hálóba. A vadász kivette, és mondta neki:

– Hát most mit csináljak veled?

– Engedj el – felelte a kölesgombóc –, akkor hazasietek, és hozok neked valamit, aminek nálam is jobban megőrülsz.

A vadász elengedte, a kölesgombóc pedig egy ostort hozott neki a házából, és mondta:

– Ostor, tángáld el derekasan a vadászt, míg hurkák nem nőnek a bőrén!

Az ostor pedig csépelte a vadászt derekasan, csépelte, amíg hurkák nem nőttek a bőrén. Akkor a kölesgombóc rászólt:

– Elég!

A vadász fogta az ostort és hazavitte. Jött megint az öregasszony, és könyörgött:

– Fiacskám, gyermekem, adj valamit ennem, mert éhen halok!

A vadász azonban így kiáltott:

– Ostor, tángáld el derekasan a vénasszonyt, amíg ki nem vörösödik a bőre!

Mert az öregasszony tette tönkre a fazekát, azért volt rá dühös a vadász. Mondta is még egyszer:

– Tángáld csak, ostor, tángáld, amíg hurkák nem nőnek a bőrén!

És verte, csépelte az ostor a vénasszonyt, amíg hurkák nem nőttek a bőrén, akkor a vadász azt mondta:

– Még!

Futott a vénasszony a főnökhöz, és mondta neki:

– Főnök, van valami a faludban, még hatalmasabb, mint a múltkori volt!

– Menjünk, nézzük meg! – ugrott a főnök.

– Előbb adjál dohányt.

A főnök dohányt adott a vénasszonynak, az elfüstölte, és akkor mentek a vadászhoz. A vadász így kiáltott:

– Ostor, tángáld el a főnököt és a falu népét!

Az ostor pedig verte, csépelte mindet, a főnököt is, a bénákat és a vakokat is. A bénák mind talpra ugrottak és futottak, a bénák, akik eddig lábra sem tudtak állni, menekültek. A vakok, akik nem láttak eddig, visszanyerték a szemük világát, és futottak ők is, ahogy a lábuk bírta.

Azóta, hogy ez történt, senki sem látta többé a vadászt a faluban.

Ott hagytam ezt a kis mesét, ahol találtam.

AZ OROSLÁNKÖLYÖK, AKI MINDENKIT MEGÖLT

Választottam egy mesét.

Nos hát, egy fiúról fogok mesélni. Az apja is elrontotta, az anyja is elkényeztette. Sose szóltak rá semmiért. Még ha meg is ölte, aki szembejött vele, akkor sem szóltak rá.

Egy szép nap a fiú kiment a többi fiúval a bozótosba. Birkákat legeltettek. Ahogy a fiú elvonult a szükségét végezni, egy bokor mögött oroszlánkölyökre bukkant. Elkapta, hazavitte, és az apjának adta.

– Apám, oroszlánkölyköt hoztam neked – mondta.

– Örülök neki, fiam – mondta az apja –, menj, és csukd össze a kisbirkával, és együtt őrizd őket.

A fiú ment, és úgy is tett. A falu főnöke azt mondta:

– Ki hallott ilyet, oroszlánkölyköt tartani a háznál? Az oroszlánkölyök nem arra való.

– Az az oroszlánkölyök a fiamé – mondta az apa-, és nem is arra való, hogy megöljék.

Az anya is mondta, hogy a fia oroszlánkölyke nem arra való, hogy megöljék.

Hát jó. Az oroszlánkölyök ott maradt a birkák között. Nőtt, nőtt, és egy nap felszökött, és elragadott egy birkát. A fiú futott az apjához, és elmondta neki:

– Apám, apám, az oroszlánkölyök elvitt egy birkát!

– Egy oroszlánkölyök nem tud elvinni egy birkát – mondta az apja.

A fiú elment. Másnap az oroszlánkölyök még egy birkát elragadott. A fiú futott az apjához.

– Apám, apám, az oroszlánkölyök megint elvitt egy birkát!

– Fiam, a kölyök tanul, de még kicsi hozzá.

Hát jó, ebben maradtak.

Az oroszlánkölyök sorra megölte a birkákat, és rákapott a kecskékre. A fiú látta ezt, és így énekelt:

– *Apám, ma kecskét rabolt az oroszlán,
apám, ma kecskét rabolt az oroszlán!*

– *Fiam, tanul csak, de még kicsi hozzá,
tanul a kölyök, de még kicsi hozzá.*

Az oroszlánkölyök felfalta a kecskéket, és rákapott a lovakra.
Elragadott kettőt. Jött apjához a fiú:

- Apám, ma lovat rabolt az oroszlán,*
- apám, ma lovat rabolt az oroszlán!*
- Fiam, tanul csak, de még kicsi hozzá,*
- tanul a kölyök, de még kicsi hozzá.*

Az oroszlánkölyök felfalta a lovakat, és áttért a szamarakra.
Elragadott kettőt. Jött a fiú, és mondta:

- Apám, ma szamarat rabolt az oroszlán,*
- apám, ma szamarat rabolt az oroszlán!*
- Fiam, tanul csak, de még kicsi hozzá,*
- tanul a kölyök, de még kicsi hozzá.*

Az oroszlánkölyök rendre kipusztított minden állatot a ház körül. Egy nap fogta magát, és rávetette magát az apára, aki az ágyban feküdt.
Jött a fiú, és mondta:

- Apám, ma téged visz el az oroszlán,*
- apám, ma téged visz el az oroszlán!*
- Fiam, ma az oroszlán elvisz téged is,*
- ma az oroszlán elvisz téged is.*

Az anya menekülni próbált, de hiába. Az oroszlánkölyök elragadta az apát és az anyát, a fiú bátyját, aztán magát a fiút is, és mind felfalta őket.

Ahol találtam ezt a mesét, ott teszem le.

A SÁRBA TIPORT ELEFÁNT

Halljátok, mi esett a bozótos állatai között az elefánttal!

Nem volt víz sehhol az egész nagy bozótosban, csak egyetlen helyen. Az elefánt pedig kihirdette, hogy ott senki sem ihat rajta kívül. Amelyik állat inni jött oda, azt beletiporta a sárba és szétzúzta. Akármelyik állat jött inni, bizony széttiporta a sárban.

Így ment ez sokáig. Jött a nyúl párja inni, és az elefánt beletiporta a sárba.

– Hej! – kiáltott a nyúl. – Az elefánt beletiporta a sárba a páromat. Én pedig, ha Allah úgy akarja, az elefántot fogom beletiporni a sárba!

– Hohó, te kis teknősbéka! – nevetett a többi állat. – Azt a hatalmas állatot, akitől mindnyájan félünk, te akard a sárba tiporni?

– Bizony hogy beletaposom a sárba! – hajtogatta a nyúl.

Elment a kovácsokhoz, és így szólt:

– Kovácsok, élesítsétek meg jól a késem pengéjét!

A kovácsok jól megélesítették a pengét, ő pedig a szőrébe dugta és az övére erősítette a kést, aztán elment a hiénához.

– Hiéna bátyám, gyere velem. Ma beletiprom az elefántot a sárba. Ahogy széttiporta a páromat, úgy tiprom szét én is őt!

– Menjünk hát – mondta a hiéna –, erről nem szeretnék lemaradni.

Odaértek a nyulakhoz.

– Nyulak, gyertek velünk! Beletiprom az elefántot a sárba!

– Menjünk hát – mondták a nyulak erről kár volna lemaradni!

És minden állat, aki mellett elhaladtak, azt mondta:

– Megyünk, megyünk, hogy magunk is lássuk, erről kár volna lemaradni!

Mentek, mentek, és elértek a forráshoz, ahol az elefánt tanyázott.

– Hallod-e, elefánt – kiáltott neki a nyúl –, ahogy te széttiportad a sárban a páromat, úgy tiporlak én is bele a sárba!

– Takarodj előlem, nem vagy te nekem ellenfél! – felelte az elefánt.

Azzal a nyulat, aki a lábai között ide-oda ugrált, felkapta az ormányával és lenyelte.

– Nagyon jó, már jobb se lehetne! – mondta magában a nyúl. Előkapta a kését, és kivágta az elefánt szívét és a máját. Az elefánt megremegett és lerogyott; amint lerogyott, a nyúl felvágta a hasát, és kiugrott a szabadba. Belerúgott az elefánt tetemébe, és így kiáltott:

– Nem mondtam-e nektek, hogy még ma beletiprom az elefántot a sárba? Hát látjátok, itt fekszik a sárban, és vége!
Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A HIÉNA ÉS AZ IGUÁNA

A bozótos állatairól fogok mesélni. Összegyűltek egyszer, hogy megverekedjenek. Még nem fogtak neki, amikor befutott az iguána. A hiéna elkapta, és a zsákjába tette. A többi állat azonban nem hagyta, így szóltak neki:

– Hiéna bátyánk, engedd őt szabadon, a verekedés még nem kezdődött el.

Úgy is lett. Amikor a nagy verekedés megkezdődött, elsőként a hiéna és az iguána mérköztek meg. Az iguána a farkát a hiéna lábai köré kerítette, és a földre borította őt. Az volt a megállapodás, hogy amelyik állat a földre teríti ellenfelét, azt megkapja és megeheti. Az állatok mondták tehát:

– Fogjuk a hiénát, és adjuk az iguánának, hadd egye meg.

De a hiéna elfutott. Mikor már futni készült, még megfordult, és azt mondta:

– Aki elsőnek fut meg a csatából, azt kicsúfolják a többiek. Én eltűnök.

Az oroszlán látta ezt. Az oroszlán értelmes állat. Az oroszlán hátat fordított a csatának, és mondta:

– Inkább menj, mielőtt még téged is kinevetnek!

Azzal elvonult. Vége is lett a csevegésnek.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

A LEPRÁS KIRÁLY ÜNNEPSÉGE

Volt egyszer egy király. Ez a király kihirdette, hogy nagy ünnepséget készít, teheneket és birkákat ölet le. Meghívta a bozótos állatait, hogy doboljanak és táncoljanak az ünnepségén, és lesz bőven enniük is; azt üzenté, csináljanak dobot, és hozzák magukkal.

A hiéna elment szunyókálni, ő nem csinált dobot. A nyúl elkészítette a maga dobját, és dobolva rajta így énekelt:

*Deriba, deriba, deriba,
csontgolyó a kezed, ó, király,
bicsaklik a lábad, ó, király,
csordogál a könnyed, ó, király!*

És valóban, a király, aki a nagy ünnepséget megígérte, leprás volt. Ó! tudja mindenki bizonyára, hogy a leprásoknak a keze is, meg a lába is nyomorék, hogy a könnyük folyton szivárog.

No lám, a hiéna felébredt szunyókálásából, itt jön, és mit lát? A nyúl veri újonnan készített dobját, és énekel hozzá. Azt mondta a hiéna:

– Hé, én nem készítettem dobot, add nekem a tiédet, különben nem mehetek el a király ünnepségére.

– És ha neked adom az enyémet, hogy megyek el én? – kérdezte a nyúl.

– Az már a te dolgod, engem nem érdekel – felelte a hiéna –, de ha nem adod ide a dobodat, kegyetlenül elpáhollak.

Mit tehetett a nyúl, odaadta a dobot a hiénának. De annak még ennyi sem volt elég, tovább követelözött:

– No és az ének? Arra is taníts meg!

A nyúl ellátta tanácsokkal:

– Ha majd a király előtt állsz, játsszál a dobon, aztán meg énekeld el ezt:

*Deriba, deriba, deriba,
csontgolyó a kezed, ó, király,
bicsaklik a lábad, ó, király,
csordogál a könnyed, ó, király!*

– Ez nagyszerű! – örvendezett a hiéna. A nyúl gondosan megtanította a dobolásra és az énekre, ő meg ugrált örömeiben.

A nyúl pedig elment, és csinált magának egy másik dobot, és egy új dalt is szerzett. Ez így szólt:

*Királyom, gyaláz a hiéna,
királyom, gyaláz a hiéna!*

Minden állat összekészítette a cókókját, és amikor eljött az ünnepség napja, felkerekedtek, és a király elé mentek. A bozót minden állata dobolni kezdett, csak úgy zengett a vidék. De a király füle két dobot és két éneket hallott csak igazán a sokaságból. Megparancsolta, hogy mindenki hagyja abba a dobolást, mert csak két dobos játéka kedves a fülének, azokat szeretné hallani.

– Ó, kié ez a kettő? – kérdezték az állatok. – Kié lehet? Akárkié, nagyon jól jár, mert a király biztosan elhalmozza mindennel!

A király kijelentette, hogy a hiéna dobolása és éneke, meg a nyúl dobszava és dala tetszett neki a legjobban, és leginkább őket szeretné hallani. Roppant jókedve kerekedett a hiénának, ugrált örömeiben, és így hengegett:

– Lám, az én dobom szolt a legszebben, én kapom meg egyedül az ökröt, magam eszem meg, hogy a hasam is majd kireped! A sok leölt ökröt és birkát, én eszem meg mindet!

A király így szolt a hiénához:

– Halljuk hát az énekedet!

A hiéna megverte a dobját, és így énekelt:

*Deriba, deriba, deriba,
csontgolyó a kezed, ó, király,
bicsaklik a lábad, ó, király,
csordogál a könnyed, ó, király!*

A nyúl pedig így énekelt:

*Királyom, gyaláz a hiéna,
királyom, gyaláz a hiéna!*

A király előkiáltotta embereit, hogy ragadják meg a hiénát. Az ostoba hiéna azonban nem sejtett semmi rosszat, virágos kedvében még jobban kérkedett:

– Láttátok? Jobban doboltam, mint a nyúl! És hogy körülvettek ezek a jó emberek! Visznek, hogy megegyem az ökröt, egymagám, és elcsapjam vele a hasamat!

Elkapták, és hoztak egy kötelet meg egy botot. A nyúl így szolt a hiénához:

– Látod ezt a kötelet meg a botot? Mit gondolsz, mire valók?
A hiéna csak nevetett.

– A kötelet azért hozzák, hogy odakössenek az ökör elé, s el ne szaladjak, míg meg nem eszem. A bottal meg majd összezúzzák az ökör csontjait, hogy még a csontját is megehessem!

Az emberek megkötözték a hiénát, aztán kapták a botot, és addig ütötték vele, amíg csak mozdult.

Ez lett a vége.

A FÖLDMÍVELŐ ÉS A SZELLEMEK

Mese, mese...

A földműves története ez, aki munkájában nem ismert mértéket. Nagyon ügyes földművelő volt, ezt nem tagadta senki.

Egy szép nap a szellemek földjén fogott erdőirtáshoz. A szellemek köréje gyűltek. Amint fejszével az első fatörzsre csapott, a szellemek atyja körülfogta összes gyermekével együtt, és faggatni kezdték, kicsoda volna.

Mondta az ember, hogy Szabunjumannak hívják.

Első fejszecsapására hát köréje gyűltek a szellemek, és énekelni kezdtek. Ezt énekelték:

Ki vágja a fát?

Szabunjuman vágja a fát.

Nosza, segítsünk neki,

ne maradjon fa vágatlan

Szabunjuman erdejében!

Zsegebugu zsesze Szabunjuman.

Mire lement a nap, a szellemfiak mind egy szálíg kivágták a fákat.

Másnap Szabunjuman nekilátott, hogy megtisztítsa az irtást.

Arra jött egy szellemasszony, és így énekelt:

Ki tisztogatja az irtást?

Szabunjuman tisztogatja.

Nosza, segítsünk neki,

ne maradjon gally a földjén!

Zsegebugu zsesze Szabunjuman.

A szellemek egykettőre megtisztították az irtást. Eljött a kölesvetés ideje. Szabunjuman kiment a földjére a vetőmaggal. A szellemek köréje gyűltek, és így énekeltek:

Ki veti a kölesmagot?

Szabunjuman vet itt kölest.

Nosza, segítsünk neki,

ne maradjon mag vetetlen!

Zsegebugu zsesze Szabunjuman.

A szellemek egykettőre végeztek a vetéssel. Sűrűn nőtt a köles, és hamarosan eljött az aratás ideje. Szabunjuman kiment a földjére a sarlóval. Az apaszellem és gyermekei köréje gyűltek.

Ki aratja a kölest?

*Ki aratja a kölest?
Szabunjuman aratja.
Nosza, segítsünk neki,
arassuk le mind egy szálíg!
Zsegebugu zsesze Szabunjuman.*

És a szellemek nekiláttak a kölesaratásnak. Még javában dolgoztak, mikor megjött Szabunjuman asszonya, hozta urának az ebédet. Egy szúnyog röppent az asszony hátára, és a férje így szólt:

– Gyere csak, agyonütöm azt a szúnyogot a hátadon.

És az asszony hátára csapott. Az anyaszellem és gyermekei meghallották a csattanást, és köréjük gyűltek.

*Ki üti az asszonyát?
Ki üti az asszonyát?
Szabunjuman üti őt.
Nosza, segítsünk neki,
üssük, üssük, ahol érzük!
Zsegebugu zsesze Szabunjuman.*

És megragadták az asszonyt, és addig ütötték-verték, amíg belehalt.

Futott a kisfia anyja segítségére, és sírt keservesen. Apja megdühödött rá, és pofon vágta. A szellemek rögtön odagyűltek.

*Ki üti a gyereket?
Ki üti a gyereket?
Szabunjuman üti őt.
Nosza, segítsünk neki,
üssük, üssük, ahol érzük!
Zsegebugu zsesze Szabunjuman.*

És megragadták a gyereket, és addig ütötték, amíg csak mozdult. Szabunjuman leült, és keservesen sírni kezdett. Egy szúnyog szállt a karjára, és Szabunjuman agyonütötte. Már is ott voltak a szellemek.

*Ki üti itt magamagát?
Ki üti itt magamagát?
Szabunjuman üti magát.
Nosza, segítsünk neki,
üssük, üssük, ahol érzük!
Zsegebugu zsesze Szabunjuman.*

És a szellemek megragadták Szabunjumant, és addig ütötték, amíg csak mozdult. Bizony, halálra verték Szabunjumant. Kölesföldjét

pedig hamarosan benőtte az erdő.
Ott hagyom a mesét, ahol rátaláltam.

A FÖLDMÍVES MEG A SZELLEMEK

Mesét mondok. Egy emberről mesélek, aki nagyon jó földműves volt. Mármost voltak olyan földek, amikről mindenki tudta, hogy ott nem lehet ültetni és aratni, mert szellemek lakják, és megölnék mindenkit, aki oda merészkedik. Ez az ember azt mondta, ő bizony ültetni fog ott is. Volt neki egy harapós kutyája.

Ment az ember, felkapálta és beültette azt a földet is, gyönyörű termőföld lett belőle. Mikor nekiállt kapálni, előjöttek a szellemek, és köréje gyűltek, és énekekkel kérdezték:

Barátom, ki van veled, barátom?

Barátom, ki van, ki van veled?

Kivel vagy, barátom?

Felelte az ember:

Barátom, nem kutyám van-e velem?

Barátom, a kutyám van itt.

Kutyám van velem,

kutyám van velem, barátom.

Mondták a szellemek:

Barátom, hívd, hadd láthassuk,

hadd láthassuk, hívd, barátom,

hívd, barátom, hadd láthassuk.

Az ember így kiáltott:

Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, barátom!

Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, gyere, barátom!

Futott oda a kutya, elkapta a szellemeket, és alaposan

összeharapdálta és megfutamította őket. És ez így ment, amíg az ember a földjét művelte, és a termés gyönyörűen beérett.

Mindennap, amint munkába kezdett, a szellemek faggatni kezdték, a kutya pedig nekik rontott.

Nos hát, ez így ment sokáig. Egy nap jött a szellemek főnöke, és így szólt az emberhez:

– Barátom, nem hagynád otthon a kutyádat?

– Ó, a kutyám – mondta az ember –, ő az én jobbkezem, nem hagyhatom otthon semmiképpen.

– Pedig én arra kérlek, hagyd otthon.

– Hát jó, legyen – mondta az ember, és másnap a kutyát a föld túlsó szélén hagyta, ő meg az innenső szélén dolgozott. Jött a szellemek főnöke, és kérdezte:

Barátom, ki van veled, barátom?

Barátom, ki van, ki van veled?

Kivel vagy, barátom?

Felelte az ember:

Barátom, nem kutyám van-e velem?

Barátom, a kutyám van itt.

Kutyám van velem,

kutyám van velem, barátom.

Mondták a szellemek:

Barátom, hívd, hadd láthassuk,

hadd láthassuk, hívd, barátom,

hívd, barátom, hadd láthassuk.

Az ember így kiáltott:

Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, barátom!

Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, gyere, barátom!

A kutya pedig futott lélekszakadva, elharapta a szellemfőnök torkát, és otthagya halva. Akkor a szellemek borzasztóan megrémültek, és minden módon igyekeztek kedvében járni a földművesnek. Egy nap elébe vezettek egy gyönyörű szellemlányt, és bemutatták neki.

– Nagyon szívesen beszélgetnék veled – mondta a szellemlány –, de ha a kutyádat nem hagyod otthon, nem lesz semmi a barátságunkból!

Hát jó, az ember hazavitte a kutyát, bezárta a kertbe, és visszatért a mezőre. Előjöttek akkor mind a szellemek, és látva, hogy nincs vele a kutya, faggatni kezdték:

Barátom, ki van veled, barátom?

Barátom, ki van, ki van veled?

Kivel vagy, barátom?

Felelte az ember:

Barátom, nem kutyám van-e velem?

Barátom, a kutyám van itt.

Kutyám van velem,

kutyám van velem, barátom.

Mondták a szellemek:

*Barátom, hívd, hadd láthassuk,
hadd láthassuk, hívd, barátom,
hívd, barátom, hadd láthassuk.*

Az ember így kiáltott:

*Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, barátom!
Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, gyere, barátom!*

Lépésről lépésre közeledtek hozzá, és faggatták, egyre csak faggatták. Látva, hogy a kutya nem jön, végül megragadták és megkötözték, és egyikük kést emelt, hogy elvágja a nyakát.

Eddigre ám a kutya lyukat ásott a kapu alatt, és futva jött a mezőre. A szellem, aki a kést szorongatta, föl-alá járt, és egyre faggatta az embert:

*Barátom, ki van veled, barátom?
Barátom, ki van, ki van veled?
Kivel vagy, barátom?*

Felelte az ember:

*Barátom, nem kutyám van-e velem?
Barátom, a kutyám van itt.
Kutyám van velem,
kutyám van velem, barátom.*

Mondták a szellemek:

*Barátom, hívd, hadd láthassuk,
hadd láthassuk, hívd, barátom,
hívd, barátom, hadd láthassuk.*

Az ember így kiáltott:

*Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, barátom!
Ferekedeba-Negelen-Sziniszigi,
gyere, gyere, barátom!*

A kutya futott és futott, és látta, hogy a szellem már a gazdája torkának szegzi a kését. Nekirontott hát, feldöntötte, és átharapta a torkát. Aztán a fogaival szétszaggatta a liánokat, amikkel gazdáját

megkötözték. Akkor a földműves talpra ugrott, kinyújtózott és leült. Mihelyt lecsillapodott kissé, fogta a kutyáját, és hazamentek.

Az időtől, ha egy föld veszélyesnek hírlik, azt mindenki kerüli. Ha nem tiszteled a tilalmat, az életedbe kerülhet.

Ahol ezt a mesét leltem, oda teszem vissza.

JEGYZETEK

1. Az apa lándzsája – La lance du pére (Görög 15.0.)

Szellemlány – a nyugat-afrikai mesevilágban, így a bambarában is, a kapcsolat a szellemek világa és az emberek között nem ritkaság. A szellemek beavatkoznak az emberi sorsokba, jótevői lehetnek az elesetteknek, az árváknak, de könyörtelenek, ha sértés éri őket. Szerelmi kapcsolat nem ritka szellemlények és földi lények között, de szokatlanabb a stabil kapcsolat, házasság. A szellemlányoknak az a hírük, hogy nagyon szépek. Szellemlényekkel találkozunk más mesékben is.

2. A király, aki meg akarta tartani a lányát – Le roi qui vent garder sa jille (Görög-Meyer 13. o.)

Király atyám – király anyám – a király tiszteletteljes megszólítása, a feleség is így fordul urához.

Lányod teherbe esett – az anya, megint csak illendőségből, úgy említi a lányát, mintha csak férjéé lenne.

Griot – a szó mesterembere, egyéb iparágak üzőihöz, a kovácshoz, bőrmunkáshoz, famunkáshoz hasonlóan, zárt endogám (= csoporton belül házasodó) szocioprofesszionális csoporthoz tartozik. A szóból él, mely nyersanyaga, mellyel megfizeti a kapott juttatásokat. Bár a griot-k társadalmi rangja alacsony, jelentős közvetítői, békítői funkciót töltenek be (lásd kötetünk meséit). Többfajta griot van: a közösség nagyjait éneklő bárdtól kezdve a trágár bohóckodóig, a dicshimnusz zengőtől a történelmi emlékezés letéteményeséig.

Apád sörényes hangyász – utalás arra, hogy az apa a földet túrva jutott az anyához.

3. A bezárt szép leány, akit felfalt a hiéna – La béllé fille enfermée que l'hyéne dévore (Görög 18. o.)

4. Az eltítkolt név – Le nom qu'il faut trouver (Görög-Meyer 21. o.)

Anyá-Húgya – ilyenfajta becsmérő ragadványneveket akkor adnak újszülötteknek, ha előzetesen a családot sok szerencsétlenség érte, ha például több újszülött meghalt. Ez a lebecsülést kifejező név a gyermek jelentéktelenségét sugallva „be akarja csapni” a rontó erőket (démonok, boszorkányok), el akarja terelni figyelmüket a gyermekről.

5. A lány meg a furulya – La fille et la flûte (Görög-Meyer 41. o.)
Biribiri... panparapan – meséinkben igen gyakoriak a hangutánzó szavak.

*A lány gyöngyövé*t – a gyöngyöv a lány csípőjét veszi körül.

6. A boszorkány és a menyé – La sorcière et sa belle-jille
(Görög-Meyer 195. o.)

Kangarafa – nem azonosítható fafajta.

Dolo – erjesztett gabonaféléből készült ital, fogyasztása elterjedt.

7. A boszorkány és fia, Nkolomu – La sœreière et son fils, Nkolomou (Görög-Meyer 207. o.)

8. A kígyó-férj – Le mari serpent (Görög 36. o.)

Kedvenc feleség – a bambarák, ha csak módjukban áll, többnejűek. Animista környezetben régebben a gazdag és tekintélyes embereknek sok felesége volt. A muzulmán vallás a feleségek számát négyre korlátozza. Kötetünkben több mese van, melyeknek témája *a kedvenc feleség* és *az elhanyagolt feleség* közötti konfliktus.

Jövendőmondókkal – a bambarák nagyobb vállalkozások: utazás, házasodás, házépítés stb. előtt szívesen fordulnak jövendőmondóhoz. Ezek álomolvasással, állatok nyomainak vizsgálatával, feldobott kagylócskák formai képződésének magyarázatával operálnak. Kedvezőtlen előjelek esetében a jövendőmondó megjelölheti, milyen áldozat bemutatása szükséges a felsőbb hatalmak jóváhagyásához.

9. Szirimán, a vadász – Sirimon le chasseur (Görög-Meyer 177. o.)

Annyi állatot ölt meg... – a vadász nem teszi helyesen, ha mértéktelenül pusztítja az állatokat. A jeles cselekedet mellett a legfontosabb erény a mértéktartás. A név jelentése nem világos, a *siri* ige jelentése – megkötözni – arra utalhat, hogy a hős összekötözi az elejtett állatokat.

10. A két árva a bozótosban – Les orphelins dans le brousse
(Görög-Meyer 225. o.)

11. A béna fiú és a nővére – Le paralytique et sa soeur (Görög 65. o.)

Kis vörös szél – a viharos szél, mely vörös porfelleget kavar fel, amerre jár, titkos hatalmakat idéz fel; a forgószél fátyla mögött a gonosz erők rejteznek. Itt a kis vörös szél jóindulatú a hóshöz.

Fa nőtt ki a feje tetején – ezt a képet megzavarodottak, megháborodottak emlegetésekor használják.

12. A lány, aki elhagyta öccsét-La fille, qui abandonne sòn firére (Görög-Meyer 233. o.)

13. A nemes Mamadi és a szolga Mamadi barátsága – L'amitié de Mamadi de noble et Mamadi l'esclave (Görög 97. o.)

Meg meri érinteni a főnök mellét – kiszolgáltatott helyzetben, álmában megközelíteni a főnököt, akit örök sokasága véd, életveszélyes, merész tetteknek számít.

14. Amadu Tara – Amadou Tara (Görög-Meyer 137. o.)

Az ATh 551. és 550. mesetípusok keveréke, mely Fekete-Afrikában kevésbé terjedt el.

15. Az árva lányka fügefája – Le figuier de l'orpheline (Görög 58. o.)

16. A két leány – Deux filles (Görög 60. o.)

Ez a mesetípus (ATH 480.) Afrikában is a legnépszerűbbek közé tartozik.

Tinimin – a szellemek, természetfeletti lények világára utal.

17. A két árva fiú és a gonosz főnök – Les orphelins chassés par la chef de village (Görög 71. o.)

Karitéfa – Butyrospermani Parkii. Szudánban igen elterjedt fa, magjai fogyasztásra alkalmas zsírokat (vaját) tartalmaznak.

Fonio – apró, szemcsés gabonaféle. Digitaria exilis.

18. Az esőcsináló ikrek – Les jumeaux faiseurs de pluie (Görög-Meyer 247. o.)

Baobab — Adansonia digitata. Hatalmas fa, átmérője elérheti a húsz métert is.

19. Állat-szövetségeseik – Alliés-animaux (Görög 74. o.)

AaTh 554. típus.

20. A megtalált anya – La mereretrivée (Görög-Meyer 95. o.)

21. A szófogadó fiú és a három zsák – Le fils obéissant et le trois sacs (Görög- 95. o.)

22. A felfalt anya – La mère mangée (Görög-Meyer 381. o.)

23. A kölcsönvett szemek – Les yeux empruntés (Görög 84. o.)

24. Az ignám-fiú – *L'enfant igname* (Görög 90. o.)

Ignám – meleg éghajlat alatt termő, keményítőben gazdag gumójú növény.

25. A béna fiú és a jószívű gém – *Le garçon paralytique et le héron secourable* (Görög 80. o.)

26. A madáron vett menyasszony – *Les échanges successives* (Görög-Meyer 267. o.)

ATh 1655. típus.

27. A házasság próbája – *Le canari d'or et le canari d'argent* (Görög-Meyer 1. o.)

Kólák – a kóladió stimuláló anyagokat (alkaloidákat) tartalmazó gyümölcs, mely igen nagy népszerűségnek örvend. Különböző szertartások eleme. Leánykérésnél kötelező rituális ajándék, a kérő tíz gyümölcsöt küld választottja szüleinek.

Sajtfa – Ceida pentendra.

Najelema anyjai – a királynak több felesége van, Najelema mindezeket „anyám” megnevezéssel illeti, s nekik Najelema a lányuk.

Tökhéj – kivájt, kiszárított, kettévágott tökhéjről van szó, melyet edényként használnak víz, étel, néha ruhaféle tárolására. Gyöngyökkel feldíszítve zeneeszközül szolgálhat – gyakran lakodalomkor. Elsősorban nőszimbólum.

28. A gonosz fiú és a griot – *Le mauvais gargon et le griot* (Görög-Meyer 297. o.)

Kis dob – ezt az igen elterjedt dobot hónalj alatt tartják; négy ujjal és egy faütővel verik.

29. A ravasz fiú – *L'enfant malin* (Görög-Meyer 281. o.)

Részleteiben az AaTh 327. típusra emlékeztető mese.

30. A garázda fiú – *L'enfant terrible* (Görög-Meyer 303. o.)

31. A vetélkedő szép nők – *La compétition de beauté* (Görög 101. o.)

32. A léha asszony – *Le fémmé frivolé* (Görög-Meyer 79. o.)

33. Két társ-feleség: a szuka és atyák – *Deux coépouses: chienne et poule* (Görög 45. o.)

34. Két társ-feleség: a sündisznó és a gém – *Deux coépouses: hérisson et héron* (Görög 49. o.)

Társ-feleség – ez az elnevezés egy férfi összes feleségét illeti, ők maguk is így szólítják egymást. A gyermekek apjuk minden asszonyát anyámnak szólítják, de az anya és saját gyermeke között szorosabb a kapcsolat.

35. A féltékeny társ-feleség – *La coépeuse jalouse* (Görög-Meyer 103. o.)

36. A társ-feleség a szellemek országában – *La coépeuse aupays des génies* (Görög 51. o.)

Fulbe – a fulbe, fulani vagy peul népcsoport több nyugatafrikai országban szétszóródva él. Számuk Mali államban is jelentős. Nagyrészt nomádok, állattartással foglalkoznak, s a környező földműves népek, így a bambarák állatainak őrzése az ő kiváltságuk.

37. A vadász és a kölesgombóc – *Le chasseur et la toule de degé* (Görög-Meyer 347. o.)

ATh 563. típusú, igen elterjedt mese Nyugat-Afrikában.

Kuszkusz – észak-afrikai éteikülönlegesség, mely Nyugat-Afrikában is elterjedt. Búzadarából készül, hússal, zöldségekkel és híg, csípős mártással tálalják.

38. Az oroszlánkölyök, aki mindenkit megölt – *Le lionceau qui tue tout le monde* (Görög 104. o.)

39. A sárba tiport elefánt – *L'éléphant poussé dans le boue* (Görög-Meyer 377. o.)

40. A hiéna és az iguána – *L'hyéne et l'iguane de terre* (Görög-Meyer 439. o.)

41. A leprás király ünnepe – *La fête de roi lépreux* (Görög-Meyer 389. o.)

42. A földművelő és a szellemek – *Le cultivateur qui défie les génies* (Görög-Meyer 215. o.)

43. A földműves meg a szellemek – *Le cultivateur et les génies* (Görög 112. o.)